

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových studií

Bakalářská práce

**Mentální mapa Blízkého východu:
Sběr, analýza a interpretace.**

Autorka: Martina ŠENKERÍKOVÁ

Vedoucí práce: Mgr. Jiří PÁNEK, Ph.D.

Olomouc 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem zadanou bakalářskou práci vypracovala samostatně a všechny použité zdroje jsem uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci, dne 1. dubna 2016

.....

Ráda bych tímto poděkovala svému vedoucímu, Mgr. Jiřímu Pánkovi, Ph.D za čas, který mi věnoval, za konzultace a rady, které mi k sepsání této práce pomohly.

Dále bych také chtěla poděkovat všem studentům Univerzity Palackého v Olomouci za spolupráci na mém výzkumu.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martina ŠENKEŘÍKOVÁ**
Osobní číslo: **R13371**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Název tématu: **Mentální mapa Blízkého východu: Sběr, analýza a interpretace.**
Zadávající katedra: **Katedra rozvojových studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem bakalářské práce je analyzovat mentální mapy regionu "Blízký východ" různých skupin obyvatel České republiky a porovnat je s různými geografickými definicemi zvoleného regionu. Získané mentální mapy regionu budou zpracovány v prostředí GIS a výsledky budou vizualizovány skrze soubor map.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **10 - 15 tisíc slov**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

DRBOHLAV, Dušan, 1991. Mentální mapa ČSFR - Definice, aplikace, podmíněnost. GeografieSborník CGS. vol. 96, no. 3, pp. 163177. GOULD, Peter and Rodney WHITE, 2004. Mental maps. London: Routledge. VOŽENÍLEK, Vít, 1997. Mentální mapa a mentální prostorové představy. Geodetický a Kartografický obzor. vol. 43, no. 1, pp. 914. POLIŠENSKÁ, Veronika Anna, 2006. Mentální mapy: Definice, výzkum a otázka prostorového rozhodování. Československá psychologie. vol. 1, pp. 6470. BLÁHA, Jan and Tereza PASTUCHOVÁ NOVÁKOVÁ, 2013. Mentální mapa Česka v podání českých žáků základních a středních škol. GeografieSborník CGS. vol. 118, no. 1, pp. 5976. SIWEK, Tadeusz, 2011. Percepce prostředí a mentální mapy ve výchově k péči o životní prostředí. Praha: Česká geografická společnost.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jiří Pánek**
Katedra rozvojových studií

Datum zadání bakalářské práce: **28. dubna 2015**
Termín odevzdání bakalářské práce: **15. dubna 2016**

prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

L.S.

doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 28. dubna 2015

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zaměřuje na definování širokého spektra vymezení regionu Blízkého východu z pohledu vybraných autorů a z pohledů studentů Univerzity Palackého v Olomouci (UPOL či UP) rozdělených dle fakult, pohlaví a studentů oboru geografie či jiných oborů. Data o definování hranic regionu Blízkého východu byly sesbírány z vybraných odborných publikací, článků, encyklopedií a atlasů. Data od studentů byly sesbírány pomocí internetového dotazníku, který byl ve formě obrysové mapy a 4 doplňujících otázek. Výsledky ze šetření byly zpracovány do mentálních map, které byly porovnávány mezi sebou a mezi formulovanými definicemi. Bylo zjištěno, že se formulace regionu Blízkého východu liší a to jak mezi vybranými autory, tak mezi jednotlivými definicemi studentů dle zvolených kategorií. Nejlepší výsledky ve vymezení měli studenti Přírodovědecké fakulty UP a studenti studující obor geografie. Studenti UP se nejčastěji shodovali se dvěma formulovanými definicemi - United Nations (2012) a Central intelligence agency (2015). Na základě zjištěných údajů je možné prezentovat různorodost vymezení Blízkého východu z různých pohledů.

Abstract

This bachelor thesis focuses a broad spectrum of delimiting definitions of the region of the Middle East from the perspective of selected authors and perspectives of students of Palacky University. Students were divided according to faculty, gender and students studying geography or any other subject. Data about definitions of the borders of the Middle East region were collected from selected publications, articles, encyclopedias and atlases. Data from students were collected via Internet questionnaire, which was in the form a world map and four questions. The results of the survey were processed into mental maps, which were compared among themselves and between formulated definitions. It was found that the formulations the definition of the Middle East is rather different, both among the selected authors and between individual definitions of students according to selected categories. The best results had students of the Faculty of Science in the definition of the Middle East and students studying geography. Students most often coincided with two formulated definitions - United Nations (2012) a Central intelligence agency (2015). Based on the data, it is possible to imagine diversity defining the Middle East from different perspectives.

Seznam obrázků

Obrázek 1: Rozsah Arabského chalífátu v letech 622–750.....	17
Obrázek 2: Expanze a úpadek Osmanské říše.....	18
Obrázek 3: Evropská nadvláda nad Blízkým východem ve 20. Století	19
Obrázek 4: Sykesova - Picotova smlouva	20
Obrázek 5: Širší vymezení Blízkého východu	22
Obrázek 6: Blízký východ podle Ladislava Skokana (Zdroj: Pixbay, upraveno autorkou).....	23
Obrázek 7: Arabské svět, podle UNESCO (Zdroj: Pixbay, upraveno autorkou).....	24
Obrázek 8: Blízký východ ve smyslu muslimských zemí a Izrael, podle C. Diller (Zdroj: Pixbay, upraveno autorkou)	25
Obrázek 9: Širší definice Blízkého východu, podle National Geographic (Zdroj: Pixbay, upraveno autorkou)	26
Obrázek 10: Blízký východ, podle Atlas of the Middle east and Northern Africa (Zdroj: Pixbay, upraveno autorkou)	27
Obrázek 11: vpravo: Školní atlas světa; vlevo: Školní atlas dnešního světa; uprostřed: Velký atlas světa (Zdroj: Pixbay, upraveno autorkou)	27
Obrázek 12: Blízký východ dle CIA	28
Obrázek 13: Region MENA* (Zdroj: Pixbay, upraveno autorkou)	29
Obrázek 14: Západní, jižní a centrální oblast Asie (Zdroj: Pixbay, upraveno autorkou)	29
Obrázek 15: Blízký východ podle Amnesty International USA (Zdroj: Pixbay, upraveno autorkou)	30
Obrázek 16: Blízký východ podle Middle-East-Info.org (Zdroj: Pixbay, upraveno autorkou).....	30
Obrázek 17: Moderní socio-politická mapa	31
Obrázek 18: Rozvojově země Blízkého východu, dle SB	33
Obrázek 19: Blízký východ, dle IMF.....	33
Obrázek 20: Blízký východ, dle NM (Zdroj: Pixbay, upraveno autorkou).....	34
Obrázek 21: Hlavní hospodářské systémy regionu MENA	35
Obrázek 22: Region MENA	36
Obrázek 23: Zásoby vody regionu Blízký východ, dle Atlas of the Middle East.....	39
Obrázek 24: Middle East, Nort Africe & West Asia, dle UNEP	40
Obrázek 25: Obrázek nepokojů na Blízkém východě.....	40
Obrázek 26: Lingvistické skupiny Blízkého východu	42
Obrázek 27: Vizualizace dialektů na Blízkém východě.....	43

Obrázek 28: Náboženské vymezení Blízkého východu.....	44
Obrázek 29: Předběžné mapy s nedostačujícími daty.....	53
Obrázek 30: Mentální mapa Blízkého východu studentů Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého	54
Obrázek 31: Mentální mapa Blízkého východu dle studentů Filozofické fakulty Univerzity Palackého.	55
Obrázek 32: Mentální mapa Blízkého východu dle studentů Pedagogické fakulty Univerzity Palackého	57
Obrázek 33: Mentální mapa Blízkého východu dle studentů Právnické fakulty Univerzity Palackého	58
Obrázek 34: Mentální mapa Blízkého východu dle žen studujících na Univerzitě Palackého	59
Obrázek 35: Mentální mapa Blízkého východu dle mužů studujících na Univerzitě Palackého	60
Obrázek 36: Mentální mapa Blízkého východu dle studentů studující obor geografie na Univerzitě Palackého.....	61
Obrázek 37: Mentální mapa Blízkého východu dle studentů nestudující obor geografie na Univerzitě Palackého.....	62

Seznam grafů

Graf 1: Vývoz zemědělsko-potravinářských produktů z EU do zemí Blízkého a Středního východu	37
Graf 2: Vývoz zemědělsko-potravinářských produktů do EU ze zemí Blízkého a Středního východu	38
Graf 3: Etnické složení Blízkého východu, 1994, dle National Geographic	42
Graf 4: Náboženské rozložení Blízkého východu.....	45
Graf 5: Hlavní směry Islámu Blízkého východu.....	45
Graf 6: Procentuální vyjádření všech odpovědí dotazníku dle pohlaví	46
Graf 7: Procentuální vyjádření odpovědí studentů Univerzity Palackého a ostatních zúčastněných	47
Graf 8: Procentuální vyjádření odpovědí studentů Univerzity Palackého dle pohlaví	47
Graf 9: Procentuální vyjádření odpovědí studentů Univerzity Palackého, kteří zakreslili mapu, dle pohlaví.....	48

Graf 10: Procentuální vyjádření odpovědí studentů Univerzity Palackého dle fakult.....	49
Graf 11: Počet odpovědí studentů Univerzity Palackého dle fakult a pohlaví.....	49
Graf 12: Procentuální vyjádření studentů Univerzity Palackého studující či nestudující obor zaměřující se na geografii	50

Seznam tabulek

Tabulka 1: Výsledky Sample size calculator v porovnání s výsledky z dotazníku.....	52
--	----

Obsah

Abstrakt	6
Abstract	6
Seznam obrázků	7
Seznam grafů	8
Seznam tabulek	9
1. Úvod.....	11
2. Teoretické vymezení.....	12
2.1 Blízký východ	12
2.2 Mentální mapa	13
2.2.1 Využití mentálních map	14
2.3 PocitoveMapy.cz.....	15
3. Metodologie	16
3.1 Sběr dat	16
3.2 Definice Blízkého východu.....	16
3.2.1 Formování a historické vymezení hranic Blízkého východu	16
3.2.2 Současné politické vymezení Blízkého východu	20
3.2.3 Současné vymezení Blízkého východu z ekonomického hlediska.....	31
3.2.4 Současné vymezení Blízkého východu z environmentálního hlediska.....	38
3.2.5 Současné vymezení Blízkého východu z hlediska populace a jejich dialektu ...	41
3.2.6 Současné vymezení Blízkého východu z náboženského hlediska	43
4. Analýza a interpretace dat výzkumného šetření	46
5. Tvorba a analýza mentálních map	51
5.1 Tvorba map	51
5.2 Analýza map	51
5.2.1 Analýza map dle jednotlivých fakult Univerzity Palackého	53
5.2.2 Analýza map dle pohlaví.....	59
5.2.3 Analýza map dle studentů studující či nestudující obor geografie.....	61
5.2.4 Hodnocení výsledků.....	63
6. Závěr	66
Seznam literatury.....	68
Seznam příloh.....	77

1. Úvod

Region Blízkého východu je velmi rozmanitý, co se týče kultury, náboženství včetně bohaté historie, která sahá až tisíce let do starověku. Dnes je však více než téma historie zajímavější uspořádání regionu, od kterého se odvíjí řada problémů, kterým Blízký východ čelí. Jaké je ale přesné vymezení tohoto regionu? Které země se řadí do regionu Blízkého východu a které už do něj nepatří? Neexistuje pouze jedno přesné vymezení, tudíž je možné setkat se s řadou různých definic. Cílem této bakalářské práce je potvrdit existenci více definic vymezení tohoto regionu a ukázat pestrost definování regionu Blízkého východu z pohledu vybraných autorů různých odborných publikací a článků, encyklopedií či atlasů. Druhým cílem je zjistit, jak studenti Univerzity Palackého v Olomouci vnímají definici vymezení Blízkého východu a najít tu, která je tím nejčastějším a nejpravděpodobnějším vymezením z obou pohledů (odborníků a studentů).

Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. V teoretické části je uvedeno vymezení základních pojmů, metodologie sběru dat a vymezení definic Blízkého východu z různých hledisek. Praktická část obsahuje výzkumné šetření zaměřené na studenty Univerzity Palackého pomocí internetového dotazníku. Po dokončení výzkumného šetření byla sesbíraná data analyzována a interpretována jak pomocí grafů, tak pomocí znázornění v podobě mentálních map. Grafy i mapy byly následně analyzovány a porovnávány s již formulovanými definicemi Blízkého východu.

Vymezení regionu Blízkého východu není tak veřejně diskutované téma jako jiná témata, jako například oblast konfliktů a problémů tohoto regionu. Proto dalším cílem této práce bylo zjistit, zda existují rozdíly ve vymezení regionu Blízkého východu dle studentů jednotlivých fakult Univerzity Palackého, dle pohlaví či podle toho zda respondent studuje či nestuduje obor geografie. Je velmi pravděpodobné, že mezi jednotlivými definicemi Blízkého východu, budou značné rozdíly. Předpokládá se, že studenti, kteří mají bližší vztah ke geografii, budou mít lepší povědomí o tom, kde se Blízký východ nachází.

V současné době region Blízkého východu na sebe poutá pozornost zejména jako jedna z nejneklidnějších a nejméně stabilních oblastí světa. Z důvodu nejasností definování této neklidné oblasti se autorka rozhodla více prozkoumat stránku vymezení Blízkého východu, která bude popsána níže.

2. Teoretické vymezení

2.1 Blízký východ

Blízký východ, neboli také Přední východ (Součková, 1979), byl již ve starověku kolébkou vyspělých civilizací. Region má své specifické vlastnosti, mezi které patří jeho unikátní geografická poloha, jelikož se nachází v exponované kontaktní zóně Asie, Evropy a Afriky. Dalším specifikem je, že se zde utvářela tři nejvýznamnější monoteistická náboženství – křesťanství, judaismus a islám, která jsou dnes rozšířená již po celém světě. Tato náboženství přispěla a stále přispívají k nesmírné rozmanitosti společnosti a také současně ke kulturnímu bohatství zemí tohoto regionu (Burgrová, Ježová, 2011). Dnes zde většina zemí patří k jádru islámského světa. Téměř po celém regionu převládá islám, arabština i arabská kultura a i v zemích s převahou nearabského obyvatelstva je arabština jazykem bohoslužeb islámského náboženství (Skokan, 2006).

Tento region je geostrategický především z důvodu významných zásob ropy a zemního plynu. Objev těchto nerostných surovin přispěl k velkému ekonomickému růstu jednotlivých částí regionu. Blízký východ se tak stává velmi žádaným regionem pro jeho bohatství. To může být hlavní příčinou toho, že v současné době jde o nejkonfliktnější oblast světa (Burgrová, Ježová, 2011).

Termín Blízký východ je specifický, protože k němu existuje několik dalších, často používaných, synonym. V českém prostředí nalezneme výrazy jako Střední východ, Přední východ, Jihozápadní Asie či Orient (Burgrová, Ježová, 2011). V případě anglického překladu vznikají další nejasnosti. Termín Middle East, namísto doslovného překladu Střední východ, se z pohledu politické geografie správně překládá jako Blízký východ (Burgrová, Ježová, 2011). Dále se můžeme setkat s výrazy jako Arabský východ (Sorby, 2005), Blízký východ a Střední východ (Buk, 1957), Levanta (Krejčí, 2006), Přední Asie (Hrozný, 1949), Mašrik (Kropáček, 1999) či Magreb (Kropáček, 1999). I když jsou všechna tato synonyma konvenční, je nutné je vnímat jako nepřesné (Skokan, 2006).

Nejenom že vznikají nejasnosti z hlediska termínu regionu, ale i celkového vymezení. Existuje několik konceptů hranic Blízkého východu, jelikož pomyslné hranice tohoto regionu jsou velmi proměnlivé (Burgrová, Ježová, 2011).

2.2 Mentální mapa

Pojem mentální mapa se objevuje od 60. let minulého století (Polišenská, 2006). Jednoznačnou definici termínu není jednoduché vymezit, jelikož ji různé vědecké disciplíny, jako jsou behaviorální geografie, kartografie, psychologie nebo sociologie, formulují jinak (Drbohlav, 1991). Podle Drbohlava (1991, str. 163) je *"mentální mapa grafickým vyjádřením představ člověka o geografickém prostoru, nejčastěji jeho kvalitě nebo uspořádání"*. Lze říci, že se jedná o nástroj, který jedinci pomáhá své složité myšlenkové představy v prostoru snadněji pochopit, a to přenesením nejčastěji na papír nebo jiné záznamové médium v podobě kreslených map (Bláha, Pastuchová Nováková, 2013).

Za zakladatele jsou považováni P. Gould a K. Lynch, kteří mentální mapy odvíjí od termínů „preference“ a „percepce“. V současné době se podle nich vymezují dva základní typy myšlenkových map, a to gouldovského a lynchovského typu. Každý z těchto typů chápe mentální mapu jinak. Podle gouldovského typu tzv. preferenční mapa je obrazem atraktivity – kladných nebo záporných – prostorových preferencí jedince k určitým oblastem, místům nebo sídlům. V tomto případě mapa vzniká až druhotně, zaznamenáváním slovních informací do mapy pomocí izolinií, kartogramů, diagramů, anamorfovaných map atd. Mentální mapa podle lynchovského typu tzv. percepční mapa zobrazuje prostor, jak jedinec vnímá jeho velikost, prostorovou orientaci, rozmístění prvků, významných bodů, topologii apod. Výsledkem je konkrétní náčrt, diagram nebo obrázek (Voženílek, 1997).

Mentální mapy mají poměrně široké využití v řadě vědních disciplín. Například napomáhají snadnějšímu zapamatování zejména prostorových informací, u větší skupiny lidí mohou sloužit jako obraz stupně vzdělanosti, napomáhají předpovídat možný směr migrace obyvatelstva nebo regionálního rozvoje plánování apod. (Voženílek, 1997). Jsou často využívány také ve výzkumech, zejména psychologických. V tomto případě můžeme zkoumat vnímání měst (Feldtkeller, 1995), vnímání vlivu prostředí na nevidomé (Pick, 1980), minimalizování vzdálenosti (Garling et al. 1986) nebo také nakupování (Timmermans a van der Heijden, 1984). V současné době jsou mentální mapy často využívány ve výzkumech kriminální psychologie, která se věnuje chování zločinců v prostoru (Polišenská, 2004).

Každý jedinec má ve své mysli určité prostorové představy, ze kterých se dá utvořit myšlenková mapa. Je nutné si ale uvědomit, že náčrt těchto představ může být nepřesný,

proto je mentální mapa pouze hrubým nákresem (Vybíral, 1999). Mentální mapy mají spoustu chyb: nejsou zcela kompletní, prostorové znázornění nemusí být přesné, některé detaily, které jsou zakresleny do mapy, ve skutečnosti neexistují. Tyto chyby vycházejí z toho, jak lidé vnímají své prostředí, ale pokud porozumíme těmto nedostatkům a jejich zdrojům, můžeme získat vzhled do rozdílů mezi jedinci a do důsledků těchto rozdílů, jako je například vlastní zkušenost, věk, či dovednost zobrazit nákresem (Bell et al., 1990).

2.2.1 Využití mentálních map

S používáním mentálních map se v současné době můžeme stále častěji setkávat, zejména při přenášení kognitivních myšlenek o prostoru do fyzické podoby, ale také při ověřování znalostí nejenom geografických jmen, nýbrž i jejich prostorového ukotvení v kognitivních mapách (Bláha, 2013). Využitím metody mentálních map se v českém prostředí například zabývá Jan Daniel Bláha v Ústí nad Labem, který je autorem několika publikací, např.: „*Využití mentálních map uživatelů při hodnocení turistických map*“ (2012), „*Mentální mapy jako pomůcka k hodnocení kartografických děl*“ (2009), „*Mentální mapy obyvatel vesnice Yawan v interdisciplinární perspektivě*“ (2011). Mezi další české odborníky ve studiu mentálních map patří například Josef Zelenka (2008), Alois Hynek, Tadeusz Siweka (2011), Veronika Anna Polišenská (2006), Vít Voženílek (1997) či Dušan Drbohlav (1991). Na katedře rozvojových studií byla v posledních letech obhájena bakalářská práce na téma „*Analýza mentálnej mapy Afriky žiakov gymnázií v Českej republike a na Slovensku*“ (Putalová, 2014).

Autorčina bakalářská práce, „*Mentální mapování Blízkého východu*“, se velmi podobá jednomu ze šetření J. D. Bláhy v metodě sběru dat pomocí mentálních map. Bláha se zabýval mentálním mapováním Jižního oceánu. Hlavním cílem jeho šetření bylo zjistit vymezení relativně nově vzniklého regionu – Jižního oceánu, žáky základních a středních škol v podobě mentálních map, které byly vyhodnoceny pomocí GIS (geografických informačních systémů), konkrétně pomocí programu ArcGIS for Desktop (Bláha, 2013). V tomto případě šetření byl využit jeden z hlavních druhů mentálních map, komparativní mentální mapy (Kynčlová-Tihonová a Bláha, 2013), které se snaží zachytit určitý prostor a v něm lokalizované prvky včetně uspořádání, kategorizace a hierarchizace těchto prvků v kognitivním vědomí jedince a je porovnat se skutečností. Tento konkrétní druh map u zmíněných prvků zachycuje jejich počet, velikost, polohu, vzdálenost, orientaci apod. (Bláha, 2013). Samotný sběr mentálních map proběhl na třech základních školách a dvou gymnáziích v Liberci roku 2014 a celkově se

šetření zúčastnilo 145 žáků. Tito žáci zakreslovali do obrysové mapy světa polygony, které reprezentovali hranice oceánů a měli k nim přiřadit jméno daného oceánu. Hodnoceno bylo přesné vymezení hranic jednotlivých oceánů a současně povědomí žáků o tom, kde se oceány nacházejí. Mezi základními školy a gymnázii byly předpokládány a potvrzeny rozdíly, jak znalostní tak věkové, proto se výsledky mezi nimi značně lišily. Téměř všichni žáci gymnázií zaznamenali a správně umístili všechny oceány, kdežto u žáků základních škol docházelo k častým chybám. Ukázalo se, že oceán s nejmenším povědomím u žáků byl právě Jižní oceán a byl také nejčastějším oceánem, který nebyl do map vůbec lokalizován. To může souviset s tím, že žáci nejnom nevědí, kde Jižní oceán leží, ale dokonce že vůbec existuje.

2.3 PocitoveMapy.cz

PocitoveMapy.cz je online crowdsourcingový¹ nástroj. Tento nástroj byl navržen jako internetová aplikace, která je založena na knihovně Leaflet library². Program Pocitovemapy.cz umožňuje uživatelům shromažďovat prostorové data na mapovém pokladu podobně jako jiné crowdsourcingové webové nástroje pro mapování. Na rozdíl od programů Ushahidi, Umap, ArcGIS Online a mnoha dalších, aplikace PocitoveMapy.cz nevyžaduje registraci nebo instalaci žádného speciálního softwaru, přídatného modulu (plug-in) nebo virtuálního serveru. PovitoveMapy.cz jsou vytvořeny jako internetová aplikace, která využívá dvě hlavní open-source³ knihovny JavaScriptu; jQuery pro základní uživatelské interakce, kontrolní aplikace a knihovnu pro mapové interakce. Zdrojový kód frontendu⁴ je rozdělen do menších modulů (například PM.init, PM.logic, PM.save.js, PM.storage). Tato aplikace může být konfigurována JSON souborem, který obsahuje základní mapové náhledy, aplikační postupy a automaticky vyskakovací okno obsahu. Konfigurační soubor může být uvedený ve zdrojovém kódu (hard-coded) nebo vytvořený z databáze webové aplikace, která slouží k

¹ Crowdsourcing označuje způsob zadávání úkolu velké skupině lidí a to především lidem z online komunity (namísto využívání vlastních zaměstnanců či tradičních dodavatelů). Jedná se o sdílenou práci více lidí, kdy zadavatel předloží výzvu a následně vybírá spolupracovníky podle jejich předvedených výsledků (IT-Slovník, 2016).

² Leaflet library je hlavní open-source knihovna JavaScript pro pro mobily interaktivních map (Agafonkin, 2015).

³ Open-source je „označení pro počítačový program nebo kód, který je šířen s otevřeným zdrojovým kódem. Kdokoliv může program bezplatně používat, šířit a dle libosti i upravovat. Open source je často vyvíjen veřejně, ve spolupráci“ (Slovník cizích slov.net, 2016)

⁴ Pojem frontend pochází z oblasti programování webových aplikací, kde slouží k označení části webu viditelné běžným návštěvníkům (Adaptic, 2016).

administraci webu a ke zpracování dat (tzv. backend). Výsledky z frontendu jsou asynchronně poslány na backend, kde jsou využity jednoduchým MVC rámcem, který je napsán v PHP programovacím jazyce (skriptovém jazyce). Databáze MySQL se používá pro ukládání metadat od uživatelů a geodata jsou uložena ve formátu GeoJSON. Administrace stránek je vytvořena pomocí CSS rámce programu (bootstrap) a správci mohou stahovat celé metadata z MySQL, spojené s GeoJSON (Pánek, Pászto, Mark, 2016).

3. Metodologie

3.1 Sběr dat

Data o definování hranic regionu Blízký východ autorka nejprve sesbírala z vybraných odborných publikací a článků, dále pak encyklopedií a atlasů. Tím autorka získala rozdílná vymezení. Následně byl použit internetový dotazník, který měl podobu mapy a 4 otázek. Tento dotazník byl vytvořen pomocí aplikace PocitoveMapy.cz (Pocitovemapy.cz, 2015). Dotazník byl rozeslán studentům všech fakult Univerzity Palackého v Olomouci, za účelem zjistit jak studenti různých fakult vnímají region Blízký východ.

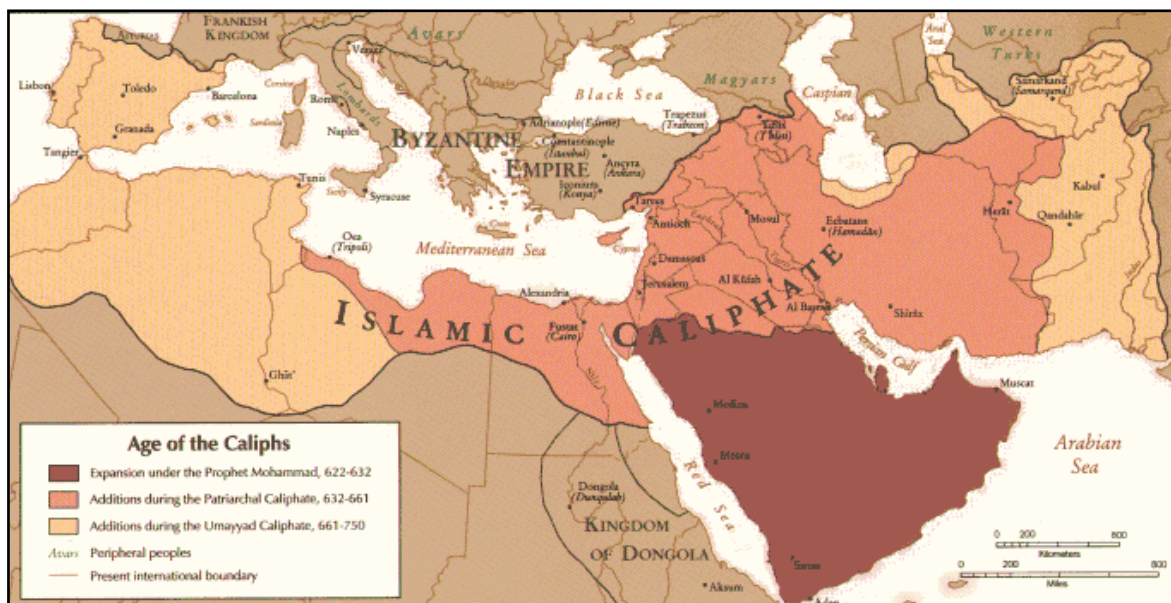
3.2 Definice Blízkého východu

3.2.1 Formování a historické vymezení hranic Blízkého východu

Region Blízkého východu představuje komplikované vymezení. Důvodem je dlouhodobé a nesnadné formování hranic a ani v současné době nelze říci, že se jedná o konečné vymezení (Burgrová, Ježová, 2011).

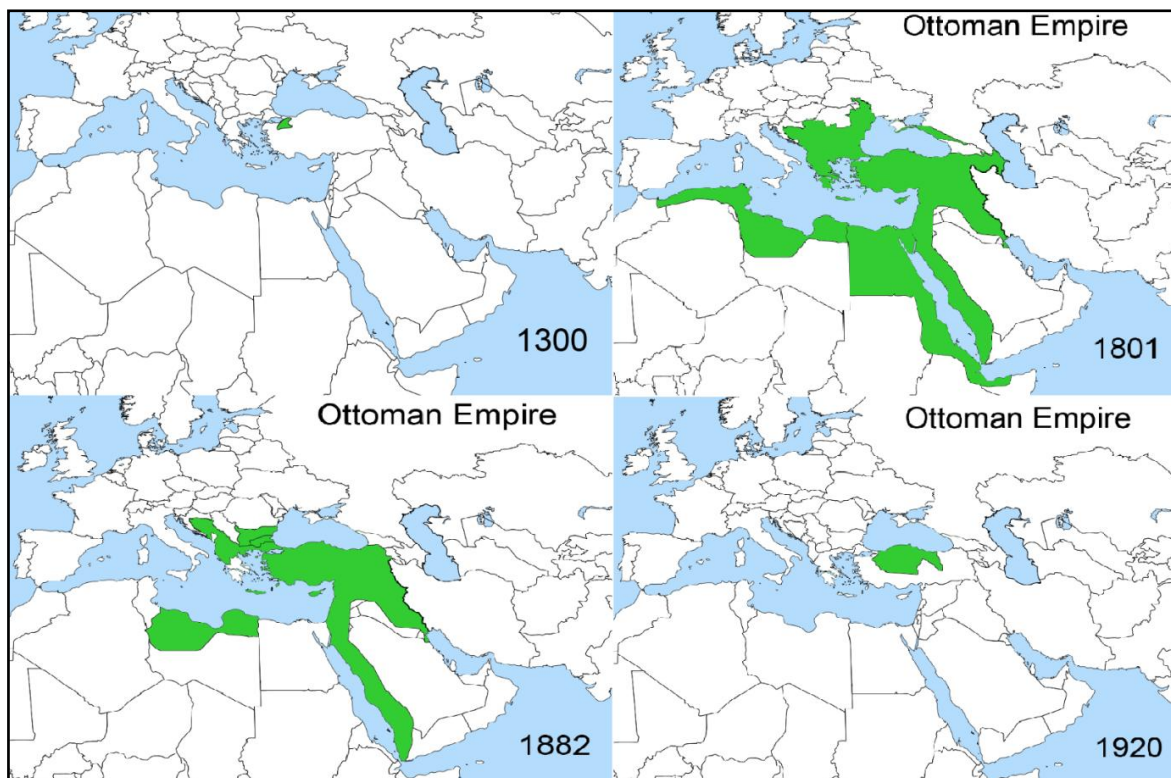
Formování Blízkého východu začalo již před několika tisíci lety před naším letopočtem, kdy v této době byla tato oblast obsazována mnoha mocnostmi. Podobný průběh následoval i v letech našeho letopočtu (Matys, 2009).

Na počátku 7. století našeho letopočtu v dnešní Saudské Arábii prorok Mohamed založil islám, který se svými stoupenci začal šířit přes Arabský poloostrov a založili tzv. říši Chalifát. Po smrti Mohameda, v letech 632 – 652 n. l., došlo ve velmi krátkém čase k dobytí celého Středního východu, severní Afriky, dřívější Persie a části jižní Evropy. Šířil se nejenom islám, ale současně i arabský jazyk a myšlenka společné blízkovýchodní identity - to všechno stále definuje současný region. V roce 750 našeho letopočtu se říše Chalifát dostává na svůj vrchol. Tohle byl vrchol arabské moci (Fisher, 2015).

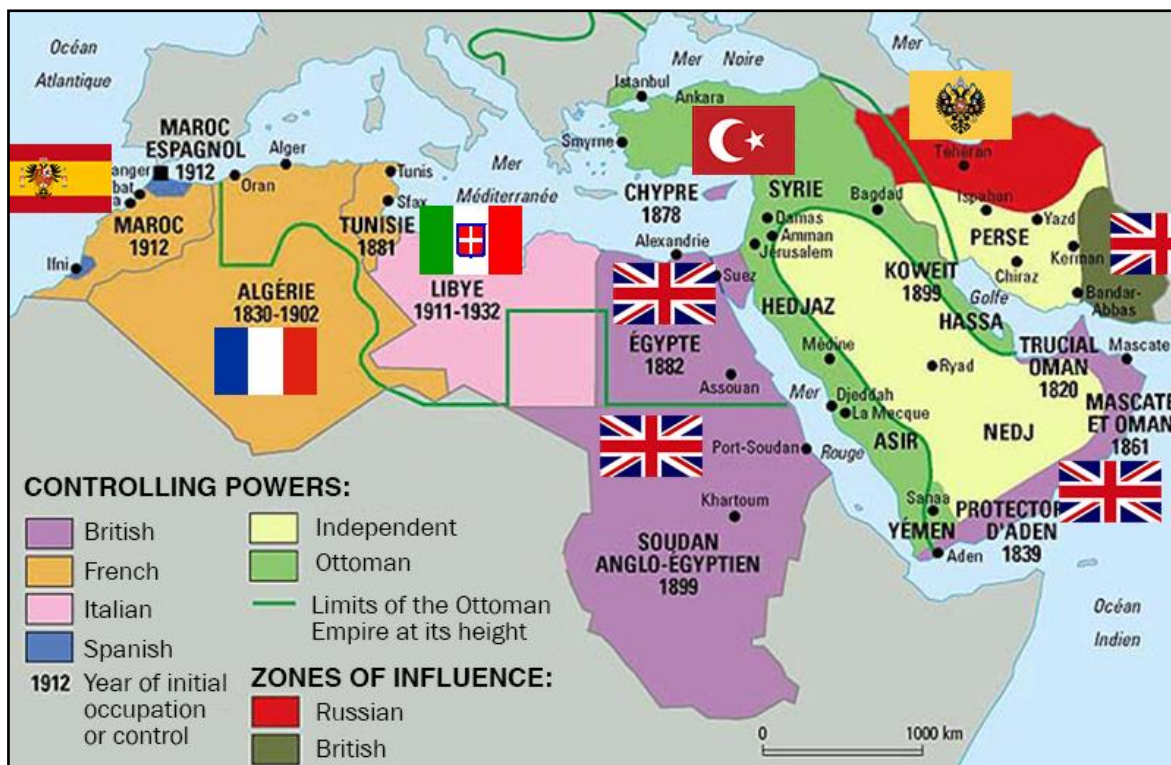
Obrázek 1: Rozsah Arabského chalífátu v letech 622–750

Dalším významným milníkem ve formování hranic regionu Blízký východ je vznik Osmanské říše. Pojmenování získala po jeho prvním vládci Osmanovi a utváří se od roku 1300. Z malé části severozápadního Turecka se dále rozšiřuje dobýváním arabských provincií a stává se velkým mimoevropským impériem, pravděpodobně i posledním v tomto regionu. Expanze Osmanské říše trvala více než 500 let. Od roku 1800 začíná Osmanská říše ztrácet na své moci a v důsledku první světové války a působením evropských mocností se rozpadá a nakonec zcela zaniká (Fisher, 2015).

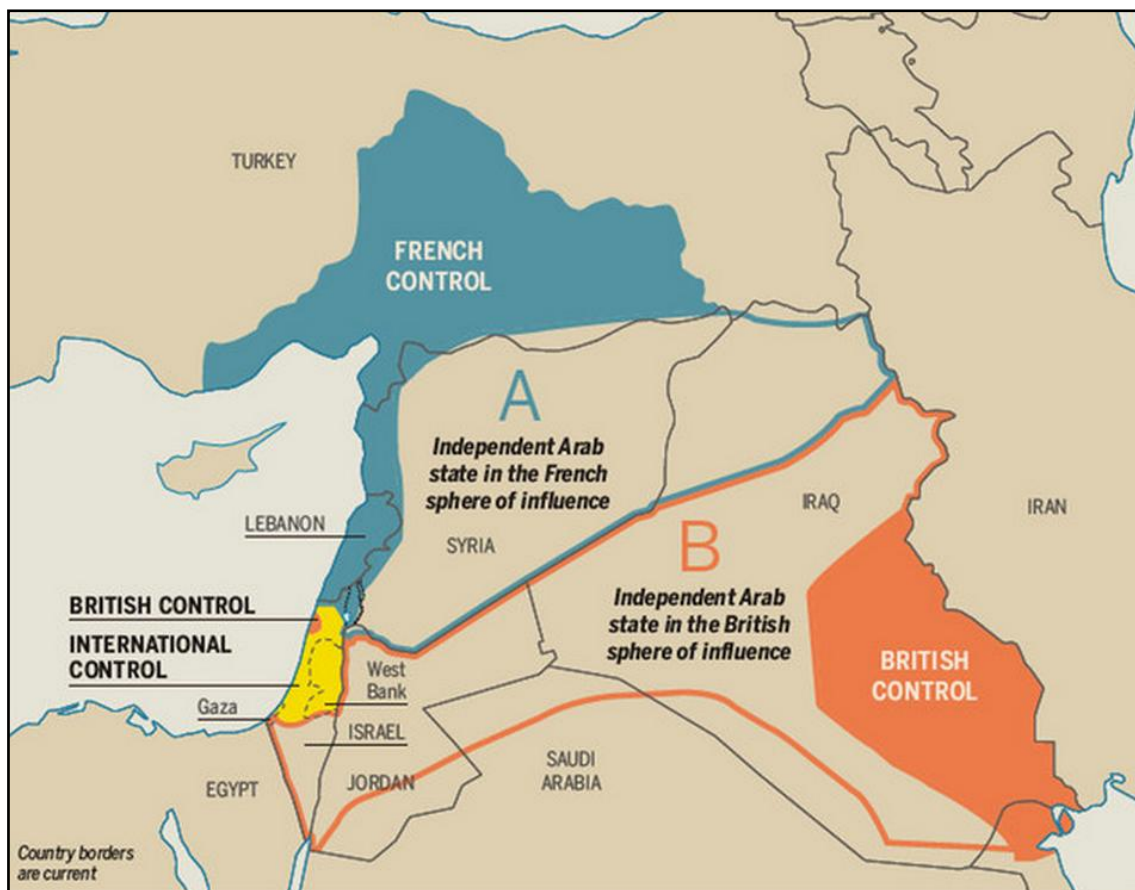
Obrázek 2: Expanze a úpadek Osmanské říše

Po úpadku Osmanské říše se dominantními aktéry stávají evropské mocnosti – zejména Velká Británie a Francie. Pro Francii se stala klíčovou oblast Magrebu, protože tato oblast Francii spojovala s jejími koloniálními teritorii v Subsaharské Africe. Pro Velkou Británii byl hlavně strategický Arabský poloostrov, zejména z důvodu cesty do Britské Indie (Burgrová, Ježová, 2011). Téměř celý region byl tedy ovládán Evropou a zbytek Osmanské říše byl rozdělen na okupační zóny a sféry vlivu. Hranice, které tyto evropské mocnosti položily, jsou dnes velmi důležité pro pochopení dnešního regionu zejména z toho důvodu, že se staly oficiální hranicí nezávislých států (Fisher, 2015).

Obrázek 3: Evropská nadvláda nad Blízkým východem ve 20. Století

Později Velká Británie a Francie uzavřela mezi sebou tzv. Sykesovu – Picotovu smlouvu. V této smlouvě tajně souhlasili s rozdělením posledního středně-východního regionu Osmanské říše mezi sebou. Tohle rozdělení bylo klíčové, protože vzniklé hranice mezi francouzskými a britskými zóny se později staly hranicí mezi Irákem, Sýrií a Jordánskem (Fisher, 2015).

Obrázek 4: Sykesova - Picotova smlouva

V posledních desetiletích došlo k mnoha konfliktům na Blízkém východě, které měly, či mohly, mít za následek překreslení statní hranice. Avšak nakonec výsledky všech těchto sporů a válek nepřinesly žádné změny politické mapy. Mezi války, které mohly mít dopad na politickou mapu, patří například izraelsko-arabská válka (1973), válka mezi Irákem a Íránem (1980-1988) nebo válka v Zálivu (1990-1991), (Burgrová, Ježová, 2011). Ačkoliv je Blízký východ známý svou bohatou historií, v současnosti je však mnohem více zajímavé momentální uspořádání regionu.

3.2.2 Současné politické vymezení Blízkého východu

V současné době je možné se setkat s řadou definic vymezení politických hranic Blízkého východu. Ale kterou definicí vymezení lze považovat za korektní? Dodnes neexistuje jednotně definovaná politická hranice Blízkého východu. Různí autoři chápou tyto hranice jinak a záleží pouze a jen na samotném vnímání subjektu a jeho práci jaké vymezení hranic si zvolí (Kropáček; 1999). V následující části bude představeno několik z mála vymezení politických hranic Blízkého východu.

David Šanc ve svém článku *Blízký východ jako politicko-geografický region* v publikaci *Současný Blízký východ* (Burgrová, Ježová, 2011) definuje 2 vymezení: tzv. úzké vymezení a širší vymezení regionu Blízký východ (Šanc, 2011).

Do úzkého vymezení zahrnuje arabské státy – tzv. Levantu⁵ – Libanon, Palestina a část Sýrie – která se nachází ve východním Středomoří – a oblasti bývalé Mezopotámie – druhá část Sýrie, Jordánsko, Irák – a též Izrael spolu s palestinskými autonomními oblastmi. Dále zde řadí státy Arabského poloostrova – Saudskou Arábii, Kuvajt, Bahrajn, Katar, Spojené arabské emiráty, Omán, Jemen – a nearabské státy s říšskou minulostí – Turecko a Írán. Velmi specifické postavení z hlediska regionálního uspořádání Blízkého východu má Egypt. Tvoří mezník mezi západním a východním arabským světem. Může být řazen na obě části arabského světa, protože je s nimi propojený kulturními, historickými tak politickými vazbami, ale také nemusí být zahrnut ani na jednu stranu. Z politicko-geografického vývoje 20. století ale zjišťujeme, že Egypt je automaticky zahrnutý do regionu Blízký východ i v tom jeho nejuzším smyslu. Státy severní Afriky, tzv. Magreb (Kropáček, 1999), jsou úzce spjaty s vymezením Blízkého východu a jsou velmi často integrovány do tohoto regionu. Mezi státy Magrebu se řadí Maroko, kde je nutné současně také zahrnout teritorium Západní Sahary, jelikož je Marokem spravováno. Dále se zde zahrnuje Alžírsko, Tunisko a ve většině případů i Libye. Aby se předešlo nedorozuměním s termínem Blízký východ, z tohoto důvodu se v tomto případě jednoznačně používá název Blízký východ a severní Afrika (The Middle East and North Africa), (Anderson, 1987). V případě českého vymezení regionu Blízký východ je tak zpravidla chápán úzce vymezený region a současně státy severní Afriky (Šanc; 2011).

Do širšího vymezení regionu Blízký východ (The Greater Middle East), (Jung, 2001) jsou navíc řazeny země tzv. Afrického rohu, jimiž jsou Eritrea, Džibutsko a Somálsko. Zahrnují se zde hlavně z důvodu dominujícího náboženství islám a to v Džibutsku a Somálsku a z důvodu arabštiny jako úředního jazyka, v Džibutsku a Eritreji. Do tohoto vymezení je také řazen Afghánistán, Pákistán a tzv. Turkestán⁶. Jedním z důvodů, proč se Afghánistán a tzv. Turkestán řadí do regionu Blízký východ je dominující islám. Pákistán je zde zahrnut z kulturního hlediska a z důsledku konfliktů, které přechází z Afghánistánu. Není možné opomenout ještě další dvě oblasti pro úplnost přechodových regionů na periferii Blízkého

⁵Levanta (“levante” = východ slunce) v úzkém smyslu (historicky) označoval zejména libanonsko-syrské pobřeží. Někdy však zahrnuje celý Blízký východ (ba i jižní část Balkánského poloostrova!) (Skokan; 2006).

⁶ Turkestán je historická oblast ve střední Asii, která zahrnuje území dnešní střední Asie, Kazachstánu, severního Afghánistánu a Ujgurskou autonomní oblast Sin-fiang v Číně (red, 2007).

východu. Zakavkazský transnacionální region je první oblastí, která je řazena do Blízkého východu a to i pouze v případě jednoho státu, Ázerbájdžánu. V této zemi je situace velmi podobná jako ve střední Asii, a proto je řazen do tohoto regionu. Druhou oblastí je Balkánský poloostrov, který je zahrnut do regionu z důvodu dominujícímu islámu v některých jeho oblastech (Šanc; 2011).

Obrázek 5: Širší vymezení Blízkého východu

V publikaci *Současný Blízký východ* se autoři drží pravděpodobně nejrozsáhlejší definice vymezení Blízkého východu zahrnující úzce vymezený Blízký východ – od Egypta, ležící na západě, po Írán, nacházející se na východě, a od Turecka na severu po Jemen na jihu, a severní Afriku.

Ladislav Skokan (2006) ve své publikaci *Asie: sociogeografický přehled* definuje několik vymezení hranic Blízkého východu podle terminologie oblasti, která ji vymezuje. Arabský východ (Sorby, 2005) označuje oblast Středního východu, která je spojována se zeměmi severní Afriky v jednotný kulturně-geografický region. Geopolitickým označením Asie a Afriky je Blízký východ (Burgrová, Ježová, 2011). Zahrnuje státy regionu Jihozápadní Asie včetně států Arabského poloostrova a začleňuje též Egypt se Súdánem⁷ (Skokan; 2006).

⁷ Autorka si je vědoma, že dnes již existuje Jižní Súdán, který na mapě vyznačen není. V roce založení této definice Jižní Súdán ještě neexistoval.

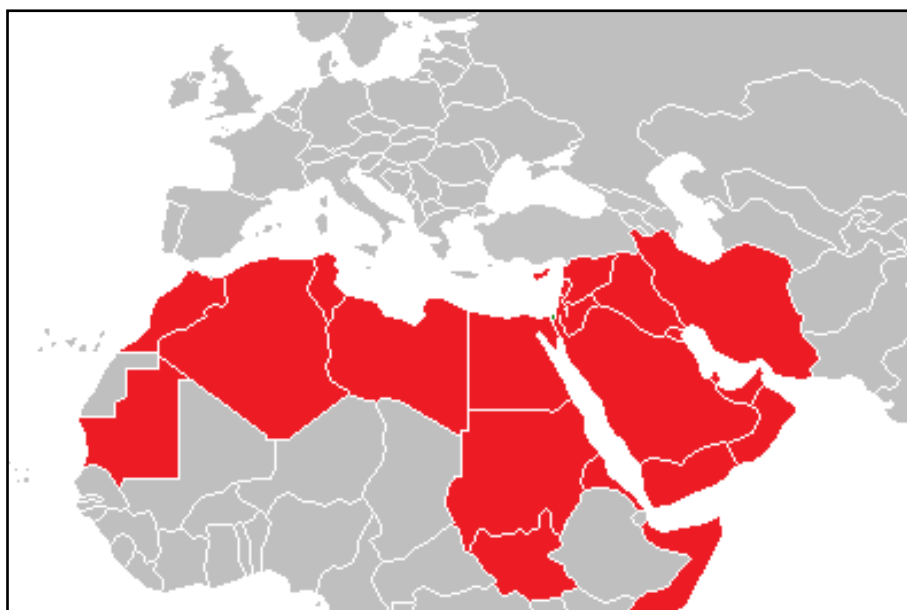

Obrázek 6: Blízký východ podle Ladislava Skokana (Zdroj: Pixbay, upraveno autorkou)

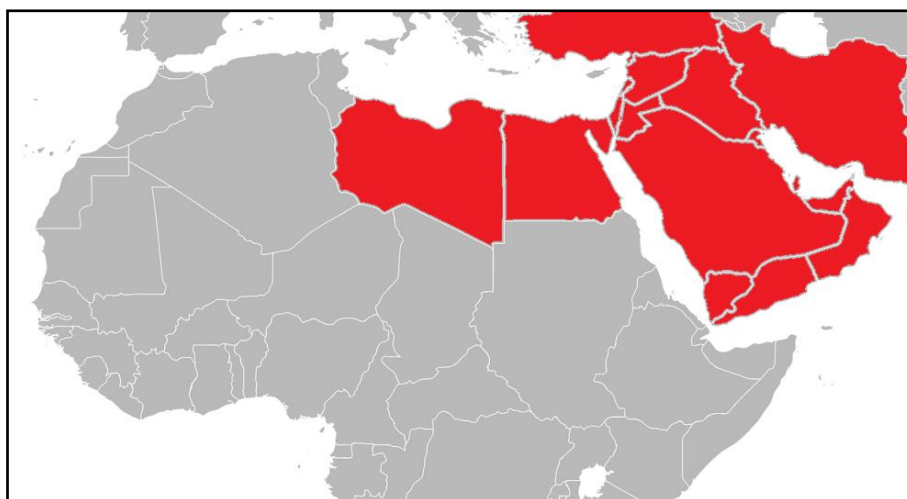
Termín Střední východ (Souleimanov, 2003) označuje státy Blízkého východu včetně Íránu a Afghánistánu. Dalším, méně známým označením je Levanta (Krejčí, 2006). Historicky označovala zejména libanonsko-syrské pobřeží, někdy však zahrnuje celý Blízký východ. Bez Egypta a Súdánu Souleimanov (2003) tuto oblast nazývá Jihozápadní Asii (Salter, 2009). Starším označením je Přední Asie (Hrozný, 1949), do které začleňuje země od Bosporu, Středozemního a Rudého moře na západě po Íránskou vysočinu na východě, tedy se jedná o Blízký východ mimo Kypr a africké státy. Termín Mašrik (neboli východ), (Kropáček, 1999) podle arabské geografie zahrnuje státy od Egypta a dále k východu a termín Magreb (neboli západ), (Kropáček, 1999) označuje západní arabské země. V úzkém smyslu začleňuje Maroko, Alžírsko a Tunisko, v tom širším smyslu zahrnuje také Západní Saharu, Mauritánii a Libyi.

Luboš Kropáček ve své knize *Blízký východ na přelomu tisíciletí* (1999) používá termín Blízký východ pro region, který se táhne od Maroka až po Írán, ale i s občasnými přesahy, zejména do muslimských zemí. Ve své práci též zmiňuje termíny, které jsou velmi často zmiňovány v anglických textech jako Middle East (Cleveland, Bunton, 2004) a Middle East and North Africa (Anderson, 1987). Název Middle East (Cleveland, 2004) nejčastěji zahrnuje Írán, Turecko, arabské asijské země a Egypt, někdy také Kypr, Súdán a Libyi a podle potřeby případně též Afghánistán a Pákistán. Velmi často používané spojení Middle East and North Africa v politologických a kulturně historických pracích je velmi často integrováno pouze do jednoho termínu Blízký východ a to převážně z důvodu, že země Blízkého východu a severní Afriky jsou vnitřně propojeny arabskými a islámskými vazbami (Kropáček 1999).

Pokud by byl Blízký východ výhradně definovaný pouze jako arabské státy a Izrael, potom by Írán mohl být vyloučen ze seznamu zemí Blízkého východu (Diller, 1990). Podle UNESCO (2015) arabský svět zahrnuje 21 zemí – Alžírsko, Bahrajn, Džibuti, Egypt, Irák, Jordánsko, Kuvajt, Libanon, Libyi, Maltu, Mauritanii, Maroko, Omán, Palestinu, Katar, Saúdskou Arábii, Somálsko, Súdán, Sýrii, Tunisko, Spojené arabské emiráty a Jemen – ale jak je zřejmé, Írán není začleněn (UNESCO, 2015). Jakmile by ale bylo myšleno, že region Blízkého východu zahrnuje Izrael a převážně muslimské země, musely by být též zahrnuty všechny země severní Afriky – Maroko, Alžírsko, Tunisko, Libye – a k tomu také Súdán, Afghánistán, Pákistán a Turecko (Diller, 1990). Publikace *Middle East: Seventh edition* (1990) se zaměřuje na země, které jsou americkými čtenáři nejčastěji spojovány s Blízkým východem a také z důvodu, že tyto země hrály klíčovou roli ve dvou otázkách, které měly zásadní význam pro americkou zahraniční politiku: arabsko-izraelský konflikt a bezpečnost Perského zálivu a jejich ropných zdrojů. Mezi tyto národy řadí Egypt, Írán, Irák, Izrael, Jordánsko, Libanon, Libyi, Saudskou Arábii, Sýrii, Severní a Jižní Jemen (v současné době pouze Jemen), Bahrajn, Kuvajt, Omán, Katar a Spojené arabské emiráty (Diller, 1990).

Obrázek 7: Arabské svět, podle UNESCO (Zdroj: Pixbay, upraveno autorkou)

Obrázek 8: Blízký východ ve smyslu muslimských zemí a Izrael, podle C. Diller (Zdroj: Pixbay, upraveno autorkou)

V publikaci *Is There a Middle East?* autora Keddieho (1973) je Blízký východ, jako geografický pojem, uznávaný jako oblast, která se rozprostírá od Maroka až po Afghánistán. Je zhruba ekvivalentem k oblasti prvního muslimského rozšíření a území Anatolie⁸. Blízký východ v této publikaci je představen jako převážně muslimský region s rozšířenými semiaridními a pouštními podmínky, kde je zemědělství těžce závislé na zavlažování (Keddie, 1973).

Dle Peretze (1994) oblast, která se nachází nejdále od Evropy je nazývána jako Daleký východ, zatímco oblast zemí na východním pobřeží Středozemního moře, která leží mezi Dalekým východem a Evropou dostala jednotný název, Blízký východ (Near East) (Mieroop, 2007). Tento termín byl obecně používán pro země, které byly ovládány a byly součástí Osmanské říše po roce 1453. Během druhé světové války Britové začali oficiálně nazývat země severní Afriky a asijské země ležící západně od Indie jako Střední východ (Middle East) (Souleimanov, 2003), respektive Blízký východ⁹. Tato pojmenování jsou spíše používaná západní Evropou. Mnoho Indů tuto oblast nazývá jako Jihozápadní Asie (Salter, 2009). Ve své knize *The Middle East Today* autor zahrnuje do regionu Blízký východ Turecko, Irán, Izrael, Arabské země jako Libanon, Irák, Jordánsko, Sýrie, Egypt a království, šejcháty, knížectví a ostatní menší části Arabského srdce (Peretz, 1994).

⁸ Jako Anatolie se označuje celá Malá Asie - asijský poloostrov mezi Černým, Egejským a Středozemním mořem (red, 2002).

⁹ Middle East se doslovně nepřekládá jako Střední východ ale jako Blízký východ (Burgrová, Ježová, 2011).

Podobnou publikaci jako vydal Peretz zveřejnil Spencer, *The Middle East* (2007). Na rozdíl od Peretze, Spencer do Blízkého východu zahrnuje státy severní Afriky a Súdán (Spencer, 2007).

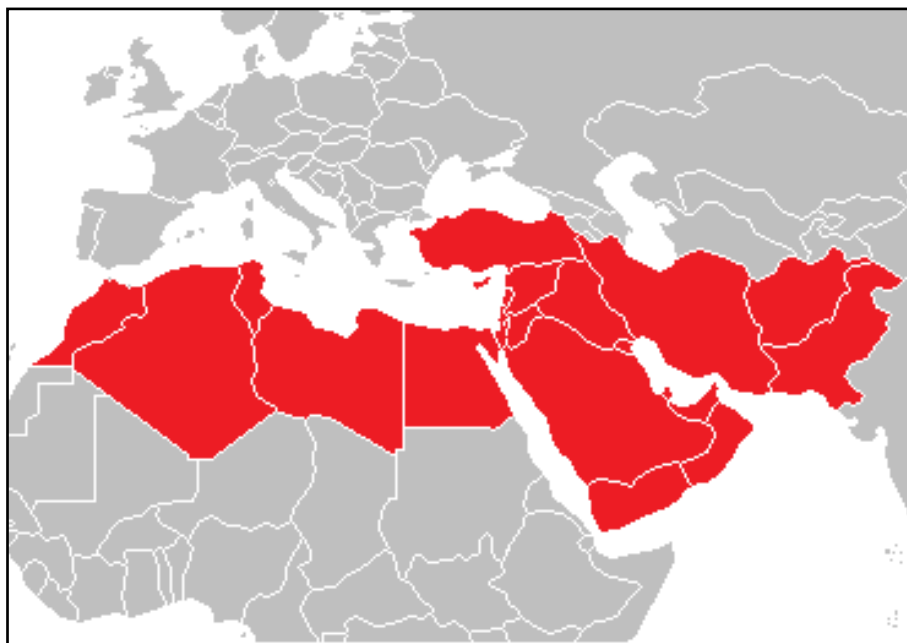
Atlas of the Middle East (National Geographic, 2006) vymezuje, stejně jako jsme se již setkali v publikaci *Současný Blízký východ* (Burgrová, Ježová, 2011), užší a širší definici Blízkého východu. Širší definice Blízkého východu je používána zejména v kulturním smyslu, zahrnující země Jihozápadní Asie a severovýchodní Afriky, které jsou převážně islamistické. Mezi tyto země jsou dále řazeny i zbývající státy severní Afriky, Afghánistán a Pákistán. Od širšího vymezení Blízkého východu podle Šance (2011) se toto širší vymezení liší tím, že nezahrnuje Turkmenistán, Uzbekistán, Kazachstán, Kyrgyzstán a Tádžikistán, dále pak Arménii, Gruzii a Ázerbájdžán. Navíc ale řadí do Blízkého východu Pákistán, který Šanc nezahrnuje. Užší, geografické vymezení Blízkého východu se rozkládá pouze na území od Egypta k Íránu a od Turecka k Jemenu (National Geographic, 2006). V tomto užším vymezení se publikace neliší.

Obrázek 9: Širší definice Blízkého východu, podle National Geographic (Zdroj: Pixbay, upraveno autorkou)

Atlas of the Middle east and Northern Africa vymezuje Blízký východ jako politický a kulturní region tradičně předkládající země mezi Středozemním mořem a Perským zálivem, zahrnující Arabský poloostrov, Anatolský poloostrov a Sinajský poloostrov. Země, které se zde tradičně zařazují, jsou: Bahrajn, Kypr, Egypt, Turecko, Írán, Irák, Izrael, Jordánsko, Kuvajt, Libanon, Omán, Katar, Saudská Arábie, Sýrie a Spojené arabské emiráty. Občas je tento region rozšířen, jako je zde, o severní Afriku (tzv. Maghreb) na západě a Afghánistán a

Pákistán na východě. Oproti předchozímu, širšímu vymezení v atlasu *Atlas of the Middle East* (National Geographic, 2006) zahrnuje navíc Kypr.

Obrázek 10: Blízký východ, podle *Atlas of the Middle east and Northern Africa* (Zdroj: Pixbay, upraveno autorkou)

České atlasy světa se ve vymezení regionu Blízký východ taktéž liší jako zahraniční. Školní atlas světa (1993) řadí do regionu Blízký východ Egypt, Súdán, Saudskou Arábii, Spojené arabské emiráty, Omán, Jemen, Bahrajn, Katar, Kuvajt, Kypr, Izrael, Jordánsko, Sýrii, Libanon, Turecko, Írán, Irák (Kartografie Praha, 1993). Velký atlas světa (1993) začleňuje do Blízkého východu Egypt, Jemen, Omán, Saudskou Arábii, Spojené arabské emiráty, Bahrajn, Katar, Kuvajt, Jordánsko, Izrael, Sýrii, Libanon, Kypr, Turecko, Írán, Irák a také Gruzii, Arménii a Ázerbájdžán (Kartografie Praha, 1993). Novější Školní atlas dnešního světa (2001) má mnohem širší pojetí, které státy se do Blízkého východu řadí. Mezi ně patří Egypt Súdán, Eritrea, Jemen, Omán, Saudská Arábie, Spojené arabské emiráty, Bahrajn, Kuvajt, Katar, Izrael, Jordánsko, Sýrie, Libanon, Kypr Turecko, Irák, Írán, Turkmenistán, Afghánistán a Pákistán (Hanus, 2011).

Obrázek 11: vpravo: Školní atlas světa; vlevo: Školní atlas dnešního světa; uprostřed: Velký atlas světa (Zdroj: Pixbay, upraveno autorkou)

Českých, tak i zahraničních atlasů existuje mnohem více a v důsledku toho se můžeme setkat i možnostmi dalších vymezení hranic Blízkého východu. Autorka chtěla ukázat, že se nejenom autoři ve svých publikacích a knihách rozcházejí ve vymezení regionu, ale i v atlasech, které vytvářejí odlišné představy o Blízkém východě, a to nejenom u studentů.

Nejenom v odborných publikacích, článcích nebo atlasech můžeme narazit na vymezení Blízkého východu, ale i na webových stránkách, které se zmiňují nebo se zajímají o Blízký východ.

Central intelligence agency (CIA) za země Blízkého východu považuje: Arménii, Ázerbájdžán, Bahrajn, Pásmo Gázy, Gruzii, Írán, Irák, Izrael, Jordánsko, Kuvajt, Libanon, Omán, Katar, Saudskou Arábii, Sýrii, Turecko, Spojené arabské emiráty, západní břeh Jordánu a Jemen (CIA, 2015).

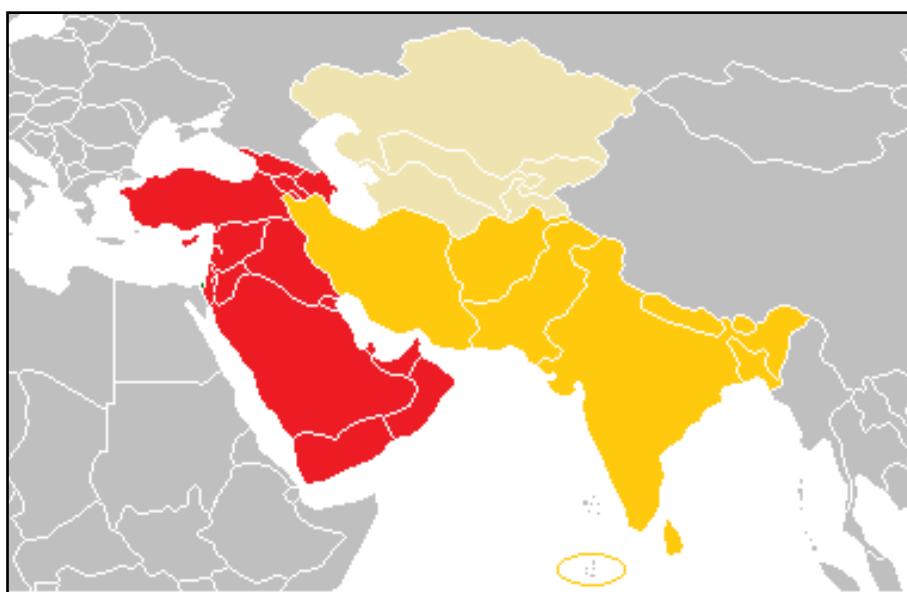
Obrázek 12: Blízký východ dle CIA

United Nations Human Rights (UNHR) vymezuje tzv. MENA region (Middle East and Northern Africa region). Za země patřící do regionu MENA považuje Mauritanii, Maroko, Alžírsko, Tunisko, Libyi, Egypt, Bahrajn, Kuvajt, Libanon, Jordánsko, Izrael, okupovaná palestinská území, Omán, Jemen, Katar, Saudskou Arábii, Sýrii, Spojené arabské emiráty a Irák (UNHR, 2015).

Obrázek 13: Region MENA*¹⁰ (Zdroj: Pixbay, upraveno autorkou)

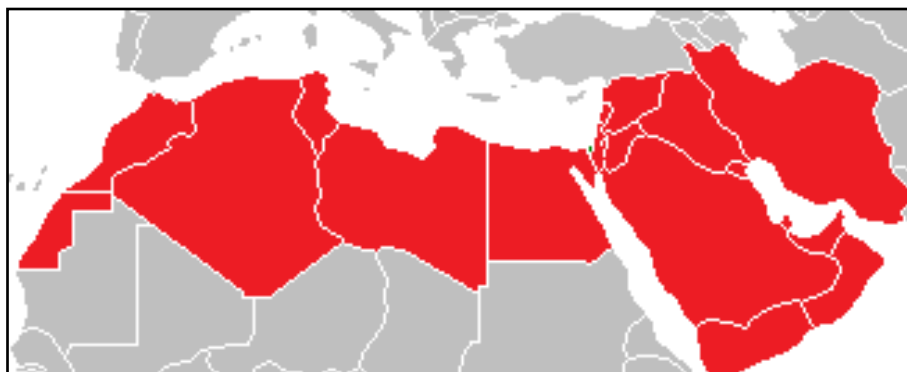
United Nations (UN) vytvořily klasifikaci zemí podle hlavních oblastí a regionů světa. Asie byla rozdělena na východní, jihovýchodní, centrální a jižní a západní část. Země jako Arménie, Ázerbájdžán, Bahrajn, Kypr, Gruzie, Irák, Izrael, Jordánsko, Kuvajt, Libanon, Omán, Katar, Saudská Arábie, okupovaná palestinská území, Sýrie, Turecko, Spojené arabské emiráty, Jemen, typické pro Blízký východ, jsou zařazeny do západní oblasti. Do jižní části řadí Afghánistán, Bangladéš, Bhútán, Indii, Írán, Maledivy, Nepál, Pákistán a Srí lanku a do centrální Kazachstán, Kyrgyzstán, Tádžikistán, Turkmenistán a Uzbekistán. Brunej, Kambodža, Indonésie, Laos, Malajsie, Myanmar, Filipíny, Singapur, Thajsko, Vietnam, Timor patří do jihovýchodní části a do východní části patří Čína, Severní a Jižní Korea, Japonsko, Mongolsko a další nespecifikované oblasti (UN, 2012).

Obrázek 14: Západní, jižní a centrální oblast Asie (Zdroj: Pixbay, upraveno autorkou)

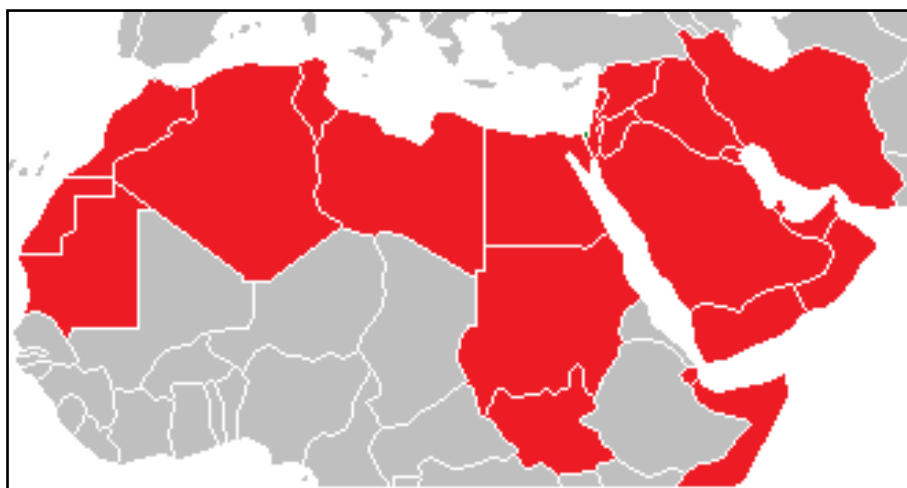
¹⁰ Západní Sahara je vyšrafovaná z toho důvodu, že je dnes okupovaná Marokem a otázka Západní Sahary stále není dořešena, ale de facto se dnes jedná o Marockou Saharu (Charles, 2012).

Amnesty International USA vymezuje region Middle East and North Africa, do kterého zařazuje země jako Maroko/ Západní Saharu, Alžírsko, Tunisko, Libyi, Egypt, Sýrii, Libanon, Izrael a okupované palestinské území, Katar, Kuvajt, Spojené arabské emiráty, Saudskou Arábii, Jemen, Omán, Jordánsko, Bahrajn, Irák a Írán. Již výše zmíněná definice vymezení Blízkého východu podle United Nations Human Rights je velmi podobnou. Tyto dvě vymezení se liší tím, že UNHR do své definice nezačleňuje Írán, ale navíc zařazuje Mauritánii (AI USA, 2015).

Obrázek 15: Blízký východ podle Amnesty International USA (Zdroj: Pixbay, upraveno autorkou)

Webová stránka Middle East Info.org považuje za země Blízkého východu Mauritánii, Západní Saharu, Maroko, Alžírsko, Tunisko, Libyi, Egypt, Súdán¹¹, Džibuti, Somálsko, Jemen, Omán, Spojené arabské emiráty, Bahrajn, Katar, Saudskou Arábii, Kuvajt, Izrael, Jordánsko, Libanon, Sýrii, Irák a Írán (MEI, 2003).

Obrázek 16: Blízký východ podle Middle-East-Info.org (Zdroj: Pixbay, upraveno autorkou)

¹¹ Súdán je v této definici vymezení brán jako jeden celek.

Global Connections Middle East považuje za korektní úzké vymezení Blízkého východu a mezi země patřící do tohoto regionu zařazuje Egypt, Omán, Jemen, Spojené arabské emiráty, Saudskou Arábii, Bahrajn, Katar, Kuvajt, Izrael, Jordánsko, Libanon, Sýrii, Turecko, Irák a Írán (GCMI, 2002).

Obrázek 17: Moderní socio-politická mapa

Americká nezisková organizace tzv. AMIDEAST se zabývá mezinárodním vzděláním, odbornou přípravou a rozvojovými činnostmi na Blízkém východě a severní Africe. Tato organizace považuje za země Blízkého východu Kypr, Egypt, Irák, Jordánsko, Kuvajt, Libanon, Maroko, Omán, Saúdskou Arábii, Tunisko, Spojené arabské emiráty, Západní břeh Jordánu, pásma Gázy a Jemen (AMIDEAST, 2015).

Existuje určitě mnoho dalších vymezení politických hranic Blízkého východu. Ale pro určitou představu jak je Blízký východ definován, by nám těchto několik definic mohlo stačit.

3.2.3 Současné vymezení Blízkého východu z ekonomického hlediska

Na území Blízkého východu se podle odhadů nachází až třetina světových zásob ropy a okolo 10 % zásob zemního plynu. Většina ekonomik zemí Blízkého východu je na vývozu ropy a zemního plynu silně závislá, proto se také většina vytěžených surovin vyváží. Export ale není vždy jednoduchý, kvůli častým sporům a konfliktům (MaK, 2015).

Region MENA čelí neuspokojivému globálnímu růstu, který se v roce 2015 očekával okolo 2,9 %, o něco více než předchozího roku, 2,6 %, ale výrazně nižšímu oproti růstu 4-

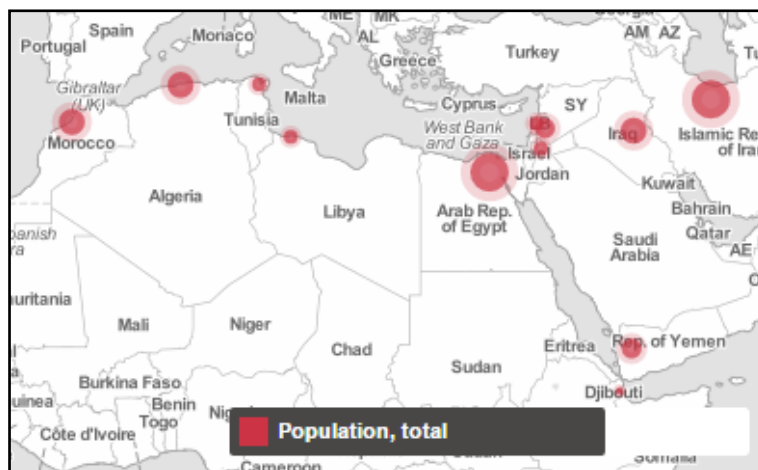
5 %, ze kterého se region těšil v roce 2000-2010. Hlavní příčinou pomalého růstu je dlouhotrvající konflikt a politická nestabilita v Sýrii, Iráku, Libyi a Jemenu, teroristické útoky v zemích jako například v Tunisku, nízké ceny ropy a pomalé tempo reform (WB, 2015).

Hlavní charakteristiky ekonomik zemí regionu MENA jsou dle Salehi-Isfahani (2010):

- Vysoký příjem z vývozu uhlovodíků,
- demografické faktory, jako například rychlý růst mladé populace,
- nevyrovnanost na trhu práce, což se projevuje vysokou mírou nezaměstnanosti, zejména u mladých lidí, která dnes činí okolo 12 % (WB, 2015), a nízkou zaměstnaností žen,
- vysoké investice do vzdělání, ale s nízkou produktivitou vzdělání.

Výše zmíněné předpoklady ekonomik zemí regionu MENA jsou vysoce propojené. Rychle rostoucí počet mladé populace zvyšuje nezaměstnanost mladých lidí. Nadbytek příjmů z ropy vede ke zřizování nových, velkých veřejných sektorů, které se pak stávají cílenými místy pro možné zaměstnání vzdělané mládeže. Důsledkem toho ale vzniká často vysoká poptávka pouze po diplomech, ale nedochází již k produktivitě vzdělání. A zase nízká produktivita vzdělání vede k vysoké míře nezaměstnanosti pro vzdělanou mládež (Salehi-Isfahani, 2010).

Světová banka (World Bank, WB) považuje za země Blízkého východu státy Arabského poloostrova – Jemen, Omán, Spojené arabské emiráty, Saudskou Arábii, Bahrajn, Katar, Kuvajt – dále Egypt, Izrael, Jordánsko, Sýrii, Libanon, Irák a Írán, státy severní Afriky – Maroko, Alžírsko, Tunisko, Libyi a také Džibuti –, ale již do své definice regionu Blízký východ nezařazuje Turecko a kavkazský region. Ze zemí, které Světová banka zahrnuje do Blízkého východu, vyčleňuje 13, které patří mezi rozvojové – Maroko, Alžírsko, Tunisko, Libyi, Egypt (Arabská republika), Džibuti, Jemen, Jordánsko, Západní břeh a pásmo Gázy, Syrskou arabskou republiku, Libanon, Irák a Írán (Islámská republika), (WB, 2015).

Obrázek 18: Rozvojově země Blízkého východu, dle SB

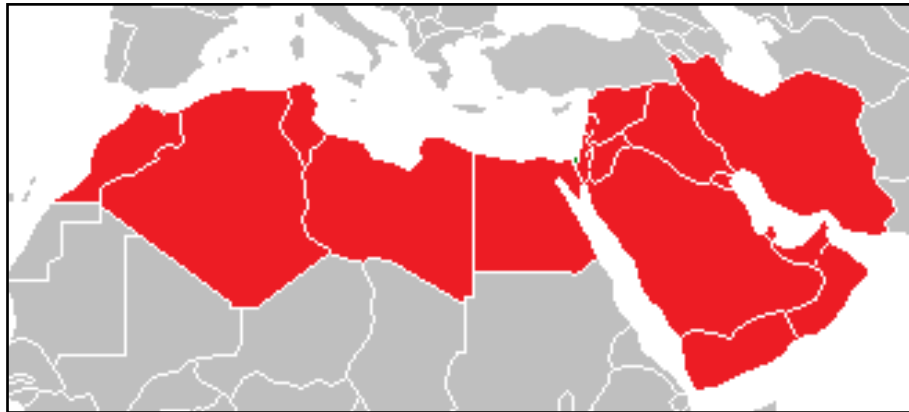
Mezinárodní měnový fond (International Monetary Fund, IMF) má oproti Světové bance o něco více rozšířenou definici regionu Blízký východ. Do tohoto regionu zařazuje Mauritanii, kterou Světová banka nepovažuje za zemi Blízkého východu, dále Maroko, Alžírsko, Tunisko, Libyi, Egypt a Džibuti, což je pro obě organizace společné vymezení, ale Světová banka již dále nezařazuje Súdán a Somálsko, které Mezinárodní měnový fond do zemí Blízkého východu řadí. Jemen, Omán, Spojené arabské emiráty, Saudská Arábie, Katar, Bahrajn, Kuvajt, Izrael, Jordánsko, Libanon, Sýrie, Irák a Írán jsou země, podle obou organizací zahrnuté do našeho vymezeného regionu. IMF ještě navíc zařazuje Afghánistán a Pákistán (IMF, 2015).

Obrázek 19: Blízký východ, dle IMF

Nation Master (NM) mezi země Blízkého východu zařazuje Maroko, Alžírsko, Tunisko, Libyi, Egypt, Jemen, Omán, Saudskou Arábii, Spojené arabské emiráty, Katar, Bahrajn, Kuvajt, Izrael, Jordánsko, Libanon, Sýrii, Irák a Írán. Dle Nation Master hrubý domácí produkt (HDP) Blízkého východu v amerických dolarech činí 1,71 bilion dolarů, což

je asi 1 % světového HDP. Žije zde okolo 392,36 milionů obyvatel, asi 5 % z celkové populace světa. Průměrné HDP na obyvatele je 6,680.43 dolarů, které je o polovinu nižší, než je celosvětový průměr 12,820.29 dolarů. Celková rozloha vymezeného regionu činí 7,91 milionu km², přibližně 6 % z celkové světové rozlohy (NM, 2015).

Obrázek 20: Blízký východ, dle NM (Zdroj: Pixbay, upraveno autorkou)

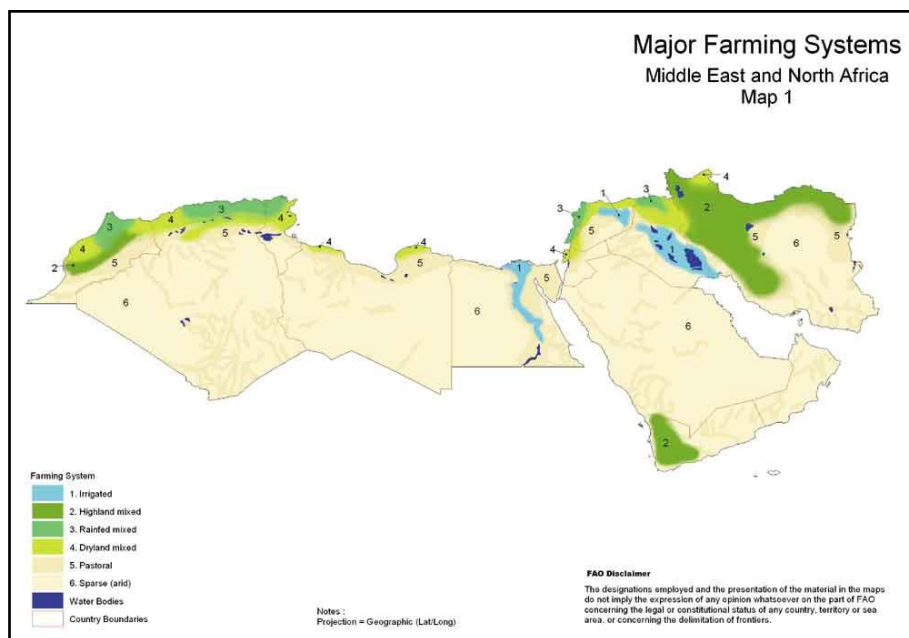
Economic Watch (EW) považuje za země Blízkého východu Egypt, Jemen, Omán, Saudskou Arábii, Spojené arabské emiráty, Katar, Bahrajn, Kuvajt, Izrael, Jordánsko, Libanon, Sýrii, Irák a Írán. Dle této webové stránky, je takto vymezený region regionem extrémů. Na jedné straně jsou zde bohaté země, jako je Katar, Spojené arabské emiráty a Saudská Arábie, které dominují v ropném průmyslu po celém světě. Na druhé straně se zde nacházejí chudé země jako je pásmo Gázy a Jemen, které se spoléhají na dotace a pomoc (EW, 2010).

Rozvojový program OSN (United Nations Development Programme, UNDP) vymezuje region MENA, tedy všechny státy od Maroka přes Arabský poloostrov až po Írán. Celý region MENA může být hrdý na jeho zlepšení v oblasti lidského rozvoje. Hlavním důvodem tohoto pokroku byla převážně snižující se dětská úmrtnost a plodnost. Zásadním účinkem zlepšení lidského rozvoje, ve většině zemí MENA, bylo to, že došlo k přeměně struktur rodin. Ale i přes značné zlepšení v oblasti zdraví, vzdělání a příjmů, existují zde určité aspekty lidského rozvoje, které se v zemích MENA nijak nezměnily (Djavad Salehi-Isfahani, 2010).

Kromě ropy jsou i další odvětví, které přispívají k ekonomice zemí Blízkého východu. EcoMENA vymezuje, stejně jako Rozvojový program OSN, region MENA. Významnou roli v ekonomice většiny zemí Blízkého východu a severní Afriky také hraje zemědělství. Zejména země, které se nachází kolem středozemního moře, jsou vysoce závislé na

zemědělství. Přínos zemědělství na celkové ekonomice se značně liší mezi zeměmi regionu – například od 3,2 % v Saudské Arábii až k 13,4 % v Egyptě. Co nejvíce přispělo k vysoké produkci, byla tvorba zavlažovacích systémů spolu s mechanizací a to ve velkém měřítku. Hlavními pěstovanými plodinami jsou pšenice a ječmen a ve významném množství také rýže, kukuřice, čočka, cizrna, zelenina a ovoce (Salmar Zafar, 2015).

Organizace OSN pro výživu a zemědělství (Food and Agriculture Organization of the United Nations, FAO) vymezuje region Blízkého východu a severní Afriky, zahrnující 14 zemí s nízkými a středními příjmy, táhnoucí se od Maroka k Íránu. I přes to, že jsou zde některé země silně závislé na zemědělství, nicméně zde převládají aridní a semiaridní oblasti s nízkými a proměnlivými srážky (FAO, 2001).

Obrázek 21: Hlavní hospodářské systémy regionu MENA

Během příštích 10 let růst celosvětové poptávky po plodinách a živočišných produktech se zejména očekává v rozvojových a rozvíjejících se ekonomikách. S rychle rostoucí populací, rychlou urbanizací a rostoucími příjmy, strava v zemích s nízkými a středními příjmy získává kalorie nejen pouze ze zvýšené spotřeby základních obilovin a olejnin, ale i z diverzifikace hovězího a drůbežího masa. Rostoucí spotřeba v mnoha z těchto zemí nicméně je rychlejší než jejich schopnost produkce, což má následky pro výrobu a obchod zemědělských vývozců jako jsou například Spojené Státy. Mezi nejvýznamnější destinaci pro vývoz zemědělských produktů je řazen region Blízkého východu a severní

Afriky. Stejně jako FAO a EcoMENA i Americké Ministerstvo zemědělství vymezuje region MENA (USDA, 2015).

Obrázek 22: Region MENA¹²

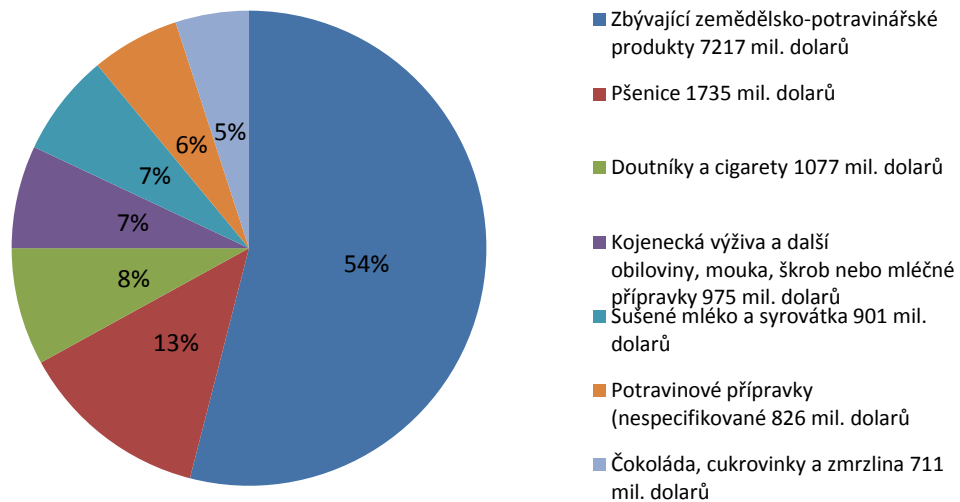
Světový obchod v posledním desetiletí rostl okolo 8 % ročně, zatímco obchod regionu Blízkého východu a severní Afriky rostl pouze okolo 3 % ročně. Nicméně i přes to, že tento region má značně nízký růst obchodu, ekonomické vztahy mezi ním a zbytkem světa jsou značně závislé na ropě a přírodních zdrojích, cestovním ruchu a migraci pracovních sil, ale také na technologiích, výrobě či dalších dynamických odvětvích Blízkého východu a severní Afriky. Hlavním důvodem dezintegrace se zbytkem světa byl pomalý hospodářský růst a vysoká nezaměstnanost (World Bank, 2003).

Dle Světové obchodní organizace (World Trade Organization, WTO) do regionu Blízký východ je řazen Bahrajn, Kypr, Irák, Íránská islámská republika, Izrael, Jordánsko, Kuvajt, Libanon, Omán, Katar, Saudská Arábie, Syrská arabská republika, Spojené arabské emiráty a Jemen (WTO, 2001).

Evropská unie spolupracuje s Blízkým a Středním východem v oblasti obchodu se zemědělsko-potravinářskými produkty. Do takto vymezeného regionu řadí Arménii, Ázerbájdžán, Bahrajn, Gruzii, Írán, Irák, Izrael, Jordánsko, Kuvajt, Libanon, okupovaná palestinská území, Omán, Katar, Saudskou Arábii, Sýrii, Spojené arabské emiráty a Jemen (EU, 2015). Do regionu Blízký a Střední východ EU vyváží zejména pšenici, doutníky a cigarety, kojeneckou výživu a další obiloviny, mouku, škrob nebo mléčné přípravky, sušené mléko a syrovátku, potravinové (blíže nespecifikované) přípravky, čokoládu, cukrovinky a zmrzlinu a další zbývající zemědělsko-potravinářské produkty (EU, 2015).

¹² Sporné území Západní Sahary je zobrazeno jako součást Maroka, které je v současné době jím spravováno.

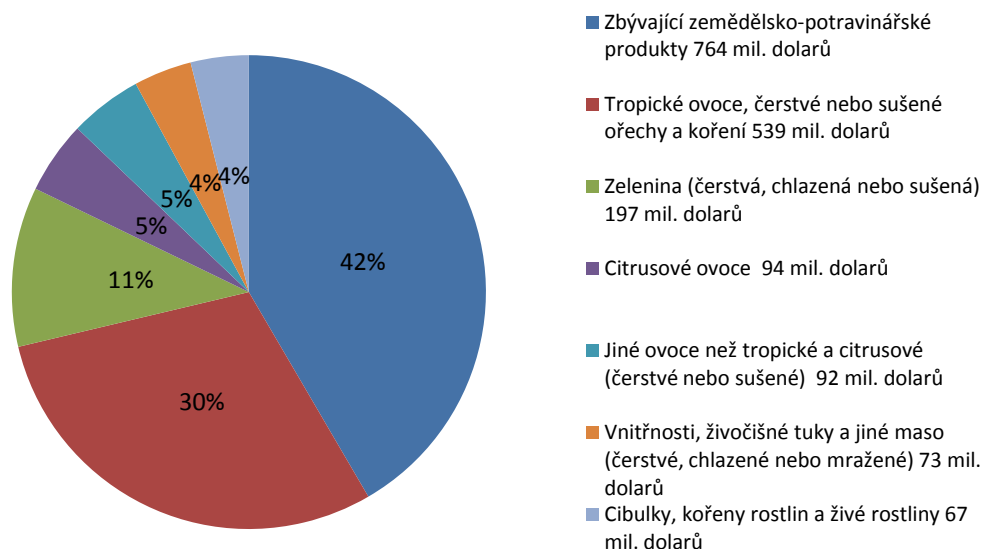
Vývoz hlavních zemědělsko-potravinářských produktů z EU do zemí Blízkého a Středního východu v roce 2014

Graf 1: Vývoz zemědělsko-potravinářských produktů z EU do zemí Blízkého a Středního východu

Naopak z Blízkého a Středního východu do EU se vyváží tropické ovoce, čerstvé nebo sušené ořechy a koření, zelenina (čerstvá, chlazená nebo sušená), citrusové ovoce, jiné ovoce než tropické a citrusové (čerstvé nebo sušené), vnitřnosti, živočišné tuky a jiné maso (čerstvé, chlazené nebo mražené), cibulky, kořeny rostlin a živé rostliny a další zbývající zemědělsko-potravinářské produkty (EU, 2015).

Vývoz hlavních zemědělsko-potravinářských produktů do EU ze zemí Blízkého a Středního východu v roce 2014

Graf 2: Vývoz zemědělsko-potravinářských produktů do EU ze zemí Blízkého a Středního východu

3.2.4 Současné vymezení Blízkého východu z environmentálního hlediska

Region Blízkého východu a severní Afriky spojuje několik environmentálních problémů. Nedostatek vody, degradovaná orná půda, znečištění ovzduší a vody a nedostačující hygiena jsou problémy, které ohrožují zejména ekonomický růst a rostoucí populaci. Další překážkou vymezujícího regionu jsou vysoké ekonomické a lidské náklady, které vznikají z důvodu častých nemocí a dřívějších úmrtí obyvatelstva (El-Maaroufi, 1996).

Obrázek 23: Zásoby vody regionu Blízký východ, dle Atlas of the Middle East

Nedostatek pitné vody je důsledkem toho, že jsou lidé v regionu Blízký východ koncentrováni na relativně malých částech zemské masy, a proto je ve většině případů produkce potravin těžce závislá na zavlažovacím zemědělství (El-Maaroufi, 1996).

Dnes Blízký východ čelí několika obrovským výzvám. Průměrný populační růst se zde pohybuje okolo 3,1 % a je tak nejvyšším na světě. Je zde velmi nejistá situace s vodou, které je nedostatek, a která je nekvalitní. Až 45 milionů lidí v tomto regionu nemá přístup k bezpečné pitné vodě a okolo 85 milionů lidí nemá dostatek bezpečné sanitace. Téměř 60 milionů obyvatel, zejména městské populace (40 %), dýchá nebezpečně znečištěný vzduch, který je produkován v důsledku průmyslu a neefektivních vozidel, jezdící na olovnatý benzín. Dochází zde k častým půdním erozím, deforestaci¹³ a ztrátě biodiverzity. I když má tento region unikátní dědictví, turismus je zde ohrožen znečištěním a nekontrolovatelným rozvojem (El-Maaroufi, 1996).

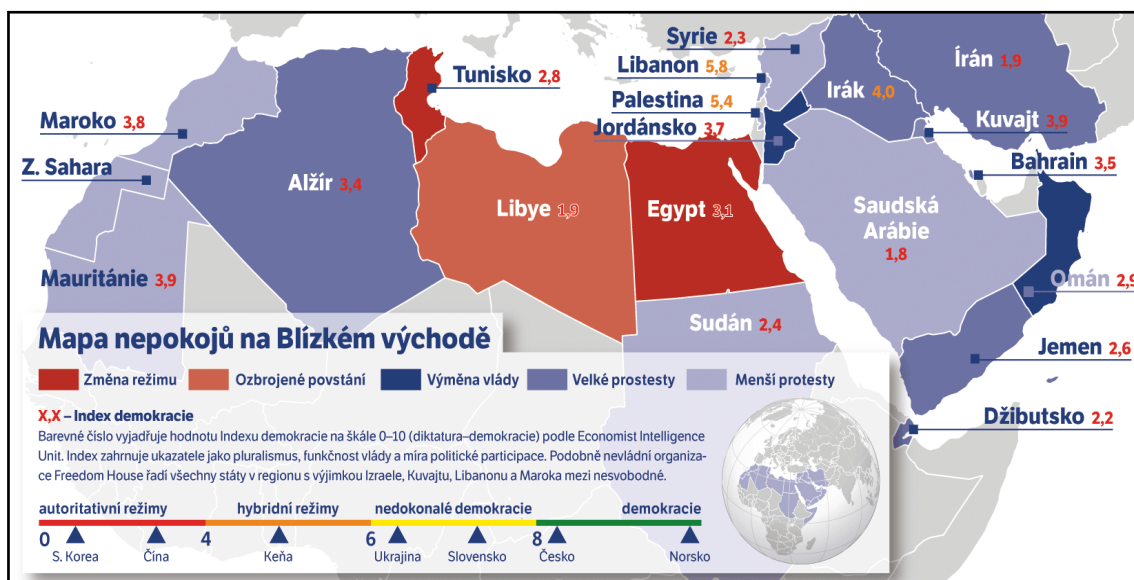
¹³ Deforestrace, neboli odlesňování (SCS.ABS.cz, 2015).

Program OSN pro životní prostředí (United Nations Environment Programme, UNEP) vymezuje oblast Blízkého východu, severní Afriky a západní Asie, kde jejich hlavním cílem je zlepšit životní prostředí v této vymezené oblasti (UNEP, 2015).

Obrázek 24: Middle East, North Africa & West Asia, dle UNEP

Jak na environmentální situaci tak i na ekonomickou působí negativním vlivem časté nepokoje, které jsou pro oblast Blízkého východu častým jevem. Jedním z hlavních důvodů těchto nepokojů je nespokojenost mladých lidí s autoritativní vládou elit. Z mapy je zřejmé, že autor do regionu Blízký východ řadí země od Mauritánie přes severní Afriku, včetně Súdánu a Džibutsku, dále země Arabského poloostrova a táhnoucí se až po zemi Írán (Povolný, 2011).

Obrázek 25: Obrázek nepokojů na Blízkém východě

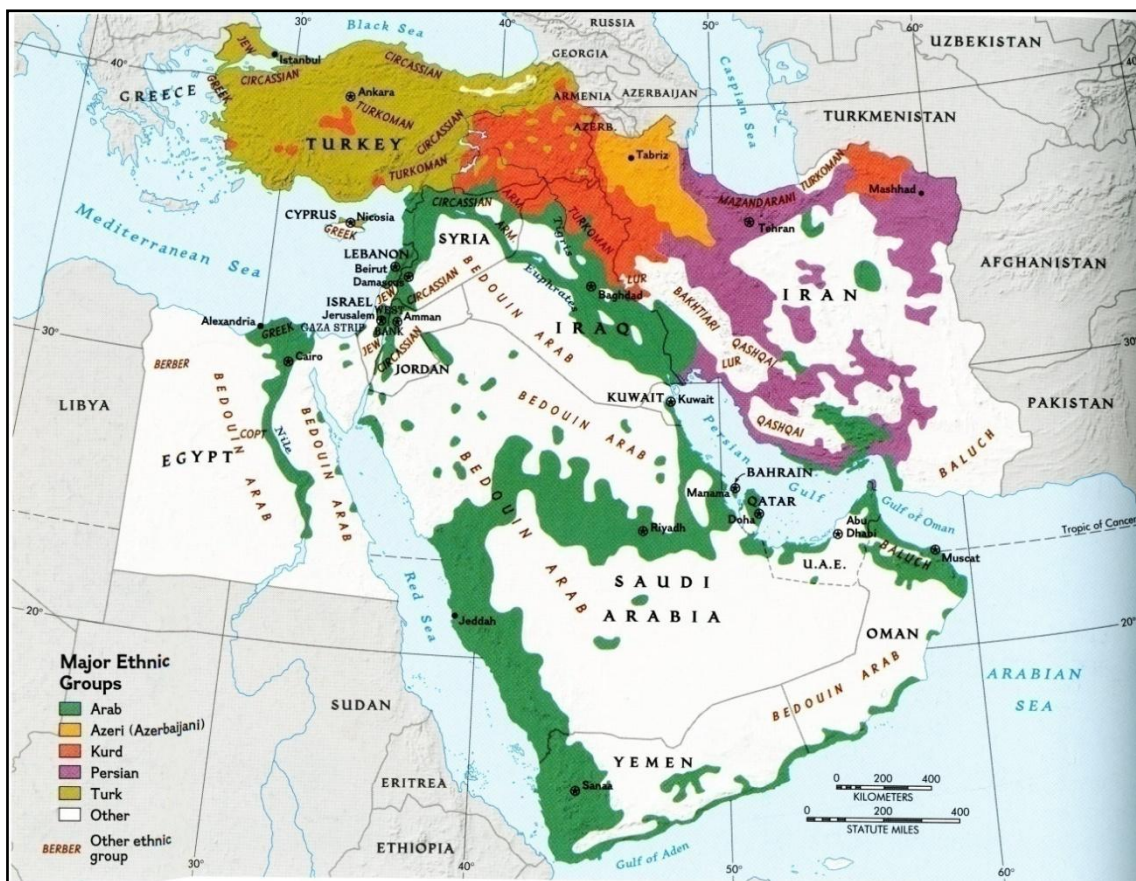
3.2.5 Současné vymezení Blízkého východu z hlediska populace a jejich dialektu

Jednou z dalších specifik regionu Blízký východ je osídlení arabským národem. Mylnou domněnkou ale je, pokud je Blízký východ ztotožňován pouze s arabským světem. Žijí zde nejenom Arabové, ale také Turci, Peršané nebo Židé a řada dalších etnických skupin a národů (Burgrová, Ježová, 2011). Největší jazykovou skupinou Blízkého východu je skupina semitská. Hlavními jazyky semitské jazykové skupiny jsou arabština a hebrejštiny, což jsou jazyky moderního Izraele (Peretz 1994).

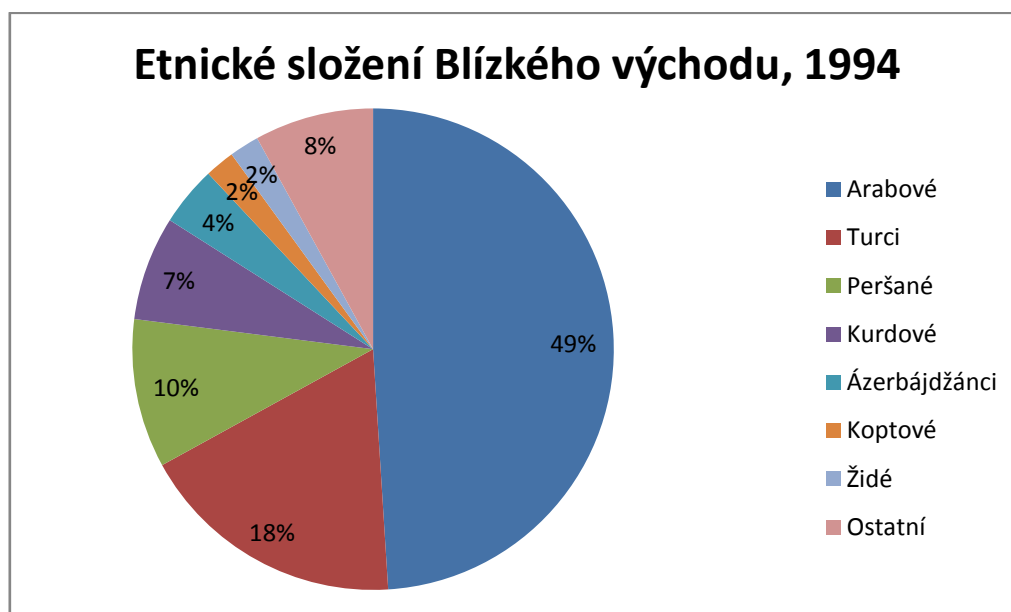
Největší semitskou skupinu, Araby, dnes na Blízkém východě nalezneme v arabských zemích nacházejících se na Asijském kontinentě s arabsky hovořícím národem a také v Egyptě. Také zde mohou být zařazeny africké země, které jsou arabské - Súdán, Libye, Maroko, Mauritanie, Somálsko, Džibuti, Tunisko a Alžírsko. Spolu s Egyptem, Sýrií, Irákem, Libanem, Jordánským, Jemenem, Kuvajtem, Saudskou Arábií, Bahrajnem, Ománem, Katarom, Spojenými arabskými Emiráty a Palestinou jsou členy Ligy Arabských Států (Peretz 1994).

Další velkou semitskou skupinou jsou Židé, kteří jsou převážně koncentrováni v Izraeli. Jejich hlavním jazykem je hebrejštiny, která se velmi podobá v gramatice, slovíčkách, ve větné struktuře tak v písmu s arabštinou (Peretz 1994).

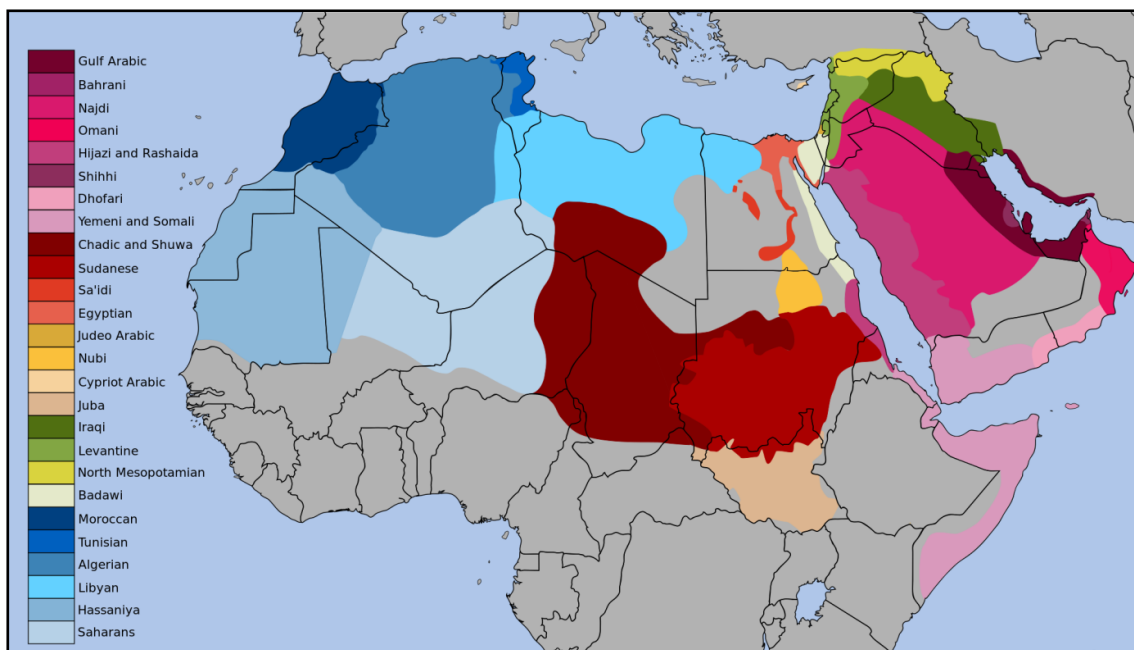
Třetí největší jazykovou skupinu Blízkého východu tvoří persky mluvící Íránci. Perština patří do indo-evropské skupiny, která vznikla mimo oblast Blízkého východu. Jazykově související skupinou s Íránci jsou Kurdové, kteří jsou rozptýleni přes východní Turecko, Irák, severní Sýrii, severovýchodní Írán a Rusko. V Turecku, Iráku a Íránu představují celkem velké minority, způsobující časté politické nepokoje. I když Kurdové nemají svůj vlastní stát ani své vlastní vyznání, jsou charakteristickou „národní“ skupinou na Blízkém východě (Peretz 1994). Většina Turků jsou na Blízkém východě dnes muslimové. Jejich mateřským jazykem je turečtina. V současné době jsou další velmi početnou, jazykovou skupinou žijící na Blízkém východě (Peretz 1994).

Obrázek 26: Lingvistické skupiny Blízkého východu

Graf 3: Etnické složení Blízkého východu, 1994, dle National Geographic

Obrázek 27: Vizualizace dialektů na Blízkém východě

Jazyková rozmanitost a obrovský rozsah arabsky hovořícího světa je důsledkem minulosti. V 6. a 7. století, v období Chalifátu, se arabština šíří z jejího rodiště, Arabského poloostrova, přes Afriku a Střední východ. Na mapě dialektů Blízkého východu je zřejmá velká rozmanitost dialektů, které se ve většině případů nekryjí se současnými politickými hranicemi. Z toho důvodu se zde i prolínají i žijící komunity, což právě často vede k častým sporům mezi nimi (Fisher, 2015).

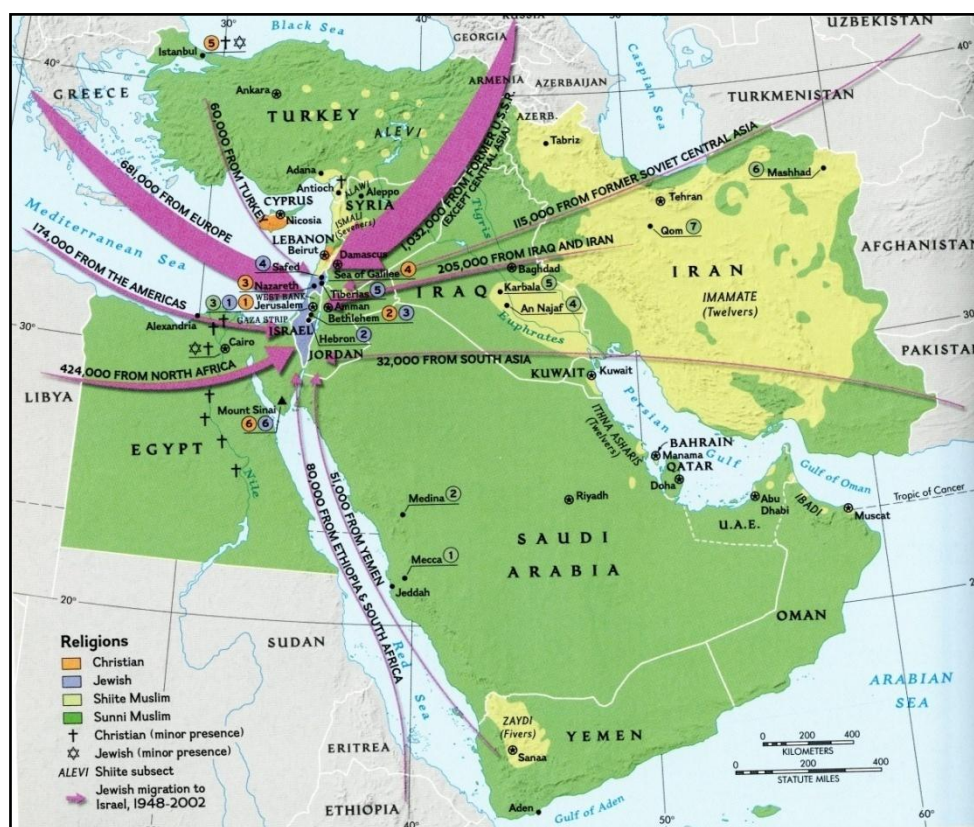
3.2.6 Současné vymezení Blízkého východu z náboženského hlediska

Jak již bylo zmíněno výše, v regionu Blízký východ vznikla tři monoteistická náboženství – křesťanství, judaismus a islám. V současné době ale v tomto regionu převládá islám téměř ve všech zemích. Patří mezi hlavní charakteristiky Blízkého východu, proto tento region často bývá ztotožněn s islámským světem. Tahle domněnka je však mylná, jelikož se zde setkáváme i s jinými komunitami, které zastávají jiná náboženství, než je dominující islám (Burgrová, Ježová, 2011).

Na Palestinských územích dříve žilo okolo 80 % křesťanů, dnes už zde žije jen okolo 20 %. Křesťanské osídlení bylo nahrazeno muslimským, zejména sunitským obyvatelstvem. Příčinou křesťanského vysídlení byli zejména sociální a ekonomické důvody. Převážná většina migrovala do zahraničí, hlavně na západ, z důvodu lepších podmínek a uplatnění. V současné době v Betlémě a okolí žije přibližně 10 000 křesťanů a každoročně se jejich počet snižuje (Fingerland, 2007).

Izrael, tzv. židovský stát, je typický svým židovským osídlením. Dnes je ale Izrael jako židovský stát chápán trochu v jiném smyslu – jako židovský národní stát - to se hlavně odráží například ve znacích, nebo národních symbolech jaké Izrael má (Menora¹⁴ apod.). Nejenom že zde žijí židé, ale nalezneme zde nemalou nežidovskou menšinu, která je převážně muslimská. V některých částech, jako například Jeruzalém, žijí nebo dočasně dojíždějí také křesťané (Fingerland, 2007).

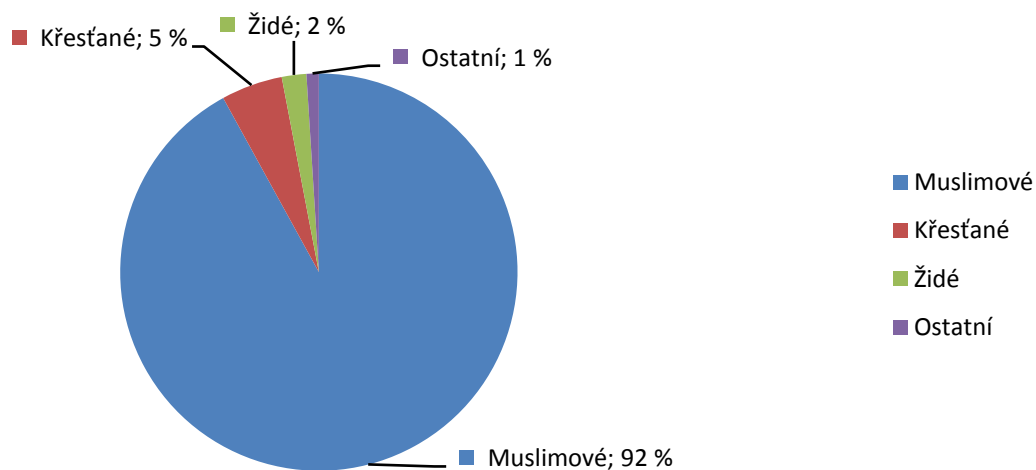
Zbytek území je již osídlen muslimy. Dnes je islám jedno z nejrozšířenějších náboženství. Rozštěpil se na 2 velké větve – Sunity a Šíity – a mnohé další menší směry a sekty (Kokaisl, 2009). K tomuto rozpolcení došlo z důvodu mocenských bojů po Mohamedově smrti. Z mapy níže je zřejmé, že sunitské osídlení je mnohem rozsáhlejší než šíitské (Fisher, 2015).

Obrázek 28: Náboženské vymezení Blízkého východu

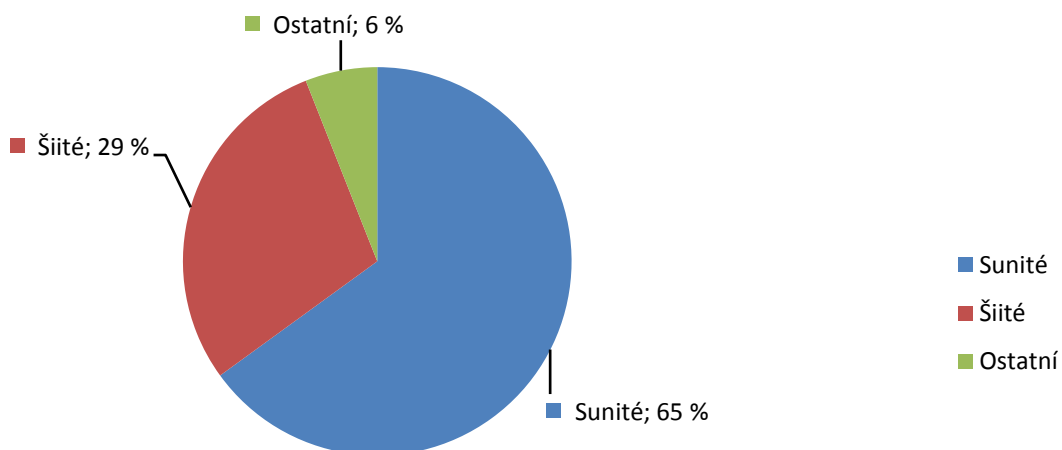
¹⁴Menora je sedmiramenný svícen, který je jedním z nejdůležitějších symbolů židovství. Symbolizuje osvětlení, 7 pilířů moudrosti. Byl také použit ve znaku státu Izrael (Wüstová, Schieferleová; 2012).

Zastoupení náboženství na Blízkém východě

Graf 4: Náboženské rozložení Blízkého východu

Větvě islámu na Blízkém východě

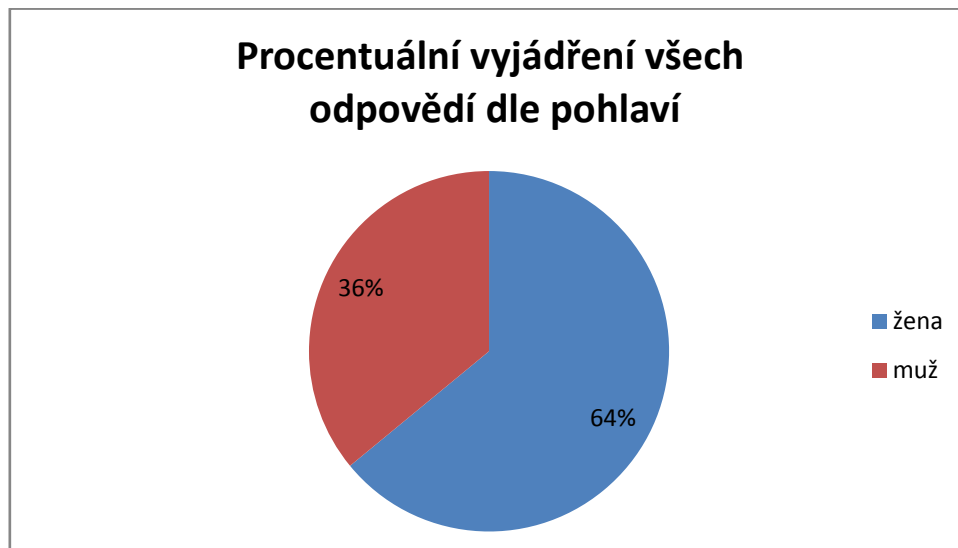

Graf 5: Hlavní směry Islámu Blízkého východu

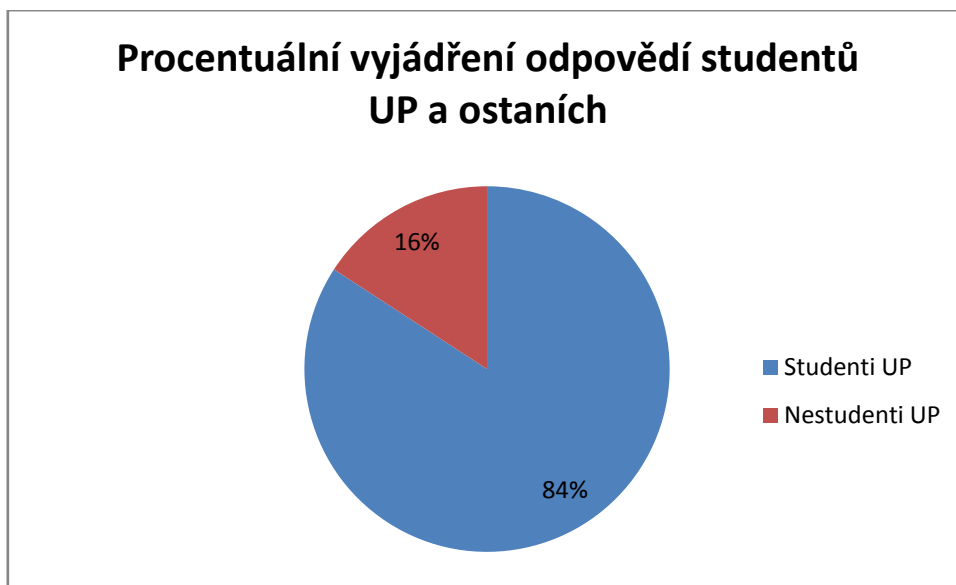
4. Analýza a interpretace dat výzkumného šetření

Tato část bakalářské práce vychází z internetového dotazníku, který se skládal ze dvou částí. První část měla podobu mapy, do které měli studenti Univerzity Palackého zakreslit, jak si sami představují vymezení regionu Blízký východ. Druhou část tvořil krátký dotazník o čtyřech otázkách, ve kterých studenti byli dotazováni na jejich pohlaví, jestli studují na Univerzitě Palackého a pokud ano, tak jakou fakultu studují a poslední otázka se dotazovala na to, či studenti studují či studovali obor, který byl zaměřen na geografii a jaký obor to byl. Byla zde také možnost otevřeného komentáře, kterým studenti mohli upřesnit, co si představují pod vymezením Blízkého východu.

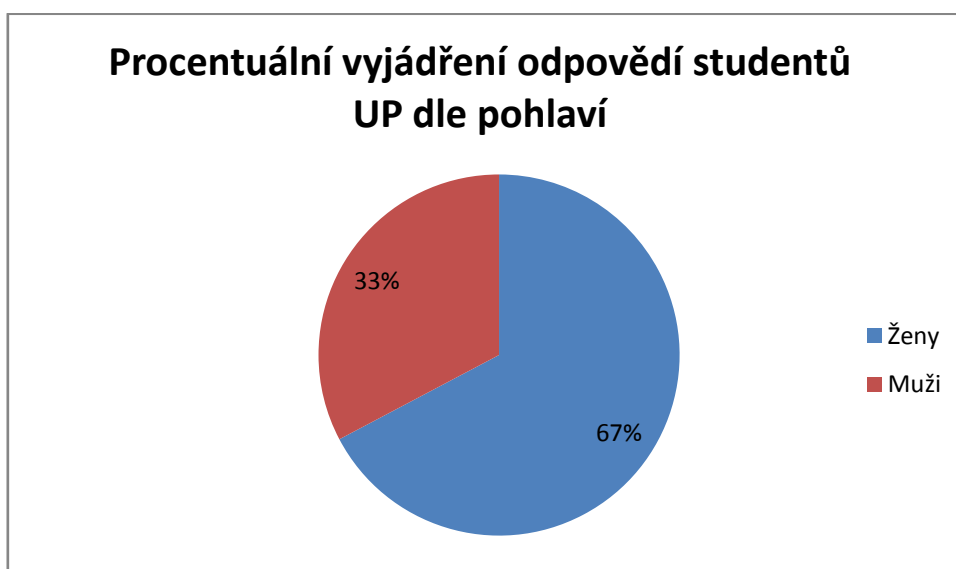
Vyplnění internetového dotazníku se celkově zúčastnila tři sta devadesát dva respondentů. Z nich bylo dvě stě padesát jedna žen a sto čtyřicet jedna mužů (viz graf 6). Hlavní cílenou dotazovanou skupinou byli studenti fakult Univerzity Palackého, ale ne všichni odpovídající jimi byli, proto se počet rozhodujících odpovědí zúžil na tři sta třicet. Z nich byla většina od žen studujících na Univerzitě Palackého, a to dvě stě dvacet dva, a od mužů studujících na Univerzitě Palackého jich bylo zhruba o polovinu méně, sto osm (viz graf 8).

Graf 6: Procentuální vyjádření všech odpovědí dotazníku dle pohlaví

Graf 7: Procentuální vyjádření odpovědí studentů Univerzity Palackého a ostatních zúčastněných

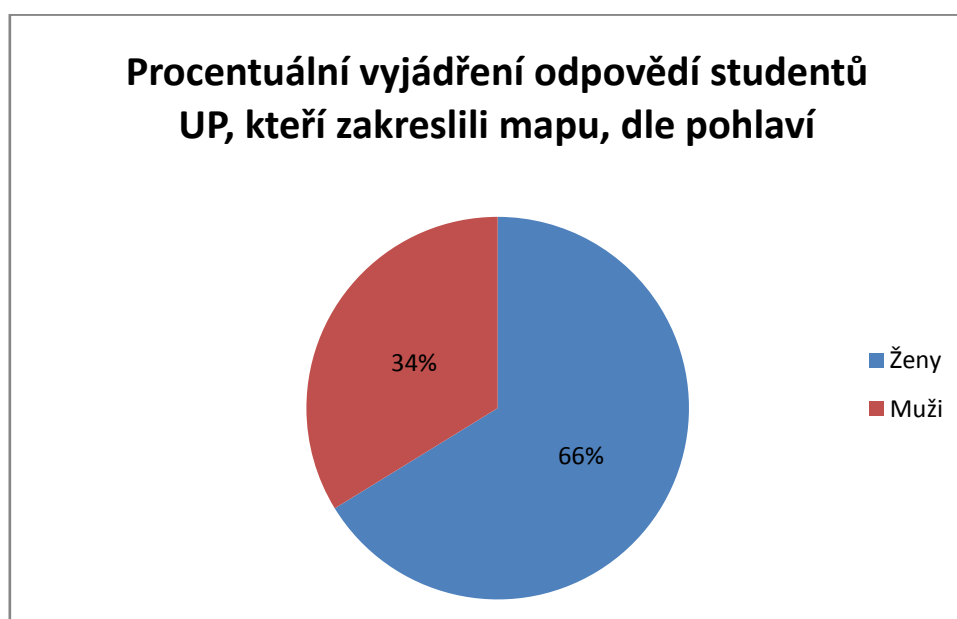

Graf 8: Procentuální vyjádření odpovědí studentů Univerzity Palackého dle pohlaví

I přesto, že se z internetového dotazníkového průzkumu získala tři sta třicet odpovědí od studentů Univerzity Palackého, dvacet osm odpovědí z nich nebylo relevantních. Hlavním důvodem snížení počtu odpovědí bylo, že studenti v internetovém dotazníku nezakreslili oblast, kterou považují za Blízký východ, což bylo hlavním cílem celkového dotazníkového průzkumu. Největší počet nezakreslených map byl zaznamenán u studentů studujících Filozofickou fakultu UP¹⁵, a to devět – jednalo se o sedm žen a dva muže. Na druhém místě

¹⁵ UP – zkratka Univerzity Palackého.

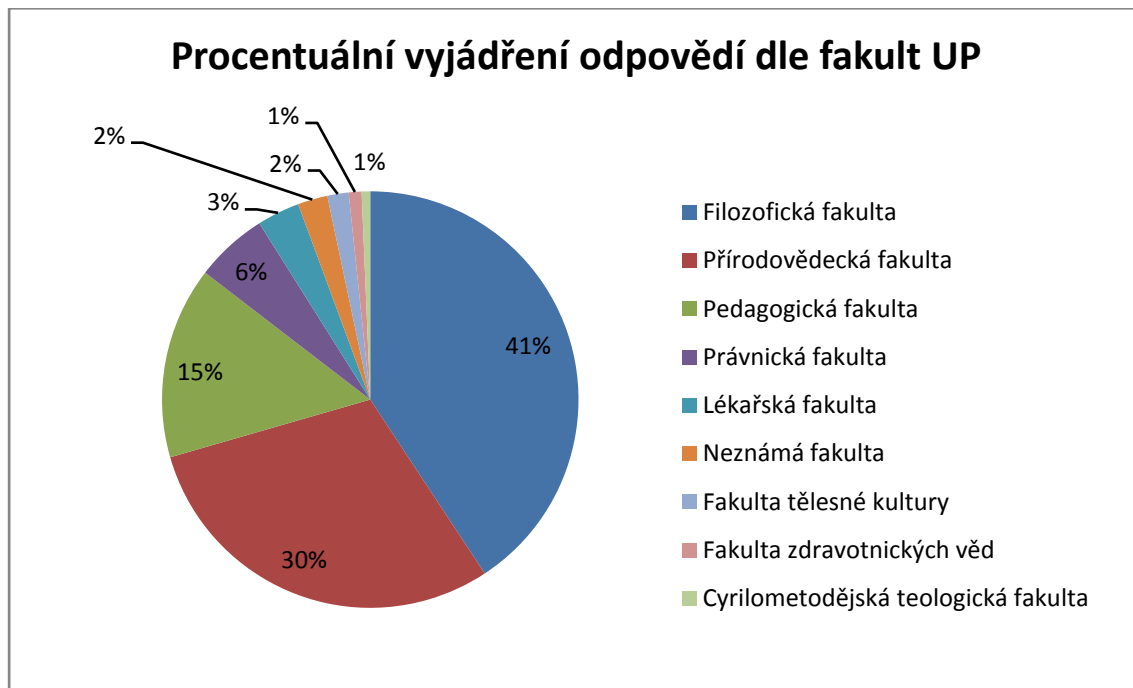
byli studenti Přírodovědecké fakulty UP, a to s počtem šest – čtyři ženy a dva muži. Čtyři nezaznamenané mapy byly zjištěny u studentů Pedagogické fakulty UP – u tří žen a jednoho muže, a se stejným počtem jako u pedagogické fakulty, tři ženy a jeden muž, nezakreslili mapu a nezaznamenali fakultu, kterou studují. Na Právnické fakultě UP to byli tři studenti – všechny ženy a na Fakultě zdravotnických věd UP a Cyrilometodějské teologické fakultě UP po jedné studentce, které nezakreslily mapu. V případě Lékařské fakulty UP a Fakulty tělesné kultury UP nebyla zaznamenána žádná nezakreslená mapa. V konečném výsledku se získala tři sta dva odpovědi, které byly pro náš výzkum relevantní.

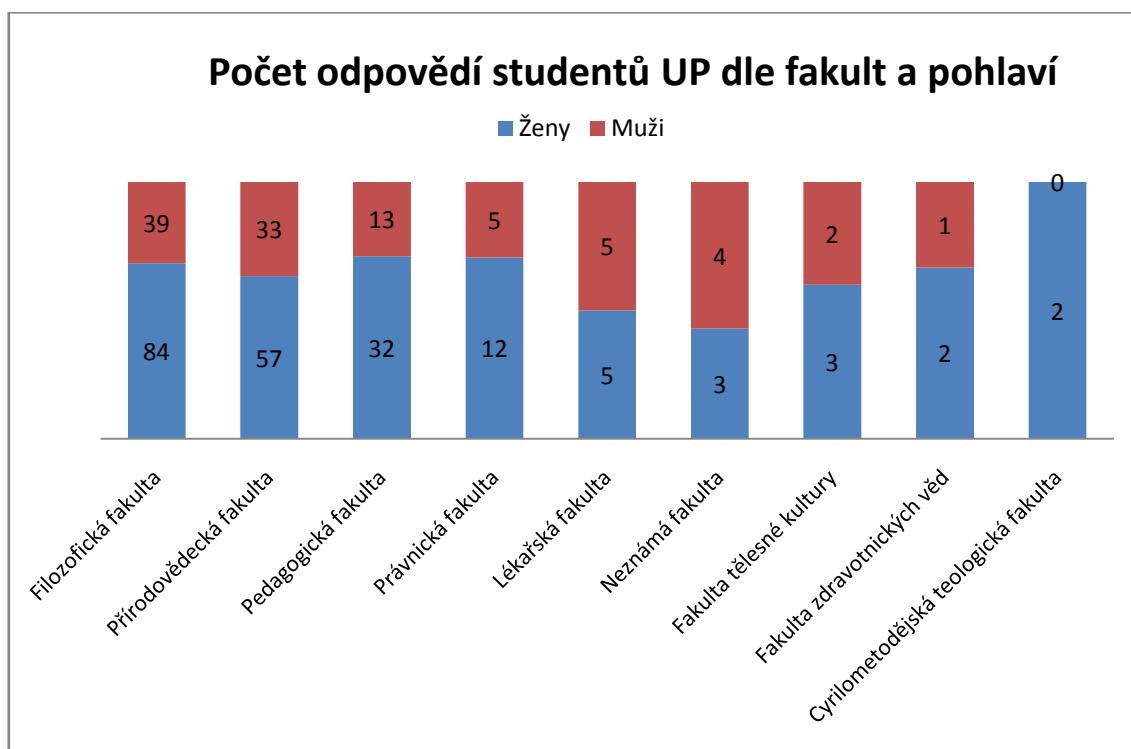
Graf 9: Procentuální vyjádření odpovědí studentů Univerzity Palackého, kteří zakreslili mapu, dle pohlaví

Z dotazníku se dále zjistilo, že z výsledných tři sta dvou relevantních odpovědí, největší počet, sto dvacet tři odpovědi, byl od studentů filozofické fakulty, s osmdesáti čtyřmi vyplněními dotazníku od žen a třiceti devíti od mužů. S devadesáti odpověďmi se na druhém místě umístila přírodovědecká fakulta. Padesát sedm vyplnění bylo od žen a třicet tři od mužů. O polovinu méně odpovědí oproti přírodovědecké fakultě měla pedagogická fakulta, a to čtyřicet pět, také s převahou odpovědí od žen, třicet dva, a pouze třináct odpovědí bylo od mužů. Z právnické fakulty odpovědělo na dotazník sedmnáct studentů, dvanáct žen a pět mužů a z lékařské fakulty vyplnilo dotazník deset studentů, kde odpovědi mezi pohlavími byly vyrovnané. Je zajímavé, že sedm studentů, studujících na Univerzitě Palackého, kteří zakreslili mapu, nezaznamenali, jakou fakultu studují. Tři odpovědi bez zaznamenání fakulty byly od žen a čtyři od mužů. Z fakulty tělesné kultury vyplnilo dotazník pět studentů, tři ženy a dva muži, z fakulty zdravotnických věd to byli tři studenti, dvě ženy a jeden muž a na

posledním místě, se dvěma odpověďmi od žen se umístila cyrilometodějská teologická fakulta.

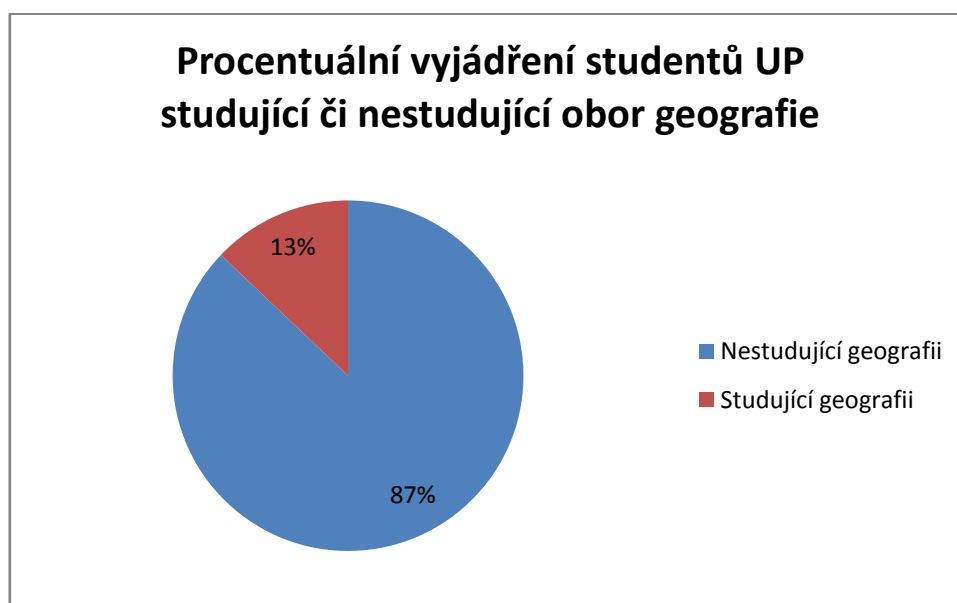

Graf 10: Procentuální vyjádření odpovědí studentů Univerzity Palackého dle fakult

Graf 11: Počet odpovědí studentů Univerzity Palackého dle fakult a pohlaví

Poslední otázkou dotazníkového průzkumu pro studenty Univerzity Palackého byla, zda studovali či studují obor, který se zaměřoval na geografii. Většina studentů v dotazníku zaznačila, že nestudovali či nestudují obor, který se na geografii zaměřuje (viz graf 12). Byla zde možnost pro ty studenty, kteří studují či studovali obor, který se zaměřoval na geografii, zapsat o jaký obor se jednalo. Deset studentů Pedagogické fakulty UP odpovědělo, že studují či studovali obor učitelství geografie a jedna studentka dnes už Pedagogické fakulty UP dříve studovala geografii a kartografii na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Na Přírodovědecké fakultě UP odpovědi studentů, kteří studují či studovali obor zaměřený na geografii, byly mnohem rozmanitější. Osm studentů odpovědělo, že studují či studovali regionální geografii a stejný počet studentů odpovědělo, že studují či někdy studovali mezinárodní rozvojová studia. Pět studentů studuje či studovalo geoinformatiku a po jedné odpovědi to byly obory jako učitelství geografie pro střední školy, dvouoborový zeměpis a environmentální studia a udržitelná rozvoj.

Graf 12: Procentuální vyjádření studentů Univerzity Palackého studujících či nestudujících obor zaměřující se na geografii

5. Tvorba a analýza mentálních map

5.1 Tvorba map

Pro vytvoření výsledných mentálních map Blízkého východu z autorčina dotazníku, byla potřeba učinit několik zásadních kroků, aby byla získána finální podoba map pro jejich možnou analýzu.

Prostřednictvím nástroje PocitoveMapy.cz, byla shromážděná data uložena ve formátu GeoJSON, který byl později exportován v programu QGIS do formátu shapefile, tudíž autorka analyzovala data ve vektorovém formátu. Původní datový soubor zahrnoval pouze polygony, v programu ArcMap 10.1. byly převedeny na pravidelný grid (vytvořený pomocí toolboxu Repeating Shapes for ArcGIS (Jennes 2006), kde každý pixel měl hranu o velikosti 10 km, a plocha každého pixelu tedy měřila 100 km². Vizualizace výsledků byla provedena pomocí škály bíločervené barvy jako jednoduchá tematická mapa (choropleth map)¹⁶.

V programu ArcMap 10.1. pomocí funkce *spatial join*, dle zvolené kategorie (dílčí fakulty UP, jednotlivá pohlaví a studující či nestudující studenti obor geografie), došlo k naložení jednotlivých vrstev na sebe a prořiznutím, již vytvořeným, gridem byly získány hodnoty od jedné až po jejich možné maximum pro každou buňku gridu. Tím byly získány podkladové vrstvy pro tvorbu jednotlivých mentálních map, ze kterých byly vytvořeny finální mentální mapy a to kategorizací dle barev přiřazených k jednotlivým kvantilům (ve většině případů se jednalo o decily).

5.2 Analýza map

Pro samostatnou analýzu výsledných map Blízkého východu bylo předem stanovené kritérium alespoň patnácti odpovědí od respondentů z internetového dotazníku, aby autorka získala relevantní výsledek z analýzy map. Z tohoto důvodu čtyři mapy nebyly analyzovány pro nedostatek reprezentativního vzorku. Jednalo se o Cyrilometodějskou teologickou fakultu UP, Fakultu tělesné kultury UP, Fakultu zdravotnických věd UP a Lékařskou fakultu UP. Mentální mapy Blízkého východu čtyř zmíněných fakult nebyly analyzovány, jelikož bylo možné zkreslení výsledků vymezení oblasti Blízkého východu z důvodu nedostačujících odpovědí od respondentů. Druhým důvodem proč tyto mentální mapy nebyly blíže popsány, byl problém statisticky nevýznamného vzorku dat zmíněných fakult. Zda vzorek získaných

¹⁶ Zpracování dat v GIS, v programu ArcMap 10.1. učinil Mgr. Jiří Pánek, Ph.D.

dat dle jednotlivých fakult byl či nebyl statisticky významný, bylo zjištěno pomocí výpočtu doporučené velikosti vzorku, pomocí tzv. *Sample size calculator* (Raosoft, 2004), který určil kolik studentů, kteří zakreslili mapu do internetového dotazníku, je pro analýzu relevantní. Pro výpočet velikosti staticky významného vzorku bylo nutné stanovit toleranci chyby (*margin of error*¹⁷), úroveň spolehlivosti (*confidence level*¹⁸), znát velikost náhodně vybrané populace (*population size*) a distribuci odpovědí (*response distribution*¹⁹), (Raosoft, 2004). V případě této práce pro výpočet statisticky významného vzorku byla stanovena tolerance chyby na úrovni deseti procent, úroveň spolehlivosti na devadesát procent a distribuci odpovědí na úrovni padesáti procent. Velikost náhodně vybrané populace záležela na zvolené fakultě z našeho průzkumu.

Tabulka 1 představuje výsledky doporučené velikosti vzorku, které jsou srovnány s výsledky odpovědí respondentů internetového dotazníku. Je zřejmé, že doporučená velikost vzorku je pouze dosažena u přírodovědecké fakulty (66:90) a filozofické fakulty (66:123). I přesto, že u pedagogické fakulty (66:45) a právnické fakulty (55:17) není dosažena doporučená velikost vzorku, autorka je zahrnula do analýzy map, jelikož počet odpovědí respondentů převyšoval číslo patnáct, což bylo jedním z kritérií pro analýzu map. Zbylé čtyři fakulty nesplnily požadavek doporučené velikosti vzorku a ani počet odpovědí od studentů těchto fakult nedosahoval číslo patnáct, proto pro analýzu byly nevhodné.

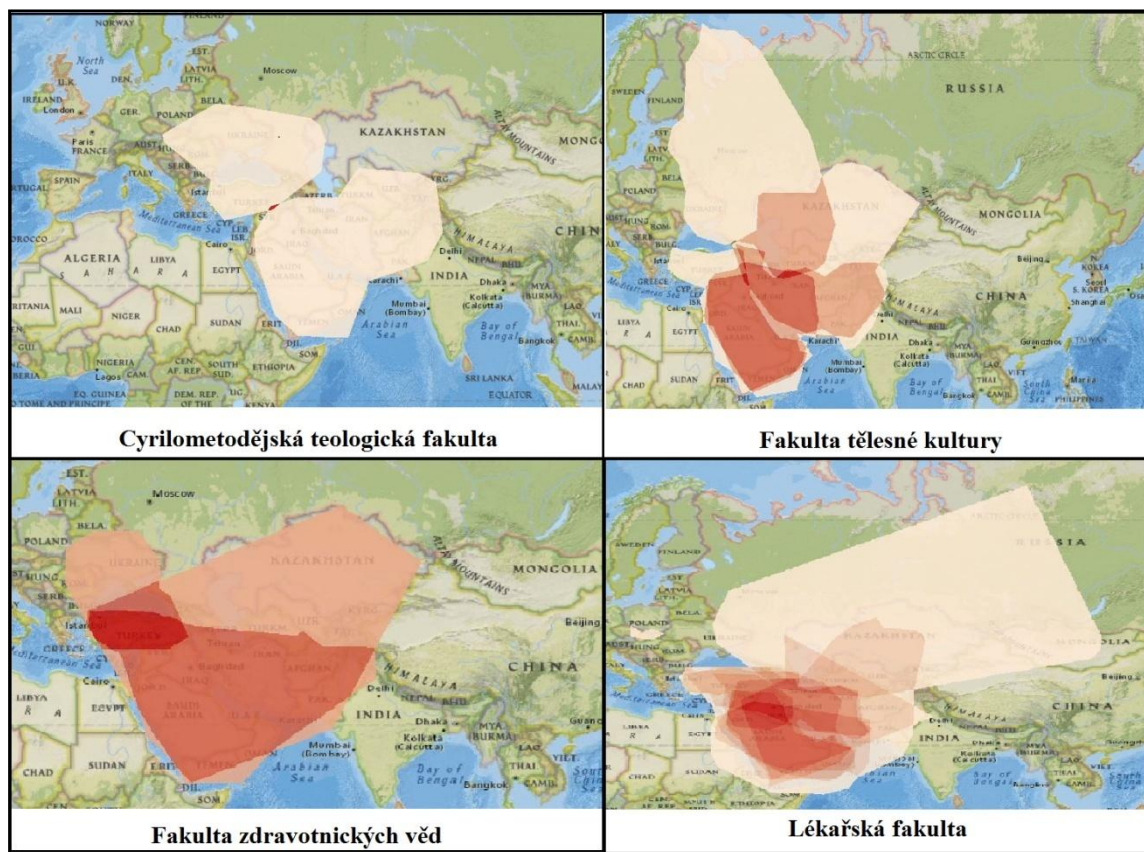
Fakulta	Počet zapsaných studentů r. 2015/2016	Výsledek SSC*	Výsledek počtu studentů z dotazníku
Filozofická fakulta	1816	66	123
Přírodovědecká fakulta	1839	66	90
Pedagogická fakulta	1799	66	45
Právnická fakulta	265	55	17
Lékařská fakulta	403	59	10
Fakulta tělesné kultury	689	62	5
Fakulta zdravotnických věd	266	55	3
Cyrlometodějská teologická fakulta	447	59	2
10 % tolerance chyby, 90 % interval spolehlivosti, 50 % distribuce odpovědí			
*Sample size calculator			

Tabulka 1: Výsledky Sample size calculator v porovnání s výsledky z dotazníku

¹⁷ Tolerance chyb je množství chyb, které mohou být tolerovány (Raosoft, 2014). Jedná se o rozsah hodnot nad a pod statistický vzorek v intervalu spolehlivosti (StatTrek, 2016).

¹⁸ Úroveň spolehlivosti je pravděpodobnost, se kterou se bude odhadovaná populační hodnota nacházet uvnitř intervalu spolehlivosti. Nejčastěji volena na úrovni 90%, 95% nebo 99% (Harmáček, 2015).

¹⁹ Pokud nevíme přesnou distribuci odpovědí náhodně vybrané populace, nejčastěji používáme úrovně padesáti procent pro největší velikost vzorku (Raosoft, 2004).

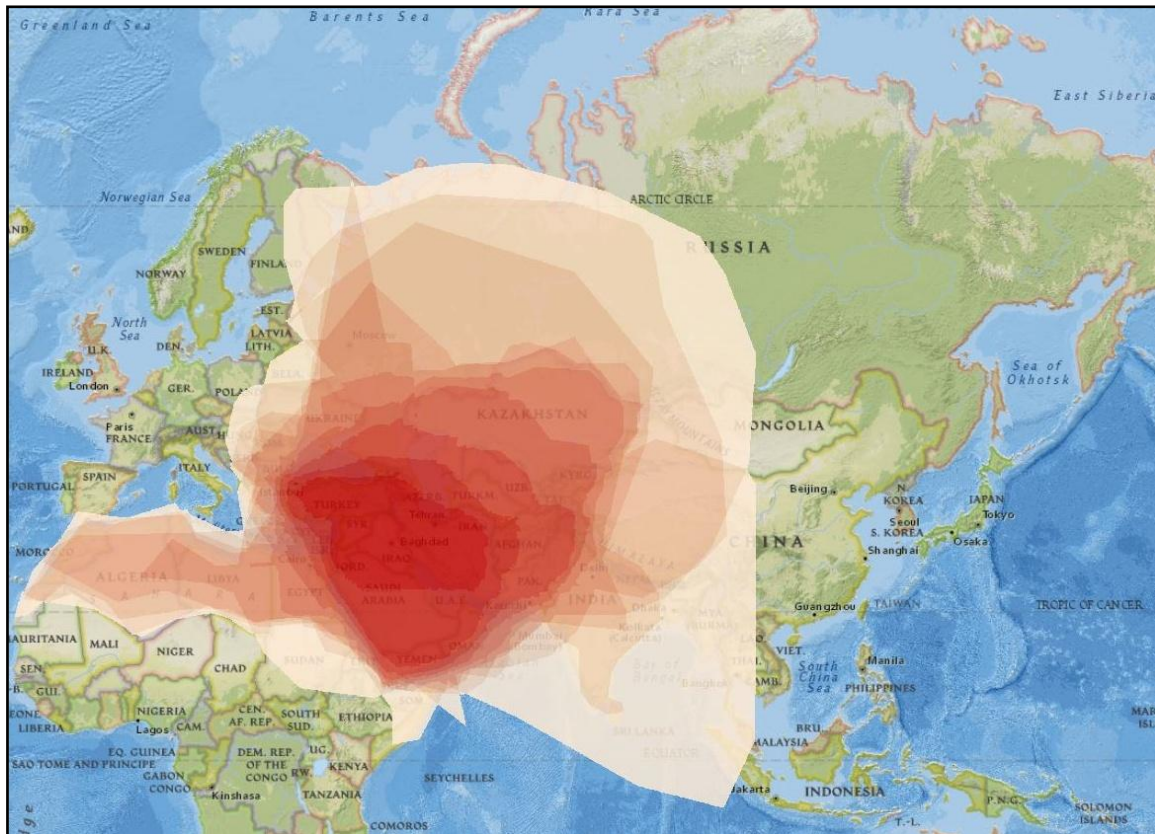

Obrázek 29: Mentální mapy s nedostačujícími daty

5.2.1 Analýza map dle jednotlivých fakult Univerzity Palackého²⁰

²⁰ Bez již výše uvedených čtyř fakult – Cyrilometodějské teologické fakulty UP, Fakulty tělesné kultury UP, Fakulty zdravotnických věd UP a Lékařské fakulty UP.

Stupně červené barvy v mapách reprezentují vždy 10% míru shody, tedy 100-90% (největší shoda = nejvýraznější barva), 90-80%, 80-70%, 70-60% až po nejmenší shodu 10% (nejsvětlejší barva).

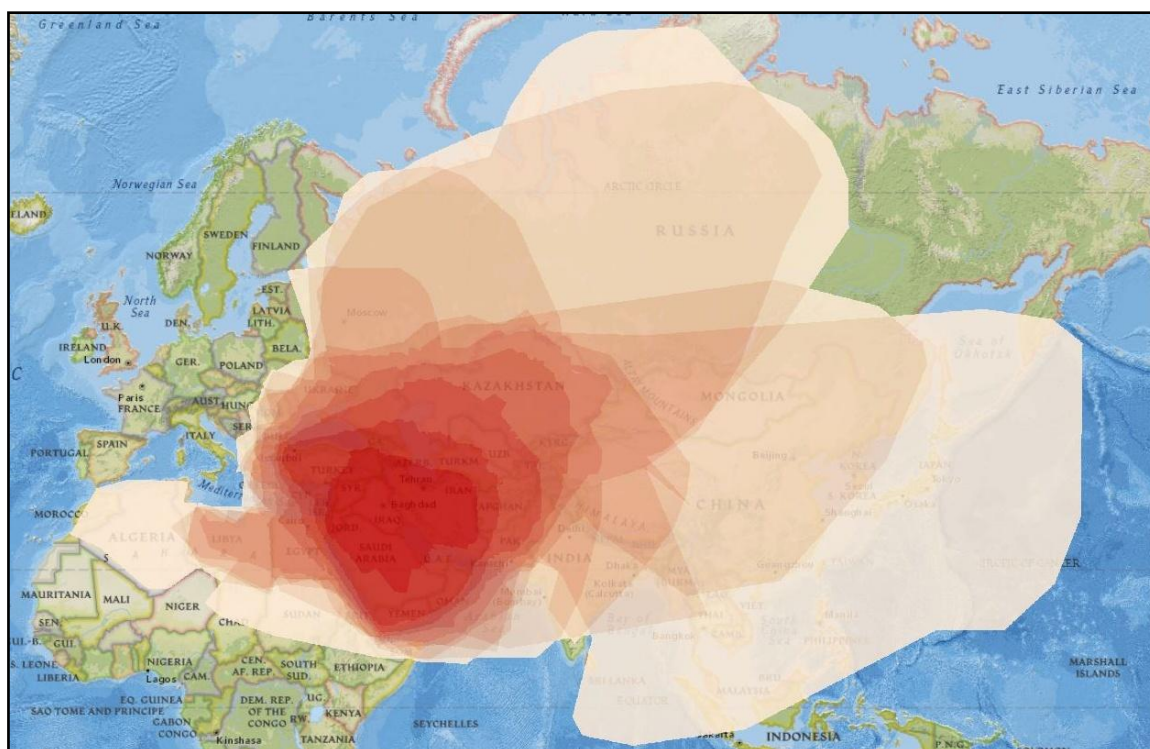
Obrázek 30: Mentální mapa Blízkého východu studentů Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého

Obrázek 30 představuje mentální mapu Blízkého východu, která je výsledkem studentů Přírodovědecké fakulty UP. Z mentální mapy je zřejmé, že nejvíce studentů přírodovědecké fakulty za jádro²¹ Blízkého východu považují státy jako je Irák, Kuvajt, Katar, Bahrajn, Sýrie, Turecko, Írán, Jordánsko, Libanon a částečně také Izrael, Saudskou Arábii, Ázerbájdžán a Arménii. Druhá nejčastěji vymezená oblast Blízkého východu je o něco rozšířenější, co se týče států. Zde studenti zahrnují navíc také celý Izrael a celou Saudskou Arábii, Spojené arabské emiráty, Ázerbájdžán, Arménii, Libanon, Kypr, částečně také Gruzii, Jemen a Omán, Afghánistán a Turkmenistán. V případě třetí, nejčastěji vymezené oblasti Blízkého východu zde studenti zahrnují celý Jemen a Omán a navíc ještě Pákistán, celý Afghánistán a Turkmenistán, částečně Uzbekistán, Kazachstán a Rusko. Z mapy 1 lze vidět také extrémní vymezení Blízkého východu, kde za oblast Blízkého východu je považována také severní Afrika včetně Súdánu, Somálska, Eritrei, Džibutska a

²¹ Jádrem Blízkého východu jsou myšleny ty státy, kteří studenti nejčastěji zakreslili jako vymezení oblasti Blízkého východu (nejvýraznější červená barva vyznačená na mapě).

z části Etiopie, dále jižní Asie²², částečně jihovýchodní Asie²³ a východní Asie²⁴, východní Evropa²⁵ a jihovýchodní Evropa²⁶.

Druhá nejčastěji vymezovaná definice Blízkého východu dle studentů Přírodovědecké fakulty UP se nejvíce podobá definici United Nations (2012) a Central intelligence agency (2015). Tyto definice se pouze liší tím, že United Nations a Central intelligence agency do Blízkého východu nezařazují Kypr a Turkmenistán, který studenti Přírodovědecké fakulty UP částečně zakreslili (Příloha 2).

Obrázek 31: Mentální mapa Blízkého východu dle studentů Filozofické fakulty Univerzity Palackého.

Studenti Filozofické fakulty UP vymezují jádro Blízkého východu velmi podobně jako studenti přírodovědecké fakulty s tím rozdílem, že u studentů filozofické fakulty je jádro Blízkého východu vyznačeno o něco málo na východ. Do jádra Blízkého východu studenti

²² Mezi státy jižní Asie patří: Bangladéš, Bhútán, Nepál, Pákistán, Maledivy, Srí Lanka a Indie (Haiduch, 2011)

²³ Mezi státy jihovýchodní Asie patří: Barma (Myanmar), Laos, Kambodža, Vietnam, Thajsko, Singapur, Malajsie, Filipíny, Brunej, Indonésie, Východní Timor, Malé Sudy a Velké Sudy (Hajduch, 2011).

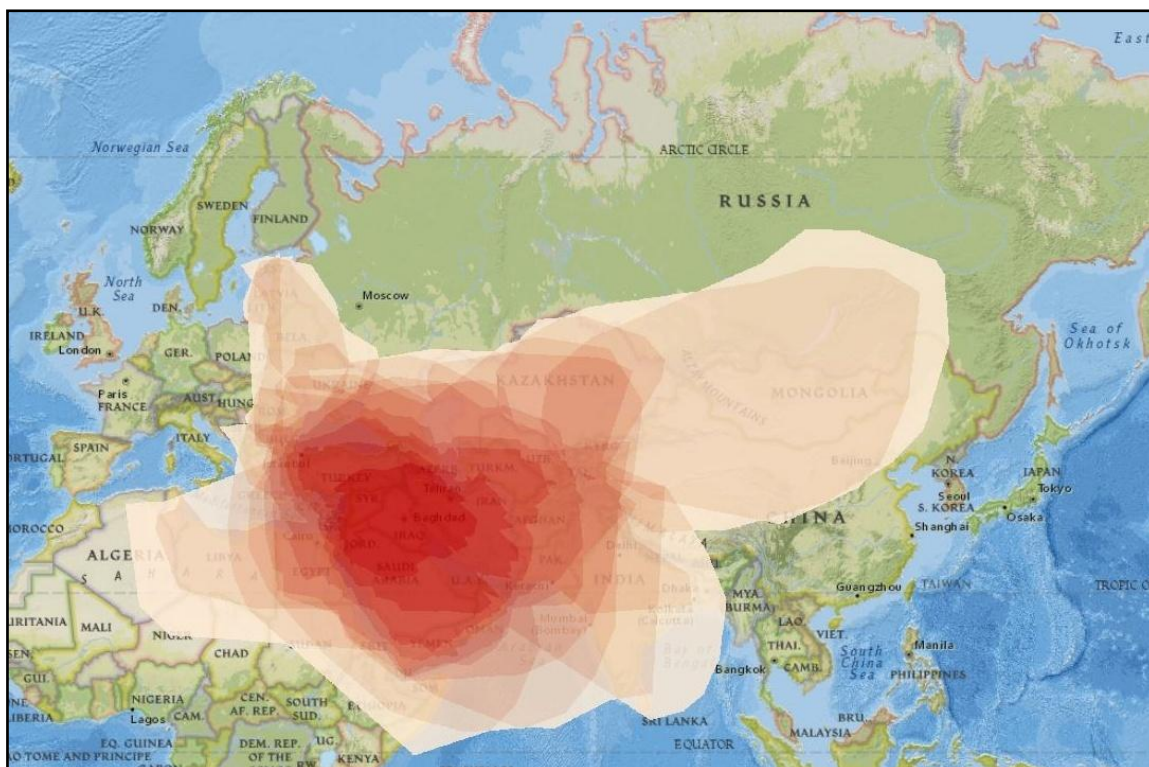
²⁴ Mezi státy jihovýchodní Asie patří: Čína, Japonsko, Korejská republika, Korejská lidově demokratická republika a Mongolsko.

²⁵ Mezi státy východní Evropy patří: Ukrajina, Bělorusko, Moldávie a evropská část Rusko (Loňková, 2011).

²⁶ Mezi státy jihovýchodní Evropy patří: Slovinsko, Chorvatsko, Makedonie, Bosna a Hercegovina, Srbsko, Černá Hora, Kosovo, Řecko, Bulharsko, Rumunsko a Albánie (Uč se online, 2015).

filozofické fakulty řadí Irák, Írán, Kuvajt, Jordánsko, Sýrii, Libanon, Bahrajn, Katar, Arménii a z části Ázerbájdžán, Turecko, Izrael a Saudskou Arábii. Druhou nejčastěji vymezovanou oblastí Blízkého východu v tomto případě byla oblast zahrnující jádro Blízkého východu vymezeného studenty filozofické fakulty s tím, že v tomto případě je již zahrnuté celé území Ázerbájdžánu, Turecka, Izraele a Saudské Arábie. Dále zde zahrnují Gruzii, Jemen a Omán, Spojené arabské emiráty, Kypr a částečně Pákistán, Afghánistán a Turkmenistán. Třetí nejčastěji vymezovaná oblast Blízkého východu zahrnuje navíc oproti druhé definici vymezení celý Pákistán a Afghánistán, Turkmenistán, Uzbekistán, částečně Tádžikistán a Kyrgyzstán a velmi malou část Kazachstánu a Ruska. V případě extrémního vymezení Blízkého východu jsou zde navíc zahrnuty státy severní Afriky – v tomto případě jde o Maroko, Alžírsko, Libyi, Egypt, ale také Džibutsko, Eritreu, částečně Etiopii, Súdán a Čad. Extrémní vymezení zahrnuje též celé území Pákistánu, Afghánistánu, Turkestánu a Kazachstánu a jižní Asii, z části jihovýchodní Asii, celou východní Asii, východní Evropu a částečně jihovýchodní Evropu.

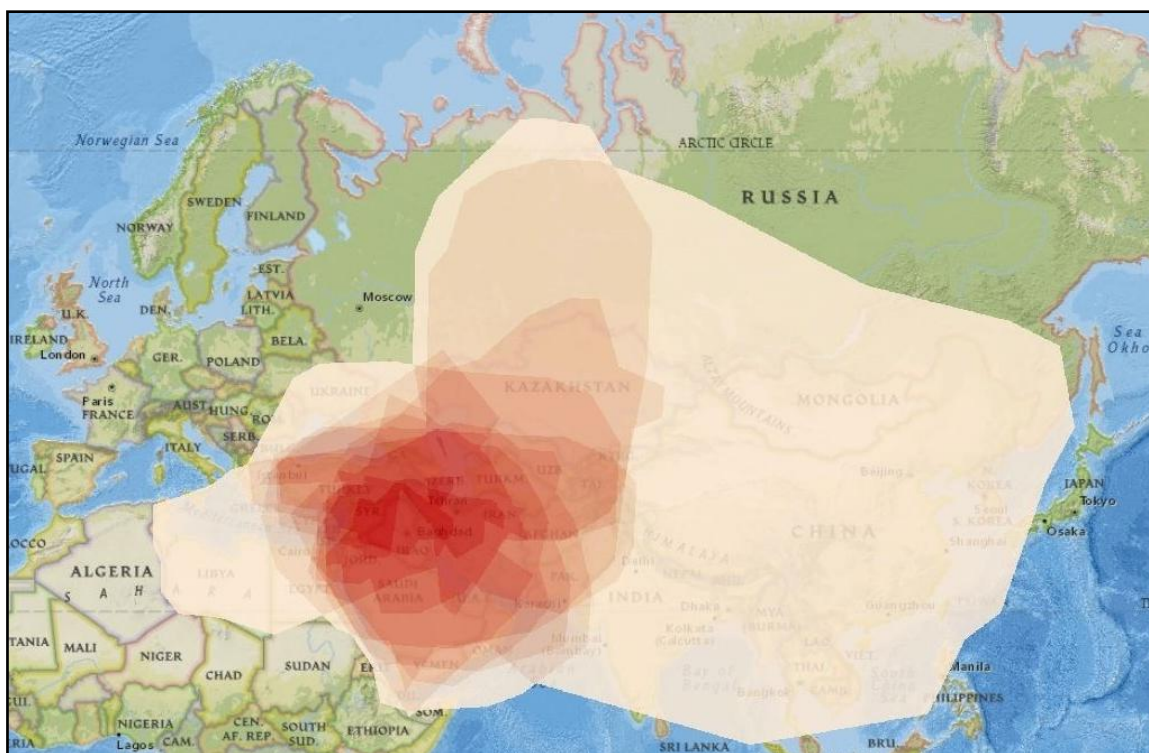
Druhá nejčastěji vymezovaná oblast Blízkého východu podle studentů Filozofické fakulty UP, je stejně jako druhá definice Blízkého východu studentů přírodovědecké fakulty, se nejvíce podobná definici United Nations (2012) a Central intelligence agency (2015), (příloha 3).

Obrázek 32: Mentální mapa Blízkého východu dle studentů Pedagogické fakulty Univerzity Palackého

Obrázek 32 představuje mapu Blízkého východu dle studentů Pedagogické fakulty UP. Studenti pedagogické fakulty považují za jádro Blízkého východu Irák, Kuvajt, Sýrii, Libanon, Jordánsko, sever Saudské Arábie, západ Íránu, jihovýchod Turecka a částečně také Izrael. Druhá definice vymezení zahrnuje rozsáhlejší území Saudské Arábie, Spojené arabské emiráty, Bahrajn, Katar, téměř celý Írán, Turecko a Izrael a také je zde zahrnuta Arménie a Ázerbájdžán. Třetí vymezení Blízkého východu dle studentů pedagogické fakulty sahá až k Jemenu a Ománu na jihu, zahrnuje málo rozsáhlé, východní oblasti Pákistánu a Afghánistánu, dále Turkmenistán a Gruzii. Extrémní vymezení Blízkého východu zahrnuje část severní Afriky – východ Alžírsko, Libyi, Egypt, sever Nigeru, Čadu a Súdánu, Eritreu, Džibutsko, Etiopii a Somálsko. Na východě toto extrémní vymezení sahá do Indie, Bangladěše, Bhútánu a Nepálu a severovýchodním směrem do Číny, Mongolska a Ruska. Na severu zahrnuje také Kazachstán a Pobaltské země a část východní a jihovýchodní Evropy.

Třetí, v tomto případě nejrozsáhlejší definice Blízkého východu dle studentů Pedagogické fakulty UP, je téměř stejná také definici United Nations (2012) a Central intelligence agency (2015) až na drobné rozdíly - ve vymezení Blízkého východu studenty Pedagogické fakulty UP jsou zahrnuty velmi malé, východní oblasti Pákistánu a Afghánistánu a Turkmenistán, což v případě definice United Nations a Central intelligence agency zahrnuto není (Příloha 4).

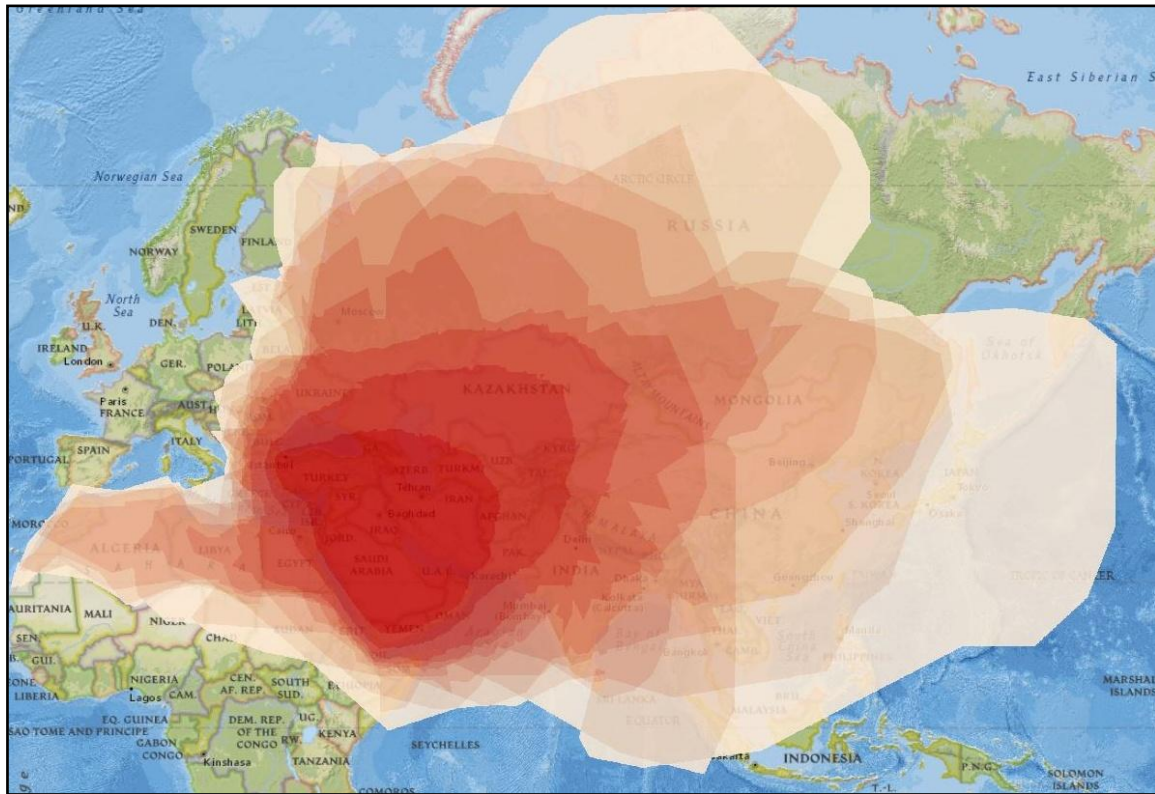

Obrázek 33: Mentální mapa Blízkého východu dle studentů Právnické fakulty Univerzity Palackého

Definice Blízkého východu dle studentů Právnické fakulty UP je o něco hůře vymezena, zejména z důvodu pouze 17 zakreslených map v internetovém dotazníku. Z výsledné mentální mapy lze ale vyčíst, jak si studenti představují oblast Blízkého východu. Druhá nejčastěji vymezovaná oblast zahrnuje Irák, Kuvajt, Sýrii, jihovýchod Turecka a zahrnuje také částečně území Íránu. Třetí vymezená oblast Blízkého východu zahrnuje také sever Saudské Arábie, sever Spojených arabských emirátů, Katar, Bahrajn, Jordánsko, Ázerbájdžán, Arménii a Gruzii. Extrémní vymezení Blízkého východu dle studentů právnické fakulty zahrnuje Libyi, Egypt na západě, celý Arabský poloostrov, zahrnuje jižní Asii, částečně jihovýchodní Asii a východní Asii, na severu zasahuje do středu Ruska a na Ukrajinu.

V tomto případě ani jedna z definic Blízkého východu studentů Právnické fakulty UP není podobná žádné výše zmíněné definici oblasti Blízkého východu (viz kapitola Definice Blízkého východu).

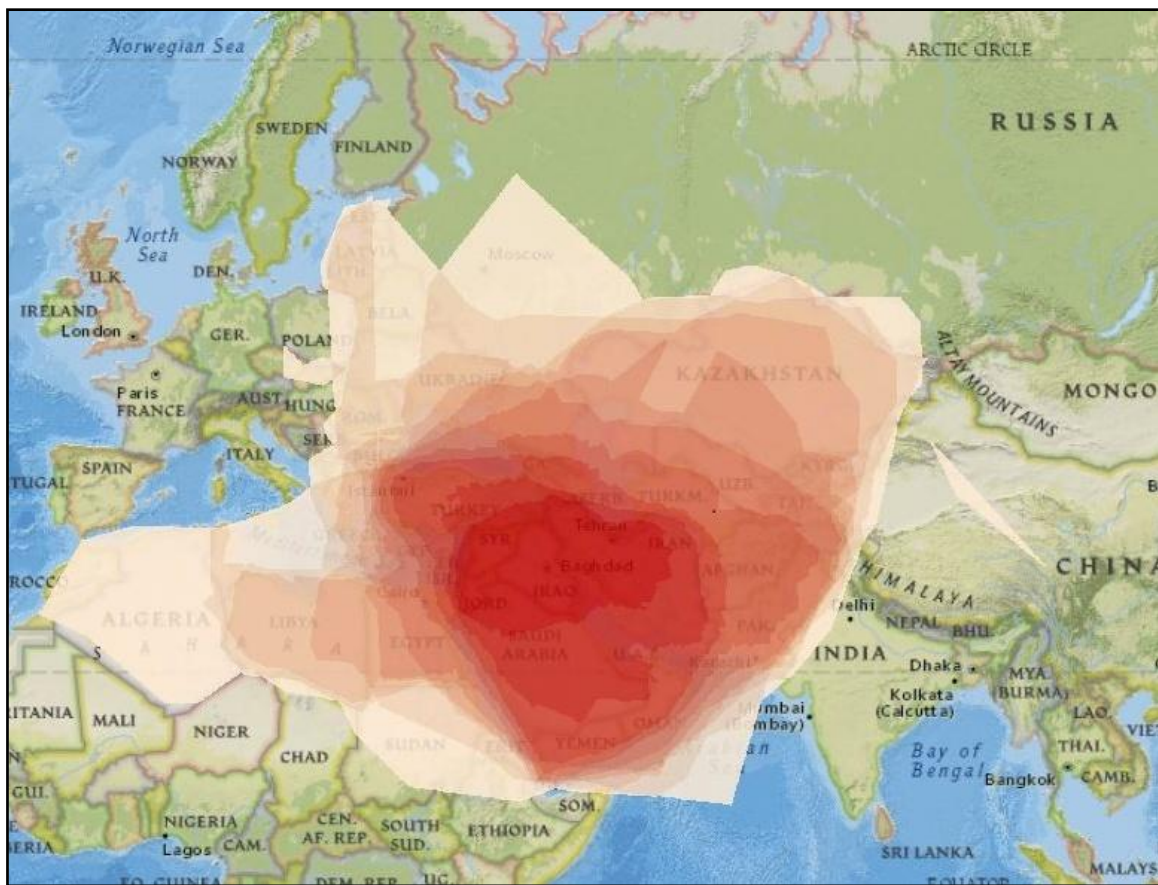
5.2.2 Analýza map dle pohlaví

Obrázek 34: Mentální mapa Blízkého východu dle žen studujících na Univerzitě Palackého

Obrázek 34 je představou vymezení oblasti Blízkého východu studentek Univerzity Palackého. Studentky Univerzity Palackého za jádro Blízkého východu považují státy jako Irák, Kuvajt, Saudskou Arábii, Spojené arabské emiráty, Bahrajn, Katar, Jemen, Omán, Írán, východ Afghánistánu, Turkmenistán, Ázerbájdžán, Gruzii, Arménii, Turecko, Sýrii, Libanon, Izrael a Jordánsko. Druhá definice Blízkého východu studentek UP je rozšířena o státy jako Pákistán, o celé území Afghánistánu, o oblast tzv. Turkestánu, téměř celé území Kazachstánu, o malé, jižní území Ruska a západní pobřeží Egypta. Třetí vymezení Blízkého východu zasahuje do západní Indie a Číny, zahrnuje celé území Kazachstánu, jihozápadní oblast Ruska, Ukrajinu, část jihovýchodní Evropy a celé území Egypta. Extrémní vymezení zahrnuje severní Afriku – Maroko, Alžírsko, Libyi, Egypt, sever Nigeru a Čadu, Súdán, Etiopii, Eritreu, Džibutsko a Somálsko. Tato extrémní definice také zahrnuje celou jižní a východní Asii, část jihovýchodní Asie (bez Indonésie a Papua-Nové Guinea). Vymezuje východní Evropu i s Pobaltskými státy a část jihovýchodní Evropy.

Jádro Blízkého východu dle studentek UP se nejvíce podobá definicím United Nations (2012) a Central intelligence agency (2015), (Příloha 5).

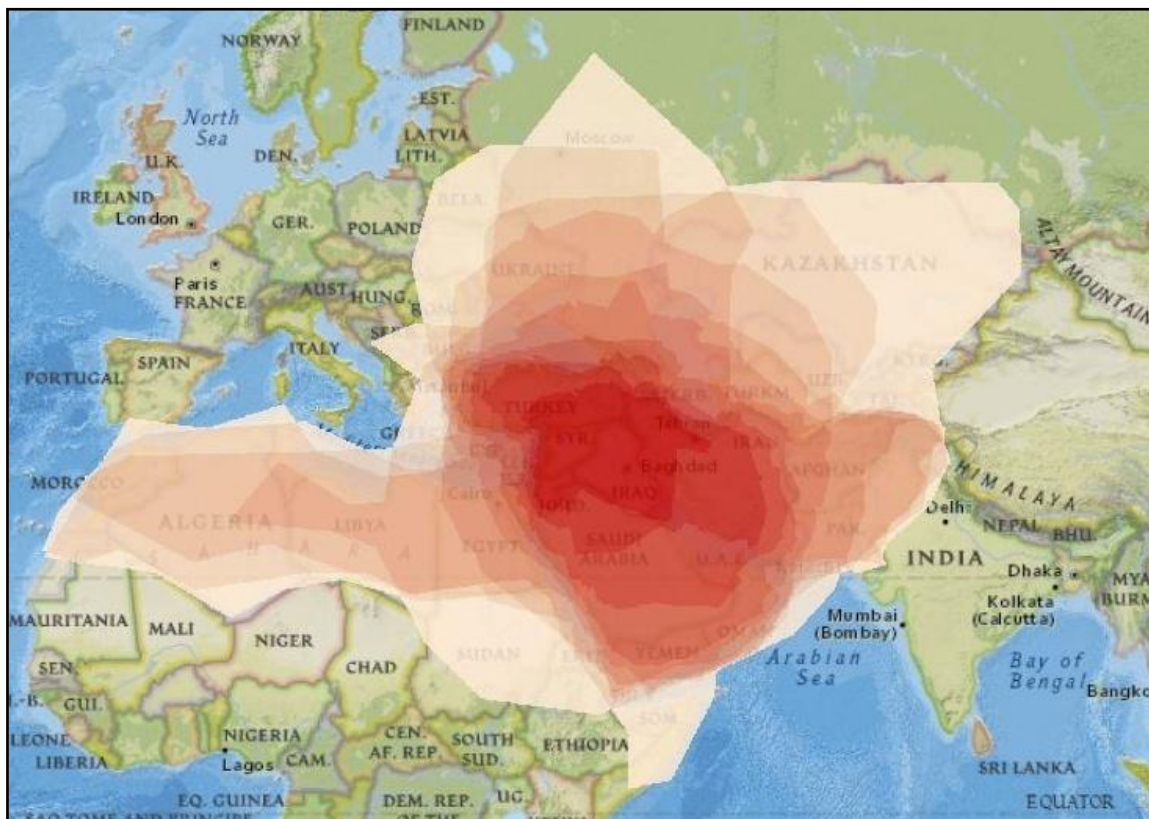

Obrázek 35: Mentální mapa Blízkého východu dle mužů studujících na Univerzitě Palackého

Studenti Univerzity Palackého za jádro Blízkého východu považují státy jako Irák, Kuvajt, Írán, Sýrii, Jordánsko, jihovýchod Turecka, východ Libanonu a Izraele a sever Saudské Arábie, což lze vidět na obrázku 35. Druhá nejčastěji vymezená oblast Blízkého východu zahrnuje oproti jádru Blízkého východu rozšířenější území Saudské Arábie, Spojené arabské emiráty, Bahrajn, Katar, Izrael a Libanon a z poloviny území Turecka. Třetí definice dle studentů UP zahrnuje též Jemen, Omán, celé území Turecka, zahrnuje území Gruzie, Arménie a Ázerbájdžánu, jih Turkmenistánu a východní část Afghánistánu a Pákistánu. Extrémní vymezení Blízkého východu dle studentů UP je vymezeno od severní Afriky – od Maroka, přes Alžírsko, Libyi, Egypt, Súdán, Eritreu, Džibutsko a sever Etiopie. Na východě zasahuje na území západní Indie, zahrnuje celé území Pákistánu a Afghánistánu, západní část Číny, tzv. oblast Turkestánu, Kazachstán, východní Evropu a Pobaltské země a částečně jihovýchodní Evropu. Při srovnání extrémního vymezení Blízkého východu dle studentů UP a studentek UP je zřejmé, že studentky měly mnohem širší vymezení než studenti, kteří měli mnohem přesnější vymezení Blízkého východu i v tom nejširším vymezení.

Třetí vymezení oblasti Blízkého východu dle studentů UP je stejně tak jako u studentek UP podobné definici United Nations (2012) a Central intelligence agency (2015), (Příloha 6).

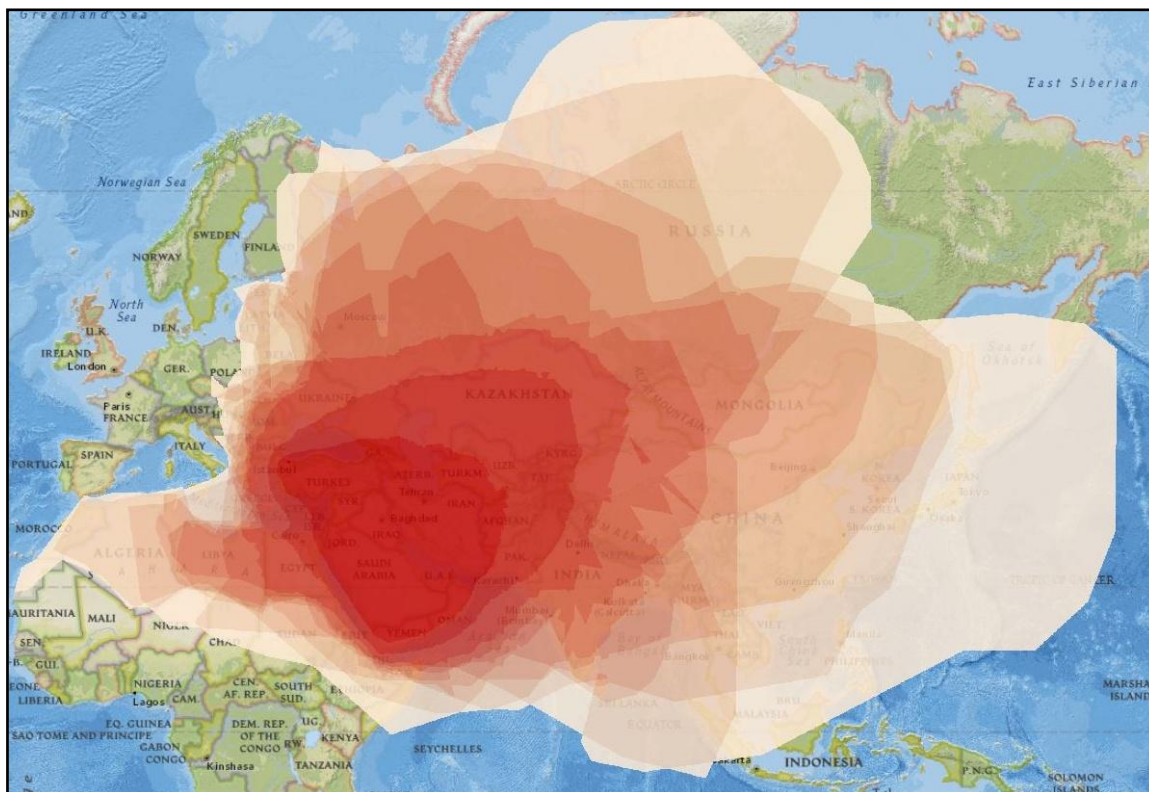
5.2.3 Analýza map dle studentů studující či nestudující obor geografie

Obrázek 36: Mentální mapa Blízkého východu dle studentů studující obor geografie na Univerzitě Palackého

Obrázek 36 je výsledkem studentů studující obor geografie na Univerzitě Palackého. Jádrem oblasti Blízkého východu podle studentů studující obor geografie na UP jsou státy jako Irák, Kuvajt, Sýrie, Jordánsko, jihovýchod Turecka a západ Íránu. Druhá definice vymezení Blízkého východu zahrnuje sever Saudské Arábie, celé území Íránu, téměř celé území Turecka, východ Libanonu a Izraele. Třetí, rozšířenější definice zasahuje na území Spojených arabských emirátů, zahrnuje Katar a Bahrajn, zasahuje na území Ázerbájdžánu a Arménie, vymezuje celou oblast Turecka, Libanonu a Izraele. V tomto případě až čtvrté vymezení oblasti Blízkého východu zahrnuje Jemen, Omán a celé území Ázerbájdžánu, Arménie a Gruzie. Extrémní vymezení oblasti Blízkého východu dle studentů oboru geografie UP vymezuje severní Afriku – Maroko, Alžírsko, Libyi, Egypt, Súdán, Eritreu, Džibutsko, sever Etiopie a téměř celé území Somálska. Na východě zahrnuje Pákistán, Afghánistán a západní část Indie a Číny, dále Kazachstán a východní Evropu a část jihovýchodní Evropy.

V tomto případě až čtvrtá definice Blízkého východu podle studentů geografie UP je podobna definici United Nations (2012) a Central intelligence agency (2015), (Příloha 7).

Obrázek 37: Mentální mapa Blízkého východu dle studentů nestudujících obor geografie na Univerzitě Palackého

Obrázek 37 je vymezením oblasti Blízkého východu dle studentů UP, kteří nestudují, či nestudovali obor geografie. Za jádro Blízkého východu tito studenti považují státy jako Jemen, Omán, Spojené arabské emiráty, Katar, Bahrajn, Saudskou Arábii, Irák, Kuvajt, Jordánsko, Izrael, Egypt, Libanon, Sýrii, Turecko, Arménii, Gruzii, Ázerbájdžán, Írán, Turkmenistán a východní část Afghánistánu. Oproti vymezení jádra studentů, kteří studují či studovali obor geografie, vymezení jádra dle studentů nestudujících geografii je mnohem rozšířenější. Státy, které studenti nestudující obor geografie vymezují za jádro Blízkého východu, studenti studující obor geografie vymezují až ve své čtvrté definici Blízkého východu. Druhá definice Blízkého východu dle studentů nestudující obor geografie zasahuje na severu až do Kazachstánu, Ruska a Ukrajiny, na východě do Číny a Indie. Třetí vymezení Blízkého východu je v tomto případě velmi podobné druhé definici, ale navíc zahrnuje Egypt, větší část východní Evropy a jihovýchodní Evropy. Extrémní definice Blízkého východu dle studentů nestudující obor geografie se také velmi liší od extrémního vymezení Blízkého východu podle studentů studující obor geografie. Studenti nestudující geografii vymezují

mnohem rozšířenější oblast Blízkého východu. Zahrnují severní Afriku – Maroko, Alžírsko, Libyi, Egypt, sever Nigeru a Čadu, Súdán, Eritreu, Džibutsko, Etiopii a Somálsko. Zahrnují oblast jihovýchodní Evropy a východní Evropy s Pobaltskými zeměmi. Na východě zahrnují jižní Asii, východní Asii a jihovýchodní Asii (bez Indonésie a Papua-Nové Guineji).

Definice jádra Blízkého východu dle studentů nestudující obor geografie je podobný definici United Nations (2012) a Central intelligence agency (2015), (Příloha 8). V tomto případě je porovnáváno již vymezení jádra Blízkého východu, jelikož druhá a třetí definice Blízkého východu dle studentů nestudující obor geografie není podobná žádné výše zmíněné definici vymezení Blízkého východu (viz kapitola Definice Blízkého východu).

5.2.4 Hodnocení výsledků²⁷

Úroveň povědomí o vymezení Blízkého východu se mezi studenty jednotlivých fakult Univerzity Palackého liší. V případě vymezení jádra se ale všechny čtyři analyzované fakulty UP shodly, že zahrnuje Irák a Sýrii. V případě tří fakult - a to bez fakulty právnické – se shodly na velmi podobném vymezení jádra Blízkého východu, zahrnující Irák, Sýrii, Libanon, Kuvajt, Jordánsko a částečně Saudskou Arábii, Turecko a Írán. Všechny čtyři fakulty se ve vymezení Blízkého východu začínají lišit v dalších definicích. V případě přírodovědecké fakulty a filozofické fakulty se již jejich druhé vymezení dá pojmut jako definice Blízkého východu, kdežto u pedagogické fakulty a právnické fakulty se jedná o jejich třetí vymezení oblasti jako Blízký východ. Co se ale značně liší mezi těmito fakultami, je jejich extrémní vymezení Blízkého východu. Extrémní vymezení filozofické fakulty a právnické fakulty se podobají. Obě vymezení zasahují až do východní a jihovýchodní Asie a také do východní a jihovýchodní Evropy. Zahrnují též severní Afriku, ale v případě filozofické fakulty toto vymezení zasahuje až k Maroku, kdežto u právnické fakulty končí Libyí. Mnohem lepší vymezení Blízkého východu v extrému mají pedagogická a přírodovědecká fakulta. I přes menší zásahy do východní Asie či východní Evropy, jejich extrémní vymezení se velmi podobá širšímu vymezení Blízkého východu dle Davida Šance (viz kapitola 3.2.2). Je možné říci, že studenti přírodovědecké fakulty ze všech čtyř fakult nejlépe vymezili oblast Blízkého východu a to jak v užší tak v širší definici, což může být zejména dáno tím, že studenti této fakulty mají blíže k oboru geografie, kde se dané téma probírá častěji než například na

²⁷ Zmíněné definice vymezení se vztahují ke kapitole 5.2 Analýza map.

právníkové fakultě, kde povědomí o vymezení Blízkého východu bylo mnohem menší a kde se daná problematika tolik neprobírá. V obou případech, pedagogické fakulty a filozofické fakulty, byla mnohem větší shoda s definicí blízkého východu v užším pojetí, kdežto v případě extrémního vymezení byla na tom lépe pedagogická fakulta, a to pravděpodobně z toho důvodu, že se v určitých oborech (např. učitelství zeměpisu) danou problematikou více zajímají.

Při srovnání mentálních map dle pohlaví, bylo zjištěno, že mezi jednotlivými pohlavími jsou značné rozdíly při chápání vymezení Blízkého východu. Ženy měly mnohem širší vymezení již v případě jádra Blízkého východu než muži, stejně jako i v extrémním vymezení. Ženy již v jejich první definici zakreslily oblast považovanou za Blízký východ, kdežto u mužů to byla až třetí definice. Na druhé straně, ženy měly mnohem extrémnější vymezení Blízkého východu, které zasahovalo až do východní a jihovýchodní Asie a do východní a jihovýchodní Evropy, kdežto muži i v tom nejširším vymezení se mnohem více podobali širší definicí Blízkého východu.

Studenti geografie pojmají vymezení Blízkého východu mnohem úžeji a to i svou extrémní definicí, kterou stále vymezují, jako oblast Blízkého východu. Až na drobné zásahy do východní Evropy, zcela téměř přesně vymezili oblast Blízkého východu, která se podobá řadě jiných definicí tohoto regionu (viz Definice Blízkého východu). Je velmi pravděpodobné, že studenti oboru geografie, budou mít mnohem lepší povědomí o vymezení Blízkého východu, jelikož se danou problematikou již zabývali či zabývají v rámci svým oborů na rozdíl od studentů jiných, negeografických oborů, kteří Blízký východ pojmají mnohem více široce. Tito studenti se nejčastěji shodli na vymezení států Arabského poloostrova, Kuvajtu, Iráku, Sýrie, Libanonu, Jordánska, Izraele, Turecka, Arménie, Ázerbájdžánu, Gruzie, Turkmenistán a Íránu, což můžeme označit za Blízký východ, ale je nutné upozornit, že se jedná o jejich první definici vymezení neboli jádro Blízkého východu. Z tohoto důvodu se také předpokládá, že i jejich extrémní vymezení bude bráno mnohem rozsáhleji, což se také potvrdilo.

Z celkových výsledků se zjistilo, že až na jedno vymezení Blízkého východu – vymezení dle studentů právníkové fakulty – se minimálně jedna z definic studentů přírodovědecké fakulty, fakulty filozofické a pedagogické, žen a mužů a studentů studující obor geografie či jiný obor, nejčastěji shoduje s definicemi Blízkého východu dle United Nations (2012) a Central intelligence agency (2015). Při srovnání států patřící do jádra

Blízkého východu dle všech zvolených kategorií se zjistilo, že nejčastěji zvolenými státy byl Irák a Sýrie (viz příloha 9).

6. Závěr

Cílem práce bylo ukázat pestrost definic vymezení regionu Blízký východ z různých pohledů a odhalit, že neexistuje pouze jedno vymezení tohoto regionu. Dalším cílem bylo zjistit, jaké povědomí o vymezení Blízkého východu mají studenti Univerzity Palackého na základně vymezení dle jednotlivých fakult UP, dle pohlaví a oboru geografie či jiného oboru a porovnat je již s formulovanými definicemi a zjistit zda mezi zvolenými kategoriemi existují rozdíly. Výsledky byly analyzovány pomocí mentálních map.

Tato bakalářská práce uvádí 38 současných definic vymezení regionu Blízkého východu a samozřejmě, že jich bude existovat mnohem více. Cílem práce ale nebylo uvést všechny definice Blízkého východu, ale pouze prezentovat, že jich existuje více než jedna.

Ke zjištění povědomí o vymezení Blízkého východu studentů Univerzity Palackého sloužil internetový dotazník, ve kterém studenti měli do obrysové mapy zakreslit svou představu vymezení Blízkého východu a odpovědět na čtyři otázky. Celkově se dotazníku zúčastnilo 392 respondentů, ale ne všichni odpovídající byli studenty Univerzity Palackého, proto celkový počet byl zúžen na 302. Z toho 200 odpovědí bylo od žen a 102 od mužů, 39 odpovědí bylo studentů oboru geografie a 263 od studentů studující jiný obor, z filozofické fakulty odpovědělo 123 studentů, z přírodovědecké fakulty 90, z pedagogické fakulty 45, z právnické fakulty 17, z lékařské fakulty 10, 7 studentů z neznámé fakulty UP, 5 studentů z fakulty tělesné kultury, 3 studenti z fakulty zdravotnických věd a 2 odpovědi z cyrilometodějské teologické fakulty. Z důvodu nedostatku dat a možného zkreslení výsledků u fakulty lékařské, fakulty tělesné kultury, fakulty zdravotnických věd a cyrilometodějské teologické fakulty, výsledné mentální mapy nebyly analyzovány. U ostatních mentálních map byly zaznamenány rozdíly ve vymezení Blízkého východu. Nejlépe se podařilo vymežit Blízký východ jak z pohledu užšího tak širšího studentům přírodovědecké fakulty a studentům studující obor geografie. V tomto případě byl potvrzen také počáteční předpoklad, že studenti, kteří mají bližší vztah ke geografii, budou mít mnohem lepší povědomí o vymezení Blízkého východu. Nejenom mezi fakultami a studenty studující obor geografie či jiný obor se ukázaly rozdíly, ale i mezi pohlavími, kde muži mnohem lépe vymezili oblast Blízkého východu a to i v extrémní definici.

V případě porovnání mezi formulovanými definicemi Blízkého východu a vymezením Blízkého východu studenty UP dle jednotlivých kategorií (až na Právnickou fakultu) byly

téměř shodné ve dvou definicích a to s definicí dle United Nations (2012) a Central intelligence agency (2015), které vymezují Blízký východ jako země Arabského poloostrova, Izrael a Palestinská území, Libanon, Jordánsko, Sýrii, Irák, Írán, Turecko a navíc Ázerbájdžán, Arménii a Gruzii. Nejčastěji zakreslovanými státy při vymezení jádra Blízkého východu byly Irák a Sýrie.

Seznam literatury

- Adaptic, 2005-2016. Fronted, Internetový slovníček. [online] [cit. 28. 2. 2016].
Dostupné z: <http://www.adaptic.cz/znalosti/slovnicek/frontend/>
- AGAFONKIN. Leaflet, overview. 2015. [online] [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z:
<http://leafletjs.com>
- Agricultural Biomass in MENA. EcoMENA [online]. Qatar, 2015 [cit. 2015-12-09].
Dostupné z: <http://www.ecomena.org/tag/agriculture-in-the-middle-east/>
- AMIDEAST: American friends of the Middle East. Middle East and North Africa
Africa [online]. 2015 [cit. 2015-11-20]. Dostupné z: <http://amideast.org/about/how-amideast-making-difference>
- Amnesty International: Middle East and North Africa [online]. 2015 [cit. 2015-11-20].
Dostupné z: <http://www.amnestyusa.org/our-work/countries/middle-east-and-north-africa>
- ANDERSON, Lisa. The State in the Middle East and North Africa. Comparative
Politics, 1987, 1-18.
- Atlas of the Middle eEast and northern. 1. vydání. Spojené státy americké: Hammond
World Atlas, 2007. ISBN 9780843709117.
- BELL et al. (1990): Environmental Psychology. London: Holt, Tinehart, and Winston,
Inc.
- BLÁHA, Jan Daniel a PASTUCHOVÁ NOVÁKOVÁ, Tereza. Mentální mapa Česka
v podání českých žáků základních a středních škol. Geografie. 2013, roč. 118, č. 1.
- BLÁHA, Jan Daniel a Petr MEYER. Jižní oceán v mentálních mapách žáků.
Geografické rozhledy. 2016, 25(3), 14-16.
- BUK, Josef. Mezinárodní vztahy v době vytváření světové socialistické soustavy:
Dálný Východ, Jihovýchodní Asie, Blízký a Střední Východ. Praha: Státní
nakladatelství politické literatury, 1957.
- BURGROVÁ, Helena a JEŽOVÁ, Michaela. Současný Blízký Východ: Politický,
ekonomický a společenský vývoj od druhé světové války do současnosti. 1. vydání.
Západočeská univerzita v Plzni: Barrister&Principal, o.s., 2011. ISBN 978-80-87474-
45-7.
- BURGROVÁ, Helena a JEŽOVÁ, Michaela. Současný Blízký východ: Politický,
ekonomický a společenský vývoj od druhé světové války do současnosti. 1. vydání.

Západočeská univerzita v Plzni: Barrister&Principal, o.s., 2011, s. 9-15. ISBN 978-80-87474-45-7.

- CIA: The World Factbook: Region Middle East [online]. 2015 [cit. 2015-11-20]. Dostupné z: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/wfbExt/region_mde.html
- CLEVELAND, William L.; BUNTON, Martin P. A history of the modern Middle East. Boulder, CO: Westview Press, 2004.
- DRBOHLAV, Dušan, 1991. Mentální mapa ČSFR - Definice, aplikace, podmíněnost. Geografie—Sborník CGS. roč. 96, č. 3, s. 163–177.
- DRBOHLAV, Dušan. Mentální mapa ČSFR: Definice, aplikace, podmíněnost. Sborník České geografické společnosti. 1991, roč. 96, č. 3.
- EL MAAROUF, Abdallah. Environmental problems and perspectives in the Middle East and North Africa regions. *ROUND TABLE* [online]. 4(96): 25-28, 1996. [cit. 2015-12-11]. Dostupné z: http://www.iamb.it/share/img_new_medit_articoli/780_25maaroufi.pdf
- European Commission - AGRI-FOOD TRADE STATISTICAL FACTSHEET: European Union - Near And Middle Eastern Countries [online]. 2015 [cit. 2015-12-21]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/trade-analysis/statistics/outside-eu/regions/agrifood-near-and-middle-eastern-countries_en.pdf
- European Commission, Agri-food trade statistical factsheet, European Union - Near And Middle Eastern Countries. 2015 [online]. [cit. 21. 12. 2015]. Dostupný z: http://ec.europa.eu/agriculture/trade-analysis/statistics/outside-eu/regions/agrifood-near-and-middle-eastern-countries_en.pdf
- FAO [online]. [cit. 10. 11. 2015]. Dostupný na WWW: <http://www.fao.org/docrep/003/y1860e/y1860e08.jpg>
- FELDTKELLER, Andreas (1995): Die zweckentfremdete Stadt; Widerdie Zerstörung des öffentlichen Raums. 1. Auflage. Frankfurt a. M./New York: Campus Verlag.
- FINGERLAND Jan. Náboženská mapa Blízkého východu [online rozhovor]. Český rozhlas, Náboženství, 2007. [cit. 2015-10-28]. Dostupný z: <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/vyzvy/>
- FISHER, Max. 40 mapsthatexplaintheMiddle East. Vox Topics. [online]. [cit. 2015-10-27]. Dostupné z: <http://www.vox.com>

- GARDNER, David. The Middle East: Cracking up [online]. [cit. 27. 10. 2015]. Dostupný na WWW: <http://www.ft.com/home/europe>
- GARLING, Tommy, SAISA, Jani, BOOK, Anders, LINDBERG, Estelle (1986): The spatio temporal sequence of everyday activities in the large-scale environment. Journal of Environmental Psychology 6, 261-280.
- Global Connections Middle East. Global Connection Global Connections [online]. [cit. 10. 11. 2015]. Dostupný na WWW: <http://www.pbs.org/wgbh/globalconnections/mideast/maps/pol.html>
- HAFEZ, Abdel H.. The dialects of Arabic today. [online]. [cit. 21. 12. 2015]. Dostupný na WWW: http://cdn1.vox-cdn.com/assets/4231067/arab_dialects.png
- HAJDUCUH, Ondřej. Jihovýchodní Asie, 2011. Geografický web [online] [cit. 24. 2. 2016]. Dostupné z: www.hajduch.net
- HAJDUCUH. Jižní Asie, 2011. Geografický web [online] [cit. 24. 2. 2016]. Dostupné z: www.hajduch.net
- HAJDUCUH. Východní Asie, 2011. Geografický web [online] [cit. 24. 2. 2016]. Dostupné z: www.hajduch.net
- HARMÁČEK, Jaromír. Manuál k předmětu Základy aplikované statistiky. 2 přepracované vydání. 2015
- HROZNÝ, Bedřich. Nejstarší dějiny přední Asie, Indie a Kréty. Melantrich, 1949.
- HYNEK, Alois a Jana HYNKOVÁ, 1980. Percepce prostředí a mentální mapy ve výchově k péči o životní prostředí. Scripta Fac. Sci. Nat. Univ. Purk. Brun: Geographia. roč. 10, č. 5, s. 233–248.
- CHARLES. Maroko + Západní Sahara. HedvabnaStezka.cz [online]. 2012, 2015 [cit. 2015-11-23]. Dostupné z: <http://www.hedvabnastezka.cz/diskuse/severni-afrika/maroko-zapadni-sahara/?reply=176778>
- IMF. Middle East Country Information at a Glance. International Monetary Fund [online]. United States, 1944, 2015 [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/region/mcd/youthdialog/map/index.htm>
- IT-Slovník, 2008-2016. Crowdsourcing, IT-Slovník.cz [online] [cit. 1. 3. 2016]. Dostupné z: http://it-slovník.cz/pojem/crowdsourcing/?utm_source=cp&utm_medium=link&utm_campaign=cp

- JUNG, Dietrich; PICCOLI, Wolfango. Turkey at the crossroads: Ottoman legacies and a greater Middle East. Zed Books, 2001.
- KOKAISL, Petr. Geografie náboženství. 2. vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2009, s. 184. ISBN 978-80-213-2551-7.
- KREJČÍ, Jaroslav. Křesťanská levanta: blízkovýchodní cesty křesťanské zvěsti. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. ISBN 8086429474.
- KROPÁČEK, Luboš. Blízký východ na přelomu tisíciletí: Dynamika přeměn v muslimském sousedství Evropy. Praha, Bartolomějská 9: Vyšehrad, spol. s.r.o., 1999, s. 11-13. ISBN 80-7021-298-5.
- KYNČLOVÁ-TIHONOVÁ, M, BLÁHA, Jan Daniel (2013). Hodnocení mentálních map v GIS. Informace ČGS, 32, 1, s. 1-15
- LOŇKOVÁ. Východní Asie, 2011. Palčelčino [online] [cit. 24. 2. 2016]. Dostupné z: www.pancelcino.cz
- Margin of Error. StatTrek.com [online]. Teach yourself statistics, 2016 [cit. 2016-02-23]. Dostupné z: <http://stattrek.com/estimation/margin-of-error.aspx?Tutorial=AP>
- MATYS, Marian. Historie Blízkého východu. *Mario's na cestach* [online]. 2015 [cit. 2015-10-27]. Dostupné z: <http://www.mapsofwar.com/images/EMPIRE17.swf>
- Middle East and North Africa. The World Bank [online]. Washington D.C.: The World Bank Group, 2015, 2015 [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/region/mena/overview#1>
- Middle East and North Africa: Region Setting. FAO [online]. Rome and Washington D.C., 2001, 2015 [cit. 2015-12-09]. Dostupné z: <http://www.fao.org/docrep/003/y1860e/y1860e05.htm>
- Middle East Central Asia Economy. Economy Watch [online]. Copyright © Economywatch.com, 2010, 2015 [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: http://www.economywatch.com/world_economy/middle-east-central-asian
- Middle East, North Africa & West Asia. UNEP [online]. Nairobi, Kenya: United Nations Environment Programme, 2015 [cit. 2015-12-11]. Dostupné z: <http://www.unep.org/transport/pcfvr/regions/MENAWA.asp>
- Middle Eastern and North Africa: Statistical Profile. Nation Master [online]. Copyright NationMaster.com, 2003, 2015 [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.nationmaster.com/au>

- MIEROOP, Marc Van De, et al. A history of the ancient Near East: ca. 3000-323 BC. Blackwell Publishing, 2007.
- National Geographic Atlas of the Middle East. Washington, D.C.: National Geographic Society, Graf: Ethnic composition of the Middle East, 2006, str. 68. ISBN 9780792250661
- National Geographic Atlas of the Middle East. Washington, D.C.: National Geographic Society, Graf: Religious adherents in the Middle East, 2006, str. 67. ISBN 9780792250661
- National Geographic Atlas of the Middle East. Washington, D.C.: National Geographic Society, Graf: Branches of Islam in the Middle East, 2006, str. 67. ISBN 9780792250661.
- National Geographic Atlas of the Middle East. Washington, D.C.: National Geographic Society, Obrázek: Religion, 2006, str. 72. ISBN 9780792250661
- National Geographic Atlas of the Middle East. Washington, D.C.: National Geographic Society, Obrázek: Ethnic groups, 2006, str. 68. ISBN 9780792250661.
- National Geographic Atlas of the Middle East. Washington, D.C.: National Geographic Society, Obrázek: Religion, 2006, str. 66. ISBN 9780792250661.
- National Geographic. Atlas of the Middle East. Washington, D.C.: National Geographic Society, 2006. ISBN 9780792250661.
- NIGATU, Getachew, MOTAMED, Mesbah. USDA-United Department of Agriculture. Middle East and North Africa Region: An Important Driver of World Agricultural Trade. A Report from the Economic Research Service. 2015 [cit. 2015-12-18]. Dostupné z: <http://www.ers.usda.gov/media/1869606/aes88.pdf>
- PÁNEK, Jiří, PÁSZTO, Vít, MAREK, Lukáš (2016). Mapping emotions: spatial distribution of safety perception in the city of Olomouc. In Lecture Notes in Geoinformation and Cartography: GIS Ostrava 2016 – The Rise of Big Spatial Data (p. in print). Ostrava, Czech Republic: Springer.
- PERETZ, Don. The Middle East Today: Sixth edition [online]. 88 Post road West, Westport: Praeger Publisher, 1994, s. 2-5 [cit. 2015-09-22]. ISBN 0-275-94575-8. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=-WYVCxd_losC&lpg=PA1&hl=cs&pg=PA1#v=onepage&q&f=false

- PICK, Herbert L. (1980): Perception, locomotion and orientation. In: R. L. Welsch, B. B. Blasch (Eds.): Foundations of orientation and mobility. New York: AmericanFoundationforthe Blind.
- POCITOVEMAPY.CZ, 2015. Blízky východ, pocitovemapy.cz [online] [cit. 1. 3. 2016].
Dostupné z: <http://www.pocitovemapy.cz>
- POLIŠENSKÁ, Veronika (2004): Není zlodějina jako zlodějina. Psychologie Dnes 2, 14-16.
- POLIŠENSKÁ, Veronika Anna, 2006. Mentální mapy: Definice, výzkum a otázka prostorového rozhodování. Československá psychologie. roč. 1, s. 64–70.
- POLIŠENSKÁ, Veronika. Mentální mapy: Definice, výzkum a otázka prostorového rozhodování. Československá psychologie. 2006, č. 1, s. 64-70
- POVOLNÝ, David. Nepokoje na Blízkém východě. Obrázek online [cit. 21. 12. 2015]. Dostupný na WWW: <http://www.veda.muni.cz/tema/2134-tema-nepokoje-na-blizkem-vychode#.VnfxG8STnij>
- POVOLNÝ, David. Nepokoje na Blízkém východě. Věda.muni. cz [online]. 2011, : 1 [cit. 2015-12-21]. Dostupné z: <http://www.veda.muni.cz/tema/2134-tema-nepokoje-na-blizkem-vychode#.VnfxG8STnij>
- PUTALOVÁ, Lenka, 2014. Analýza mentálnej mapy Afriky žiakov gymnázií v Českejrepublice a na Slovensku.B.m. Univerzita Palackého v Olomouci.
- RED. Malá Asie. Encyklopedie Co je co. [online]. 16.11.2015 [cit. 2015-11-16].
Dostupné z: http://www.cojeco.cz/index.php?detail=1&s_lang=&id_desc=56181&title=Mal%20Asie
- RED. Turkestán. Encyklopedie Co je co. [online]. 13.11.2007 [cit. 2015-1-8].
Dostupné z: http://www.cojeco.cz/index.php?id_desc=100003&s_lang=2&detail=1&title=Turkest%20E1n
- REKACEWICZ, Philippe. The Middle East in 1914 [online]. [cit. 27. 10. 2015].
Dostupný na WWW: <http://mondediplo.com>
- SALEHI-ISFAHANI, Djavad. Human Development in the Middle East and North Africa. United Nations Development Programme, October2010 [online]. Dostupné z: http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdrp_2010_26.pdf

- SALTER, Christopher L. Southwest and Central Asia. Austin, Tex.: Holt, Rinehart and Winston, 2009. ISBN 9780030995392.
- Sample Size calculator. Raosoft [online]. Raosoft, Inc., 2011 [cit. 2016-02-23]. Dostupné z: <http://www.raosoft.com/samplesize.html>
- SIWEK, Tadeusz, 2011. Percepce prostředí a mentální mapy ve výchově k péči o životní prostředí. Praha: Česká geografická společnost.
- SKOKAN, Ladislav. Asie. Sociogeografický přehled. Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem Přírodovědecká fakulta: OMP UJEP, Ústí nad Labem, 2006, s. 22-28; 106-126. ISBN 80-7044-739-7.
- Slovník cizích slov [online]. Česká republika: scs.abz.cz, 2003, 2015 [cit. 2015-12-11]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz>
- Slovník cizích slov.net, 2006-2016. Open source - význam slova. [online] [cit. 28. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.slovník-cizich-slov.net/open-source/>
- SORBY, Karol R. Arabský východ:(1945-1958). SAP, 2005.
- SOUČKOVÁ, Jana. Starověký přední východ. MF, 1979.
- SOULEIMANOV, Emil. Írán, USA a Střední východ. Mezinárodní politika, č, 2003, 10.
- SPENCER, William. The Middle East. 11. vydání. Dubuque, IA: McGraw-Hill, 2007. ISBN 90 800-07-340405-9.
- ŠANC, David. AANGIRFAN [online]. [cit. 9. 11. 2015]. Dostupný na WWW: <http://aangirfan.blogspot.cz>
- Internetový dotazník. Blízký východ [online] . [cit. 22. 1. 2016]. Dostupný na WWW: <http://www.pocitovemapy.cz/blizky-vychod/>
- Pixabay [online]. [cit. 10. 11. 2015]. Dostupný na WWW: <https://pixabay.com/cs/mapa-arabské-liga-ohraničení-uvádí-883767/>
- IMF. Middle East Country Information at a Glance [online]. [cit. 8. 12. 2015]. Dostupný z: <http://www.imf.org/external/region/mcd/youthdialog/map/index.htm>
- Světová banka. Region MENA [online]. [cit. 8. 12. 2015]. Dostupný z: <http://data.worldbank.org/region/MNA>
- Wikimedia Commons [online]. [cit. 10. 11. 2015]. Dostupný na WWW: https://commons.wikimedia.org/wiki/Hlavní_strana?uselang=cs

- Central intelligence agency, The World factbook [online]. [cit. 23. 11. 2015]. Dostupný na WWW: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/wfbExt/region_mde.html
- Školní atlas dnešního světa. 1. vydání. Praha: Terra, 2011. ISBN 978-80-902282-6-9.
- Školní atlas světa. 4. vydání. Praha: Kartografie Praha, 1993. ISBN 80-7011-233-6.
- Technical Notes. World trade organization [online]. Switzerland: World trade organization, 2015 [cit. 2015-12-18]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/res_e/statistics_e/tech_e.pdf
- TIMMERMANS, Harry., VAN DER HEIJDEN, Ronald (1984): The predictive ability of alternative decision rules in decompositional multiattribute preference mode. *Sistemiurbani* 1, 89-101.
- Uč se online. Geografický přehled jihovýchodní Evropy, 2013-2015. [online] [cit. 24. 2. 2016]. Dostupné z: www.ucseonline.cz
- UN: Nation Unies: Classification of countries by major area and region of the World [online]. 2015 [cit. 2015-11-20]. Dostupné z: <http://www.unep.org/tunza/tunzachildren/downloads/country-Classification.pdf>
- UNEP. United Nations Environment Programme. Obrázek [online]. [cit. 10. 11. 2015]. Dostupný na WWW: <http://www.unep.org/transport/pcfvr/regions/MENAWA.asp>
- UNESCO. (n.d.). Arab States - United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Retrieved from: <http://www.unesco.org/new/en/unesco/worldwide/arab-states/>
- UNHR: Office of the High Commissioner for Human Rights: Middle East and Northern Africa Region [online]. 2015 [cit. 2015-11-20]. Dostupné z: <http://www.ohchr.org/EN/Countries/MenaRegion/Pages/MenaRegionIndex.aspx>
- USDA, 2015 [online]. [cit. 18. 12. 2015]. Dostupný na WWW: <http://www.ers.usda.gov/media/1869606/aes88.pdf>
- Velký atlas světa. 4. aktualizované vydání. Praha: Kartografie Praha, 1993. ISBN 8070112654.
- VOŽENÍLEK, Vít, 1997. Mentální mapa a mentální prostorové představy. *Geodetický a Kartografický obzor*. roč. 43, č. 1, s. 9–14.
- VYBÍRAL, Zbyněk (1999): Chyby v našich vnitřních mapách. *Psychologie Dnes* 10, 18-19.

- Wikimedia Commons Atlas of the World [online]. [cit. 27. 10. 2015]. Dostupný na WWW: https://commons.wikimedia.org/wiki/Atlas_of_the_rise_of_Islam?uselang=cs
- World Bank. Trade, Investment, and Development in the Middle East and North Africa: Engaging with the World [online]. Washington, DC 20433: The International Bank for Reconstruction and Development, 2003 [cit. 2015-12-18]. ISBN 0-8213-5574-0. Dostupné z: http://www-wds.worldbank.org/servlet/WDSContentServer/WDSP/IB/2003/10/03/000094946_03092504152661/Rendered/PDF/multi0page.pdf
- WÜSTOVÁ, Editha a SCHIEFERLEOVÁ, Sabine. Velká kniha numerologie. 2012. Praha: GradaPublishing, a.s., 2012, s. 33. ISBN 978-80-247-3826-0.
- ZELENKA, Josef, 2015. Výzkum kognitivních a mentálních map. 1 vydání, Gaudeamus Hradec Králové. ISBN: 978-80-7041-323-4. [online] [cit. 4. 3. 2016]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/275991598_Vyzkum_kognitivnich_a_mentalnich_map

Seznam příloh

Příloha 1: Definice Blízkého východu	78
Příloha 2: Srovnání definice Blízkého východu studentů Přírodovědecké fakulty UP.....	79
Příloha 3: Srovnání definice Blízkého východu studentů Filozofické fakulty UP	79
Příloha 4: Srovnání definice Blízkého východu studentů Pedagogické fakulty UP	79
Příloha 5: Srovnání definice Blízkého východu studentek UP	80
Příloha 6: Srovnání definice Blízkého východu studentů UP	80
Příloha 7: Srovnání definice Blízkého východu studentů oboru geografie UP.....	80
Příloha 8: Srovnání definice Blízkého východu studentů jiného oboru než geografie UP	81
Příloha 9: Srovnání států jádra Blízkého východu dle všech kategorií.....	81

Příloha 2: Srovnání definice Blízkého východu studentů Přírodovědecké fakulty UP

Autor	země Arabského pol.*	Izrael a Palestinská aut.	Libanon	Jordánsko	Sýrie	Irák	Írán	Turecko	Egypt	země severní Afriky**	Kypr	Súdán	Eritrea	Džibutsko	Somálsko	Mauritánie	Afghánistán	Pákistán	Turkeistán***	Ázerbájdžán	Arménie	Gruzie	
Př																				pouze Turkeistán***			
United Nations																							
Central intelligence agency																							
*Saudská Arábie, Kuvajt, Bahrajn, Katar, Spojené arabské emiráty, Omán, Jemen																							
** Maroko, Alžírsko, Tunisko, Libye																							
*** Postsovětské středoasijské státy (Uzbekistán, Turkmenistán, Kyrgyzstán, Tádžikistán a do určité míry i Kazachstán)																							

Příloha 3: Srovnání definice Blízkého východu studentů Filozofické fakulty UP

Autor	země Arabského pol.*	Izrael a Palestinská aut.	Libanon	Jordánsko	Sýrie	Irák	Írán	Turecko	Egypt	země severní Afriky**	Kypr	Súdán	Eritrea	Džibutsko	Somálsko	Mauritánie	Afghánistán	Pákistán	Turkeistán***	Ázerbájdžán	Arménie	Gruzie	
FF																			pouze malá část území				
United Nations																							
Central intelligence agency																							
*Saudská Arábie, Kuvajt, Bahrajn, Katar, Spojené arabské emiráty, Omán, Jemen																							
** Maroko, Alžírsko, Tunisko, Libye																							
*** Postsovětské středoasijské státy (Uzbekistán, Turkmenistán, Kyrgyzstán, Tádžikistán a do určité míry i Kazachstán)																							

Příloha 4: Srovnání definice Blízkého východu studentů Pedagogické fakulty UP

Autor	země Arabského pol.*	Izrael a Palestinská aut.	Libanon	Jordánsko	Sýrie	Irák	Írán	Turecko	Egypt	země severní Afriky**	Kypr	Súdán	Eritrea	Džibutsko	Somálsko	Mauritánie	Afghánistán	Pákistán	Turkeistán***	Ázerbájdžán	Arménie	Gruzie	
PdF																			pouze malá část východu	pouze Turkeistán***			
United Nations																							
Central intelligence agency																							
*Saudská Arábie, Kuvajt, Bahrajn, Katar, Spojené arabské emiráty, Omán, Jemen																							
** Maroko, Alžírsko, Tunisko, Libye																							
*** Postsovětské středoasijské státy (Uzbekistán, Turkmenistán, Kyrgyzstán, Tádžikistán a do určité míry i Kazachstán)																							

Příloha 5: Srovnání definice Blízkého východu studentek UP

Autor	země Arabského pol.*	Izrael a Palestinská aut.	Libanon	Jordánsko	Sýrie	Irák	Írán	Turecko	Egypt	země severní	Kypr	Súdán	Eritrea	Džibutsko	Somálsko	Mauritánie	Afghánistán	Pákistán	Turkestán***	Ázerbájdžán	Arménie	Gruzie	
Studentky UP																				turkmenistán			
United Nations																							
Central intelligence agency																							
*Saudská Arábie, Kuvajt, Bahrajn, Katar, Spojené arabské emiráty, Omán, Jemen																							
** Maroko, Alžírsko, Tunisko, Libye																							
*** Postsovětské středoasijské státy (Uzbekistán, Turkmenistán, Kyrgyzstán, Tádžikistán a do určité míry i Kazachstán)																							

Příloha 6: Srovnání definice Blízkého východu studentů UP

Autor	země Arabského pol.*	Izrael a Palestinská aut.	Libanon	Jordánsko	Sýrie	Irák	Írán	Turecko	Egypt	země severní	Kypr	Súdán	Eritrea	Džibutsko	Somálsko	Mauritánie	Afghánistán	Pákistán	Turkestán***	Ázerbájdžán	Arménie	Gruzie
Studenti UP																						
United Nations																						
Central intelligence agency																						
*Saudská Arábie, Kuvajt, Bahrajn, Katar, Spojené arabské emiráty, Omán, Jemen																						
** Maroko, Alžírsko, Tunisko, Libye																						
*** Postsovětské středoasijské státy (Uzbekistán, Turkmenistán, Kyrgyzstán, Tádžikistán a do určité míry i Kazachstán)																						

Příloha 7: Srovnání definice Blízkého východu studentů oboru geografie UP

Autor	země Arabského pol.*	Izrael a Palestinská aut.	Libanon	Jordánsko	Sýrie	Irák	Írán	Turecko	Egypt	země severní Afriky**	Kypr	Súdán	Eritrea	Džibutsko	Somálsko	Mauritánie	Afghánistán	Pákistán	Turkestán***	Ázerbájdžán	Arménie	Gruzie
Studenti oboru geografie UP																						
United Nations																						
Central intelligence agency																						
*Saudská Arábie, Kuvajt, Bahrajn, Katar, Spojené arabské emiráty, Omán, Jemen																						
** Maroko, Alžírsko, Tunisko, Libye																						
*** Postsovětské středoasijské státy (Uzbekistán, Turkmenistán, Kyrgyzstán, Tádžikistán a do určité míry i Kazachstán)																						

